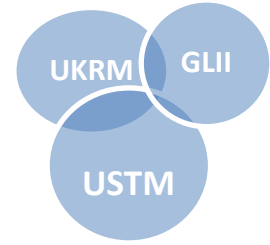

سال 1400

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مدیریت نامه

مدیریت نامه (حکمرانی ، رهبری ، مدیریتی)

UKRM= **U**seful **K**nowledge **R**ules **M**anagement

GLII= **G**overnmental **L**eadership of **I**slamic **I**ran

USTM= **U**nificational **S**ubscribes of **T**hree **M**odels

• اثر محمود صانعی پور : خبره میان رشته ای ویادگیره مادام العمر

گنجی جاویدان از این خبره وطراح از منابع مبنائی منظومه های بصیرتی (آراء مبتنی بر بصائر)
(Opinions based on insightfull) ورویکرد تعلیمی

گفتار (Discourse) 27 : توازن در اقتصاد کلان کشور و قوای سه گانه و حکمرانی آن

Mahmoud saneipour

1 | Page

محمود صانعی پور : خبره میان رشته ای ویادگیرنده مادام العمر (98 - 9121195673 +) با بیش از 40 تخصص و مهارت در موضوع حکمرانی ، رهبری ، مدیریت بر اساس قواعد مدیریت دانش مفید **UKRM**

Mahmoud Saneipour: interdisciplinary expert and longlife learning (LLL), learned man

, mahmoudsaneipour@gmail.com , www.elmemofid.com

UKRM=Useful Knowledge Rules Management

GLII= Governmental Leadership of Islamic Iran

USTM=Unificational Subscribes of Three Models

رساله 27: توازن در اقتصاد کلان کشور به عنوان اولین اصل اسلامی

در مفهوم حکمرانی اسلامی، در اسلام اقتصاد اصل نیست پس کدام مشی حکمرانی اسلام اصل است

اقتصاد در معنا و مفهوم اسلامی بر خلاف اقتصاد در غرب، بر قناعت و پرهیز از مصرف‌گرایی تأکید دارد. صاحب نظرانی بر این باروند که قلمرو اقتصاد اسلامی، شامل فلسفه، مکتب، نظام، نهاد و حقوق است. حکمرانی خوب و ارائه حکمرانی شایسته بررسی و شاخص‌های این دو از دیدگاه امیرالمؤمنین علی(ع)، سال سوم، شماره دوم، پیاپی 8، بهار و تابستان 1393، ص 7 - 28 مورد بررسی قرار گرفته است که نشان می‌دهد حکمرانی اقتصادی اسلام در از طریق انضباط اقتصادی و نظام دهی دقیق بر وردی ها و خروجی ها اقتصاد و فرایند عدالت گسترى آنست و اینکه بر حسب اصطلاح قدیمی اسلام " **اقتصاد در اسلام اصل نیست** " مورد بررسی قرار گرفته است و استناد میکنند به اینکه " فقر، مایه مباهات پیامبر اسلام(ص) *أَفْقَرُ فَخْرِي، وَ بِهِ أَفْتَحِرُ عَلِي سَائِرِ الْأَنْبِيَاءِ.* " مایه مباحات رسول اکرم بوده و مثل اینکه بسیاری از همین اهل ادبیات مدینه، به ظاهر قرآن بسنده کرده و نه تدبیری، نه تدبیری، و... در مغز داشته و آنچه امروز در جمهوری اسلامی گذشته از همین تکفر غلط بوده که یک طرف 85 در صد نقدینگی در دست 2 دهک 9 و 10 (16 میلیون نفر) و 15 در درصد نقدینگی در اختیار 8 دهک بعدی بودن (حدود 70 میلیون نفر) بوده و خودم دیدم که حریصانی در لباس آخوندی، چه کاخ نشینی ها و چه برج های رفیع را و... در این علم کرده اند و دهان اسب دیده ایم

حتی این آقایان به رسائل امام امت (ره) و مباحث فقر ایشان در مورد جنگ خانمان سوز اغنیاء با فقراء بحث مستوفای دارد که از تبیین فقر و یکتور هوگ در کتاب ارزشمند " بینوایان " قوی تر و درباب حکمرانی، دارای احکام مهمی در حکومت داری است که حکمران حق ندارد، دست چپاول گر و غارت گران و آقا زاده و... را در بیت المال باز بگذارد و علی (ع) هم در نهج البلاغه و هم در نامه، وصایای خود، چه احکامی در مورد مترفان و چپاول گران گفته و در نظر و عمل جانب فقیران گرفته و خود شهید راه عدالت شده (**که این مولف در 17 سالگی هر دو کتاب نهج البلاغه و بینوایان را مطالعه کرده است**) و نفرت خود را در طول عمر از رژیم منحوس پهلوی به همین دلایل بی عدالتی و بخشیدن کشور به امریکا، انگستان آ اسرائیل و... ابراز نموده و امروز پای حساب و کتاب بمیان آمده و مردمی که میگویند ما به خاطر علی (ع)، رسول خدا(ص)، ائمه معصومین (ع) و ندای ظلم ستیزی امام خمینی (ره) به یاری شتافتیم و آنچه امروز و بعد از 42 سال میبینیم، پوچ بوده است و اینها و عده های کذب بوده است:

پیش ما رسم شکستن نبود عهد وفا را

الله الله تو فراموش مکن صحبت ما را

قیمت عشق نداند آنکه قدم صدق ندارد

سست عهدی که تحمل نکند بار جفا را

آیا فقیر بودن باعث افتخار انسان است، یا آن که مرگ بهتر از فقر است؟! در هر دو زمینه روایاتی داریم!

پرسش

تفاوت این دو دسته از روایات در چیست؟ یکی در مدح فقر و دیگری در مذمت فقر: «الفقر فخری» و «القبر خیر من الفقر» مرگ بدتر از فقر است

پاسخ اجمالی

از آن جا که انسان در دنیا مأمور به سعی و تلاش در راه به دست آوردن روزی حلال است، در این راستا اگر او سعی و تلاش خود را - البته از راه‌های صحیح و درست - به کار گرفت، دیگر چندان نگران نیازهای مادی نخواهد بود؛ چرا که به وظیفه خود و طبق قواعد و قوانین عمل کرده و روزی و برکت نیز از جانب پروردگار است. انسان اگر از این زاویه به دنیا و زندگی دنیایی نگاه کند، حتی اگر فقیری به سراغش آمد، آن فقر، مایه فخر و مباهات است که پیشوایان دین آنرا ستوده‌اند [1]. بنابراین، نه فقر به خودی خود و بدون در نظر گرفتن ارزش‌های دینی، ارزش ذاتی دارد و نه ثروت و مالی که از راه حلال به دست آید، مذموم است. فقر و غنا هر دو از ابزارهای امتحان الهی‌اند که می‌توانند مایه پیشرفت و تعالی، و یا انحراف و انحطاط انسان باشند. البته، از این مطلب نباید غافل شد که انسان فقیر در جامعه نسبت به هم‌نوعان خویش مسئولیت کمتری خواهد داشت، و در روز واپسین در پیشگاه خداوند، حساب آسان‌تری خواهد داشت؛ چرا که در مورد مال دنیا فرموده‌اند: «در حلالش حساب و در حرامش عقاب است» [2]. در نگاهی دیگر، حتی اگر در **هر دو روایتی که یکی فقر را فخر و دیگری آنرا بدتر از مرگ می‌داند**، مراد از فقر را فقر مادی بدانیم، در جمع‌بندی باید گفت «فقر» مانند «وجود» واژه‌ای تشکیکی است و مصادیق فراوانی دارد؛ یعنی آن فقیری بدتر از قبر است و ممکن است سر از کفر درآورد [3] **که فقر مطلق باشد و انسان تمام فکر و اندیشه‌اش صرف به دست آوردن حداقل زندگی شود و توان اندیشیدن به چیز دیگری را نداشته باشد.** اما فقر نسبی با توجه به این‌که صفت ناپسند استغنا را در انسان نابود می‌کند، برای رشد معنوی انسان مفید است: «غَالاً إِنَّ الْإِنْسَانَ لِرَبِّهِ لَكَنَافٍ» [4] چنین نیست (که شما می‌پندارید) به یقین انسان طغیان می‌کند، از این‌که خود را بی‌نیاز ببیند. البته ممکن است منظور از «و القبر خیر من الفقر» فقر و ناداری معنوی باشد که همان فقر در آخرت است؛ به سبب اعمال خلاف و تهی دست بودن از اعمال نیکو، یا نه، بلکه همان فقر مادی که همراه با صبر و ورع نباشد. در این‌جا روشن است که مرگ و قبر برای چنین فردی بهتر است؛ چرا که او را از هلاکت و بدبختی نجات خواهد داد [5].

به عبارتی، اگر فردی هر روز از لحاظ معنوی فقیرتر از دیروزش شده و یا آنکه فقر مادی، او را از مسیر صبر و تقوی دور کند، قبر و مرگ برایش گزینه بهتری خواهد بود.

[1]. «رُویَ عَنِ النَّبِيِّ (ص) الْفَقْرُ فَخْرِي وَ بِهِ أَفْتَحُرُ»؛ پیامبر اسلام (ص) فرمود: فقر مایه مباحات من است و من به آن افتخار می‌کنم، مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، ج 69، ص 30، بیروت، موسسه الوفاء، 1409ق.

[2] «...» . وَ اغْلَمُ أَنْ فِي حَلَالِهَا حِسَابًا وَ فِي حَرَامِهَا عِقَابًا...»، محدث نوری، مستدرک الوسائل، ج 12، ص 51، قم، مؤسسه آل البيت، 1408ق.

[3]. «عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ص كَادَ الْفَقْرُ». کلینی، محمد بن یعقوب، کافی، محقق، مصحح، غفاری، علی اکبر، آخوندی، محمد، ج 2، ص 307 تهران، دار الکتب الإسلامية، چاپ چهارم، 1407ق.

[4]. علق، 6، 7.

[5]. سروری مازندرانی، محمد صالح بن احمد، شرح الکافی (الاصول و الروضة)، محقق، مصحح، شعرانی، ابو الحسن، ج 11، ص 220، تهران، المكتبة الإسلامية، چاپ اول، 1382ق.

فرق دو فقر چیست که یکی فخر و دیگری کفر است؟

فرق بین کاخ نشین و کوخ نشین با عرضه و تقاضا حل نمیشود

پیامبر مکرم اسلام (ص) می فرمایند: «كَادَ الْفَقْرُ أَنْ يَكُونَ كُفْرًا» [۱] همچنان که در مورد دیگری می فرمایند: الْفَقْرُ فَخْرِي وَ بِهِ أَفْتَحُرُ. [۲] شاید این دو روایت متعارض به نظر برسند و تصور شود که با یکدیگر ناسازگار هستند که یکی فقر را نزدیک به کفر اعلام می کند و دیگری فقر را مایه افتخار خاتم النبیین (ص) اعلام می کند. در آیه 15 سوره فاطر میفرماید " يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ" یعنی " ای مردم، شما همه به خدا فقیر و محتاجید و تنها خداست که بی نیاز و غنی بالذات و ستوده صفات است." و سوء استفاده از چنین آیات و یا اخبار اهل بیت (ع) ما را در مقابل فقر جانکاه جامعه و در قبال آن کارتل، تراست ها، بورژوا ها، راکفلر ها، رانت خورها، صادر کنندگان امضای های طلایی و.... به سکوت، عدم تکلیف، رهاشدگی، رفیق بازی، و... وادارد، یعنی حکومت نکردن و از صندلی آن مفتخر شدن و از همین رو معنایی غیر از معنای ظاهری فقر برای روایت دوم در نظر می

گیرند و فقر در آن را (که فقر را مایه مباهات پیامبر (ص) می شمرد) به معنای نیاز و احتیاج به خدای متعال باز می گردانند.

شکی نیست که این معنا، متناسب با افتخار است و کسی که خود را محتاج خدای متعال می داند، این امر در پیشگاه الهی برای او مایه فخر است چرا که اگر کسی این فقر را نبیند، به سرکشی دچار خواهد شد. کما اینکه قرآن می فرماید: «كَلَّا إِنَّ الْإِنْسَانَ لَيْطَعِي * أَنْ رَأَهُ اسْتَعْنَى [علق/۶-۷] چنین نیست (که شما می پندارید) به یقین انسان طغیان می کند. از اینکه خود را بی نیاز ببیند.» این مطلب، مطلب حقی است و انسان باید خود را فقیر درگاه الهی ببیند و هر چقدر احساس فقر او بیشتر باشد، بندگی او قوی تر است. **اما نیازی به این نوع تاویل نیست. و بین دو جمله بیان شده هیچ تعارضی وجود ندارد.** آنچه روشن است اینکه فقر انسان را ملزم به کفر نمی کند از همین رو ابوذرها علیرغم فقر شدید، در اوج ایمان قرار داشته اند. فقر از این جهت به کفر نزدیک است که عده ای در مقابل آن بی تابی کنند و به کفر گویی بیفتند. (امام خمینی در بیان فقر خلاف این نظریه دارد و بیان میکند فقر مایه بدبختی، فحشاء، دزدی، بی امنی و... است) و این به دلیل ضعف خودشان است نه آنکه فقر انسان را مجبور به ورود در کفر می کند. پس فقر امری منفی نیست که با روایت دوم تعارض داشته باشد. و آن را بی ارتباط به افتخار کند (**این سخن مخالفت سخت با نظر امام امت دارد به تعالیم مولف مراجعه شود**). پیامبر (ص) می فرماید: فقر نزد مردم موجب خواری است اما در نزد خدای متعال و روز قیامت، موجب افتخار است. [۳] کما اینکه می فرماید: فقرا پادشاهان بهشت هستند و بهشت مشتاق آنان است. [۴] پس شکی نیست که فقر به همین معنای متعارف آن مایه افتخار است. و ذات فقر سبب کفر نمی شود **بلکه عده ای به دلیل فقر به کفر می افتند که این معنا در کتب علما نیز بیان شده است:** مقصود فقر بی صبر است که از آن پناه باید جست و فقر ممدوح، فقر با صبر است. غزالی گفته: سببش آن است که چون سختی حال خود و خاندانش را ببیند و نعمت فراوان ظالمان و فاسقان را بسا که نسبت بی عدالتی بخدا دهد. همچنین راوندی در کتاب شرح الشهاب گفته: مقصود این است که فقیر بر اثر سختی حال خود و عیالش در معرض این است که به دزدی و خیانت و غصب افتد و بسا راه ببرد و مسلمان را بکشد و به خدمت ظلمه درآید و از غضب و ظلم نان بخورد و این اعمال بر اساس بی ایمانی و کفر انجام شود. [۵] [۱]. الکافی (ط - الإسلامية)، ج ۲، ص ۳۰۷

[۲]. عدة الداعی و نجاح الساعی، ص ۱۲۳.

[۳]. جامع الأخبار (لشعیری)، ص ۱۱۱.

[۴]. جامع الأخبار (لشعیری)، ص ۱۱۱.

[۵]. [أصول الكافي / ترجمه كمره‌ای، ج ۵، ص ۶۴۰.

(برگرفته از مركز ملی پاسخگویی به سوالات دینی)

قلمرو اقتصاد اسلامی

با این فرضیه که قبول کنیم اسلام اقتصاد دارد که این ادله در تعالیم 13 یک و دو و سه به تفصیل بیان شده و به مخالفان با این فرضیه پاسخ داده شده است و همانطور که اینگلهارت در بحث های توسعه اجتماعی – فرهنگی اروپا، تاکید اولش بر اولویت دادن به اقتصاد جامعه اروپا بوده و جرج مارشال با این بیان " که انسان موجودی زیاد خواه نیست و به یک زندگی امن و منصفانه قانع است" این مولف این دلایل را در اقتصاد در تعالیم 13 اثبات کرده و با رعایت حکمرانی اقتصادی اسلام، سایر زمینه های اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، و غیره بسترهای لازم برای حکمرانی جامع و کامل جمهوری اسلامی فراهم میشود و از همین جا می فهمیم که حکمرانان ما، به اقتصاد اسلامی، نظیر خود حکمرانی سیاسی اسلام آشنائی ندارند و اگر در مضمون از مضامین ای حکمرانی طرح سوال کردم به کلیاتی از دین، خدا پرستی و نهایتاً، منصف بودن و.... روبرو میشویم تا آنجا که فقر را مایه مباهات اسلام معرفی میکنند، محققان و اندیشمندان اسلامی وقتی از قلمرو و آموزه های اقتصاد اسلامی بحث می کنند از واژه هایی استفاده می کنند که هم در دامنه استفاده از میزان واژه های اساسی و نیز در مفاهیم این واژه ها اختلافات فراوانی وجود دارد. این اختلافات حداقل در ظاهر موجب تفاوت برداشت هایی در قلمرو و آموزه های اقتصاد اسلامی شده است. برخی احکام اقتصادی ثابت و غیر ثابت را قلمرو اقتصاد اسلامی معرفی می کنند. بعضی افزون بر آنها از واژه مبانی و مکتب اقتصادی استفاده می کنند. تعدادی از اندیشمندان معتقدند افزون بر آنها علم اقتصاد اسلامی نیز داریم. صاحب نظرانی نیز بر این باورند که قلمرو اقتصاد اسلامی امل فلسفه، مکتب، نظام، نهاد و حقوق است. همچنین نظرات دیگر برخی صاحب نظران نیز در کشف این آموزه ها روش هایی ارائه داده اند. اختلافات در ارائه روش دستیابی به آموزه ها هم به نوع روش ها و هم در مفاهیم واژه ها، و همچنین در جایگاه و نحوه استفاده از این روش ها فراوان است. (این دیدگاه و اختلافات آنها در مقالات و گفت وگوهای کتاب «ماهیت و ساختار اقتصادی اسلامی»، انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی آمده است.) بررسی هر یک از محورهای فوق، تحقیقات عمیق و گسترده ای را می طلبد.

تقسیم آموزه ها فقدان دکترین اقتصادی جمهوری اسلامی ایران

قانون اسلامی در این مورد کافی نیست (به تعلیم 4 مولف مراجعه شود)

ما بدون ورود به نقد و بررسی اختلافات در قلمرو و آموزه‌های اقتصاد اسلامی، فکر می‌کنیم آموزه‌های اقتصادی اسلامی - همانند آموزه‌های اقتصادی سایر مکاتب اقتصادی - به مراحل مترتب بر هم ذیل قابل تقسیم هستند:

← مبانی اعتقادی

آموزه‌هایی هستند که بیانگر جهان‌بینی حاکم بر رفتارهای اقتصادی و زیربنا و تکیه‌گاه فکری و نظری مکتب اسلام درباره آموزه‌های اقتصاد اسلامی است. موضوع این آموزه‌ها، خدای متعال و صفات او، جهان هستی، انسان و جامعه می‌باشد. آن دسته از آموزه‌هایی که تاثیر در رفتارهای اقتصادی داشته باشد در اقتصاد مورد توجه قرار می‌گیرد. از باب مثال: خداوند متعال خالق جهان هستی و انسان‌ها است. او مالک و رب است. هدایت تکوینی خداوند دائمی و مستمر بوده و جهان تحت احاطه و قیومیت او است. آنچه تا کنون از عملکرد اقتصادی جمهوری اسلامی ایران دست گیرامان شده است و نتایج آن مبین برداشت ما در 42 سال حکمرانی است، یک نوع سپر اندازی مبانی اعتقادی و ارزشی از فهم دین در مقابل سرپیچی از اقتصاد اقتضائی عدالت گستر اسلام است، و همین خصیصه رفتار مذهبی، فضائی را بوجود آورده است که به **آزادی اقتصادی انسان محور و آتش به اختیار در حکومت ایران** منجر شده است و با فهم هندسه سیاسی دولت های 5 تا 12 تشدید گردیده است (به تعلیم 48 مولف مراجعه شود)

آزادی اقتصادی انسان محور بر اساس آموزه‌های اسلامی

آزادی اقتصادی انسان محور بر اساس آموزه‌های اسلامی

سپر اندازی آزادی انسان محور بر عدالت محور

حجت‌الاسلام والمسلمین احمدعلی یوسفی، دانشیار پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی

چکیده

نظام سرمایه‌داری بر اساس مبانی بینشی و ارزشی خود، الگوی آزادی اقتصادی سرمایه‌محور را ارایه داد. بر اساس آن، تنها صاحبان سرمایه از آزادی اقتصادی بهره‌مند شدند و فعالان اقتصادی واقعی - نیروی کار ماهر، نیمه ماهر و ساده - از آن بهره‌ای نداشتند. این الگو افزون بر آن‌که باعث شد تا کرامت نیروهای فعال اقتصادی مورد خدشه قرار گیرد، روز به روز شکاف درآمدی گسترده‌تر شد و فقر فزونی یافت و رفاه عمومی تامین نشد. اما بر اساس مبانی بینشی و ارزشی اسلام، می‌توان آزادی اقتصادی انسان‌محور را طراحی نمود که همه نیروهای فعال اقتصادی اعم از صاحب سرمایه و نیروی کار از آزادی اقتصادی واقعی در عرصه اقتصادی برخوردار باشند و هر سه گروه صاحب سرمایه، نیروی کار و مصرف‌کننده

به اهداف خود از فعالیت اقتصادی نایل آیند. در این الگو، آزادی اقتصادی برای همه فعالان اقتصادی به عنوان حق محسوب می‌شود. اما آنان نیز در برابر بهره‌مندی از این حق، مواجه با برخی تکالیف و مسئولیت‌ها هستند. این الگو از سویی مبتنی بر مبانی بینشی خاصی است و از سوی دیگر در پی اهداف معینی می‌باشد و برای رسیدن به آن اهداف، دارای اصول و راهبرد اقتصادی ویژه‌ای است. در این نوشتار به روش توصیفی تحلیلی، با مطالعه مختصر آزادی اقتصادی سرمایه‌محور نظام سرمایه‌داری، الگوی آزادی اقتصادی انسان‌محور، مبانی، اهداف، اصول و راهبرد آن براساس آموزه‌های اسلامی تبیین و تحلیل می‌شود.

مقدمه

تقریباً همه مکاتب و صاحبان اندیشه‌ها خود را طرفدار آزادی معرفی کرده‌اند. اما مقصود همه آنها از آزادی، دقیقاً مشخص نیست. البته، ارائه مفهومی روشن از واژه آزادی به‌گونه‌ای که جامع و مانع باشد و در بستر تحولات اجتماعی دستخوش دگرگونی نشود، امری دشوار به نظر می‌رسد. چون واژه آزادی، یک مفهوم اجتماعی ارزش‌محور است که هر صاحب مکتبی با توجه به مبانی ارزشی و اهداف مورد نظر خود آن را تعریف می‌کند. به همین جهت برخی صاحب‌نظران مدعی هستند که «معنای آزادی همانند معنای خوشبختی، خوبی، طبیعت و واقعیت به قدری کشدار است که راه را برای هرگونه تعبیری باز می‌گذارد» (ساندل، 1374، ص 25). برخی‌ها مدعی شده‌اند که نویسندگان تاریخ اندیشه‌ها برای این واژه بیش از دویست معنای گوناگون ذکر کرده‌اند (همان). نظام سرمایه‌داری نیز بر پایه مبانی بینشی و ارزشی خود، تفسیر خاصی از آزادی اقتصادی ارائه داد و اصل آزادی را در فعالیت‌های اقتصادی برای همه فعالان اقتصادی به عنوان یکی از اصول مسلم اعلام کرد. آن‌گاه بر اساس آن اصل و سایر اصول متخذ از مبانی بینشی و ارزشی خود، نظام اقتصادی خود را طراحی و اجرا کرد. اما پرسش جدی درباره اصل آزادی این است: آیا در نظام سرمایه‌داری زمینه بهره‌مندی از آزادی اقتصادی برای همه فعالان اقتصادی وجود دارد یا تنها صاحبان سرمایه می‌توانند از آزادی اقتصادی بهره‌مند شوند و فعالان حقیقی اقتصادی- نیروی کار ماهر، نیمه ماهر و ساده - از این حق بی‌بهره‌اند؟ در واقع، الگوی آزادی اقتصادی در نظام سرمایه‌داری، سرمایه‌محور است یا انسان‌محور؟ اگر الگوی آزادی اقتصادی، سرمایه‌محور باشد، آیا می‌توان براساس آموزه‌های اسلامی الگوی آزادی اقتصادی انسان‌محوری ارائه داد که همه فعالان اقتصادی- صاحب سرمایه، نیروی کار ماهر و نیمه ماهر و ساده - از آزادی در عرصه اقتصادی بهره‌مند شوند؟

به نظر می‌رسد بر اساس آموزه‌های اسلامی می‌توان الگوی آزادی اقتصادی را به گونه‌ای طراحی و اجرا نمود تا همه فعالان اقتصادی از آزادی در عرصه اقتصادی بهره‌مند شوند. بنابراین، در ادامه، به روش توصیفی- تحلیلی و گردآوری اطلاعات کتابخانه‌ای با بهره‌گیری از روش‌های عقلایی، آزادی اقتصادی براساس آموزه‌های نظام سرمایه‌داری، اشاره می‌شود؛ سپس آزادی اقتصادی بر پایه آموزه‌های اسلامی

تبیین و تحلیل شده و الگوی آزادی اقتصادی انسان‌محور و راهبرد آن معرفی می‌گردد. قبل از ادامه بحث لازم به ذکر است که مقصود این تحقیق از آزادی اقتصادی آن است که همه نیروهای فعال اقتصادی- صاحب سرمایه، نیروی کار ماهر، نیمه ماهر و ساده - حق تصمیم‌گیری و اظهار نظر در تمام امور اقتصادی را داشته باشند و در عین حال امکان بهره‌مندی از این حق برای آنان وجود داشته باشد؛ به گونه‌ای که اگر خواسته باشند از این حق خود استفاده کنند، هیچ مانعی برای آنان وجود نداشته باشد و در صورتی که نخواسته باشند از حق خود استفاده کنند، از ناحیه هیچ فرد حقیقی یا حقوقی مواجه با اجبار نباشند.

نظام سرمایه‌داری و آزادی اقتصادی سرمایه‌محور

آزادی اقتصادی، واژه‌ای است که از زمان شکل‌گیری اقتصاد لیبرالیسم به عنوان یک اصل غیر قابل انکار وارد ادبیات اقتصادی شد.

چرا آزادی اقتصادی به عنوان یک اصل پذیرفته شد؟

اساسی‌ترین مبنای اعتقادی نظام سرمایه‌داری، «دئیسم» است. بر اساس این مبنا خداوند بعد از آفرینش جهان طبیعت، نظام طبیعی را که کارآمدترین نظام در عالم تکوین است، در آن قرار داده است. نظام اقتصادی نیز جزئی از نظام طبیعی است. مطابق با این نظام هر کس در پی حداکثرسازی منافع مادی شخصی خود است و «دست نامرئی» آدم اسمیت باعث می‌شود تا منافع عموم نیز حداکثر شود. یگانه وظیفه عالمان اقتصادی، درک و شناسایی آن نظام، آنگاه همسویی و هماهنگی با آن است (کاپلستون، 1375، ج 5، ص 179؛ شارل ژید و شارل ژیست، 1370، ص 9 - 18، 124، 125؛ تقضلی؛ 1375، 69، 70، 72، 86، 87؛ نمازی، 1382، ص 22 - 24). بنابراین، خدای متعال و اراده او را از عرصه فعالیت‌های اقتصادی حذف و انسان و اراده او را به عنوان خواستگاه اصلی خود معرفی نمود. اراده و خواست انسان، ارزش اصلی، بلکه منبع ارزشگذاری محسوب شد و تمام ارزش‌های دینی ناسازگار با خواسته‌های انسان، ضد ارزش تلقی گردید (آربلاستر، 1377، ص 140؛ لالاند، 1375، ذیل واژه HUMANISME). بدین وسیله مدعی انسان‌محوری در عرصه اقتصادی شدند. نظام سرمایه‌داری اصالت لذت مادی را در معرفی سعادت و شقاوت، معیار قرار داد و ارزش‌ها و ضد

ارزش‌ها نیز با همین معیار مورد ارزیابی قرار گرفت (راسل، 1357، ص 1060؛ کاپلستون؛ ج 8، ص 24). به دنبال آن، هدف نهایی انسان را در فعالیت اقتصادی، منفعت شخصی مادی معرفی کردند (ولنکستر، 1358، ج 3، ص 124)

نظام سرمایه‌داری، بر پایه مبانی پیشین، اصالت فرد را به عنوان یکی از اصول اقتصادی مسلم پذیرفت و جامعه را يك عنوان انتزاعی معرفی کرد. در نتیجه، همه چیز باید از آن فرد باشد. براین اساس، مالکیت مطلق فردی خصوصی، اصل دیگری در روابط اقتصادی، جایگاه رفیع پیدا کرد. در نتیجه انسان در عرصه اقتصادی برای حداکثر سود مادی شخصی و توسعه مالکیت فردی خصوصی آزادی مطلق دارد. به عبارت دیگر اصل آزادی مطلق اقتصادی نیز یکی از نتایج مبانی نظام سرمایه‌داری شناخته شد (آربلاستر، 1377، ص 55 - 80). بنابراین، نظام سرمایه‌داری با اصول زیر معرفی شد:

1. اصل لذت‌طلبی مادی؛
2. اصالت فردی در روابط اقتصادی؛
3. اصل مالکیت مطلق فردی خصوصی؛
4. اصل آزادی مطلق اقتصادی؛

بر پایه اصول پیشگفته اصل رفتاری رقابت آزاد برای حداکثر نمودن منافع مادی شخصی را نتیجه گرفت. رقابت در طول تاریخ نظام سرمایه‌داری، تفاسیر گوناگونی به خود گرفته است (رنانی، 1376، ص 83 - 100)؛ اما در همه این تفاسیر، مفهوم داروینستی آن که عبارت است از: کوشش و مبارزه با رقبیان برای پیروزی در دستیابی به امکانات اقتصادی بیشتر، در آن نهفته است. (Schnitzer, 1944: 26) آیا مبانی و اصول پیشگفته برای همه فعالان اقتصادی، آزادی اقتصادی را به ارمغان آورده است یا تنها عده‌ای توانستند از آزادی اقتصادی بهره‌مند شوند؟

عدم تحقق آزادی اقتصادی واقعی در نظام سرمایه‌داری

مبانی و اصول نظام سرمایه‌داری این پیام را داشت که افزایش مالکیت از ناحیه حداکثر نمودن سود مادی شخصی يك نوع ارزش است. بنابراین، هر کس حق دارد برای گسترش مالکیت خود بر ثروت و دارایی

جامعه با دیگران به رقابت برخیزد. در نتیجه، در مدت کوتاهی صاحبان سرمایه، قدرت اقتصادی جامعه را در اختیار گرفتند. نیروهای کار ماهر و نیمه ماهر و ساده برای پیدا کردن لقمه نانی به استخدام صاحبان سرمایه درآمدند. هر طوری صاحب سرمایه بخواهد باید برای او کار کنند. حق هیچ نوع تصمیم‌گیری درباره نوع، کمیت و کیفیت تولید را ندارند. در مدیریت فرایند اقتصادی جایی برای آن‌ها تعریف نشده است. هر گاه صاحب سرمایه بخواهد می‌تواند آن‌ها را از کار اخراج کند. او تنها از يك دستمزد ثابت حداقلی بهره‌مند است و تمام محصول تولیدی برای صاحب سرمایه است. در واقع، نظام سرمایه‌داری آزادی اقتصادی را تنها برای صاحبان سرمایه به ارمغان آورده و نیروهای حقیقی فعال اقتصادی، از آزادی اقتصادی بی بهره ماندند. صاحبان سرمایه با توجه به فضای آزادی سیاسی، به کمک قدرت سرمایه خود قدرت سیاسی و تقنین جامعه را نیز در اختیار گرفتند. بدین وسیله پول و سرمایه و بهره متعلق به آن، نیروهای فعال حقیقی را از آزادی اقتصادی محروم کردند.

اصل آزادی اقتصادی در نظام سرمایه‌داری نتیجه معکوس داد و نقض غرض اتفاق افتاد. نیروهای کار به خدمت سرمایه و صاحب آن درآمده و خدمتگزار سرمایه شدند. ولی، جایگاه سرمایه در پناه اصل آزادی اقتصادی ترفیع پیدا کرد و تبدیل به فرمانروا گردید. بنابراین، آزادی اقتصادی در نظام سرمایه‌داری با توجه مبانی و اصول متخذ از آن، آزادی اقتصادی سرمایه‌محور است. آزادی اقتصادی سرمایه‌محور، تنها ظرفیت تاسیس الگوی بخش خصوصی سرمایه‌سالار را دارد. پیگیری اصل آزادی اقتصادی مطابق با مبانی نظام سرمایه‌داری هم اکنون دنیا را با مشکلاتی مواجه کرده است که به اختصار اشاره می‌شود: اولاً: فقر و فساد و شکاف درآمدی شدید در دنیا حاکم است؛ ثانیاً: رکود شدید در بازارهای مالی و تولیدات صنعتی وجود دارد؛ ثالثاً: گرانی مواد غذایی مردم را مواجه با مشکلات فراوان برای تامین حداقل‌های زندگی کرده است؛ رابعاً: اخراج گارگران زیادی باعث افزایش خیل بیکاران در دنیا شده است. همین کارگران هنگام رونق اقتصادی تنها درآمد ثابت حداقلی دریافت می‌کنند و همه منافع رونق از آن سرمایه‌داران است؛ اما هنگام رکود باید از کارخانه‌ها اخراج شوند و از درآمد حداقلی محروم گردند. در واقع بر دنیای تحت سیطره نظام سرمایه‌داری سایه فقر و ناامیدی حاکم شده است. بنابراین، اگرچه نظام سرمایه‌داری آزادی اقتصادی را بر اساس مبانی خود حق همه مردم می‌داند، اما به جهت آنکه آزادی اقتصادی در این نظام، سرمایه‌محور بوده است، هرگز شرایط بهره‌مندی از این حق برای فعالان حقیقی اقتصادی در نظام سرمایه‌داری فراهم نشده و نخواهد شد.

آیا اصل آزادی اقتصادی سرمایه‌محور و متعاقب آن، بخش خصوصی سرمایه‌سالار، مورد تایید آموزه‌های اسلامی است؟ در واقع آزادی اقتصادی برای رقابت جهت پیگیری حداکثر سود در روابط اقتصادی و در

نتیجه توسعه مالکیت خصوصی فردی مطلق از منظر آموزه‌های اسلامی مورد قبول است؟ در ادامه، این امر بر اساس آموزه‌های اسلامی بررسی می‌شود.

آزادی اقتصادی سرمایه‌محور از منظر اسلام

از منظر دستگاه فقه اسلامی اگر هر اصل رفتاری اقتصادی در چارچوب ضوابط اسلامی قرار گیرد، مورد امضای شارع است. در این امضا و تایید به مبانی اعتقادی و ارزشی که پشتوانه چنین اصلی باشد، هیچ نظری نخواهد شد. چه مبانی اعتقادی و ارزشی آن اصل رفتاری، موافق با آموزه‌های اسلامی باشند و یا کاملاً ناسازگاری با توحید و سایر اصول اسلامی داشته باشند. بنابراین، اگر تحقق اصل آزادی اقتصادی سرمایه‌محور همراه با رعایت اصول عامه فقه اسلامی از قبیل: پرهیز از غرر، ضرر، ربا، اکل مال به باطل و... باشد، بلا مانع است. بنابراین، آزادی اقتصادی برای رقابت جهت پیگیری حداکثر سود مادی شخصی در روابط اقتصادی و نیز کسب مالکیت به هر میزانی در صورتی که واجبات و محرمات اسلامی رعایت شود، بلا مانع است. نتیجه طبیعی تحقق اصل آزادی اقتصادی سرمایه‌محور مورد امضای دستگاه فقه اسلامی، الگوی بخش خصوصی سرمایه‌سالار اسلامی است. چون در چنین الگویی، آزادی اقتصادی به معنای واقعی برای سرمایه و صاحب سرمایه، محقق می‌شود. زیرا مالکیت منابع و محصول تولیدی و مدیریت فرآیند اقتصادی تماماً در اختیار سرمایه و صاحب سرمایه است و نیروی کار - اعم از ماهر، نیمه ماهر و ساده - که تاثیر آن در تولید به مراتب بیشتر از سرمایه است، هیچگونه آزادی در تنظیم و تعیین روابط اقتصادی ندارد و تنها از یک دستمزد ثابت حداقلی بهره‌مند است و تمام مازاد درآمد در دوران رونق اقتصادی، سهم سرمایه و صاحب آن است و در دوران رکود اقتصادی باید بیکار شود. در واقع کارکرد آموزه‌های نظام سرمایه‌داری و الگوی اصل آزادی سرمایه‌محور تنها در جهت اهداف صاحبان سرمایه است. البته، لازم به ذکر است که رعایت قواعد پیشگفته تا حدی از شدت جریان سرمایه‌محوری و آثار آن در اقتصاد اسلامی می‌کاهد.

آزادی اقتصادی انسان‌محور

آیا بر اساس آموزه‌های اسلامی می‌توان الگویی را طراحی نمود که همه فعالان اقتصادی از آزادی

اقتصادی واقعی برخوردار شوند؟ آیا می‌توان الگویی از اصل آزادی اقتصادی طراحی نمود تا کارکرد آن در جهت تامین اهداف: نیروی‌کار، مصرف‌کنندگان و صاحبان سرمایه باشد؟ در ادامه الگوی آزادی اقتصادی انسان‌محور بر اساس آموزه‌های اسلامی که تمام فعالان اقتصادی با اجرای این الگو به معنای واقعی از آزادی اقتصادی بهره‌مند می‌شوند و نیز تامین‌کننده اهداف سه دسته پیشین است، پیگیری می‌شود.

مبانی اعتقادی الگوی آزادی اقتصادی انسان‌محور

در این بخش، مبانی بینشی این الگو به اختصار اشاره می‌شود و بررسی مفصل آن به منابع مربوط ارجاع می‌گردد (یوسفی، 1386، 87-143). از دیدگاه اسلام جهان هستی و انسان، آفریده خدای متعال هستند (انعام (6): 6). برای اینکه انسان به سعادت دست یابد، خدای متعال افزون بر هدایت تکوینی (طه (30): 50)، دارای هدایت تشریحی است (جمعه، 2). از منظر آموزه‌های اسلامی، جهان هستی مشتمل بر دو عالم دنیا و آخرت است. انسان دارای دو زندگی یکی در دنیا و دیگری در آخرت است و زندگی آخرت در طول حیات دنیایی و در ادامه آن است. حیات انسان در عالم آخرت جاویدان و ازلی است. حیات عالم دنیایی انسان در عالم آخرت مورد ارزیابی قرار می‌گیرد و برای تمام اعمال كوچك و بزرگ او پاداش و کیفر تعیین می‌شود (زلزله (99): 6 - 8). نعمت‌های عالم آخرت بی‌پدیل، گسترده و پایان‌ناپذیر است و برای مؤمنین هرگونه لذت و به هر مقداری در عالم آخرت فراهم است (غافر (40)، 40؛ زخرف (43): 71 - 72). هدف از آفرینش انسان دستیابی به سعادت و کمال است. سعادت انسان عبارت است از: برخورداری از بیشترین لذت در حیات دنیایی و آخرتی. انسانی سعادت‌مندتر است که سرجمع لذت‌های دنیایی و آخرتیش بیشتر باشد. خوب از نظر انسان آن است که او را به هدف زندگیش نزدیک کند و بدین معنی است که او را از هدفش دور سازد. رفتار عقلایی اقتضاء دارد که انسان همیشه در پی لذت بیشتر و پایدارتر باشد (یوسفی، 1386، 198 - 208). همچنین، آموزه‌های اسلامی ما را به نظریه - اصالت فرد و جامعه - ارشاد می‌کنند. بنابراین، از منظر آموزه‌های اسلامی، انسان ضمن استقلال در تصمیم‌گیری‌های شخصی، در برابر جامعه نیز دارای مسئولیت‌هایی است. (ما در رفتار اقتصادی و لزوم اعتدال و توازن های قوا و استعدادهای مولد و موثر، مسائل اخروی، آخرت‌نگری، هدایت تشریحی و سوق دادن مردم بسوی دین بدون تدابیر اقتصادی سوق دادیم

رونالد اینگلهارت و نظر اقتصادی وی در کتاب " تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی " به لزوم آشتی بین خرد گرایی مارکس وبر و سرمایه پردازی کارل مارکس می پردازد ، در کتاب ارزشمند خود به عنوان تحول فرهنگی در اروپا از طریق احساس سعادت مندی و دگرگونی ارزش ها ، اروپا را به بازبینی

ارزش های سنتی کلیسا از سنت به عقلانیت دعوت میکند ، همان اندیشه ای که ولتر و مارتین لوتر در سرداشته و مامور دگرگونی های ژرف در اروپا شدند ، در این بیانیه بقا و قوام کشورها و نظام های حکومتی ، درآموزه های آزاد گرفتن و درکل ناکافی بودن آموزه های رهبری و سیاست گذاری لازم در برقراری در شکل گیری احساس سعادت مندی جامعه است در این آزاد نگری (چه آزادی سرمایه داری ، چه آزادی انسانی ، چه آزادی های مذهبی و غیره) باید منتظر سپر اندازان و ایجاد طیف های دگرگون کننده از سوی آنان در براندازی نظام و سوداگری های خاص خودشان هستند که از طلیعه انقلاب اسلامی شروع و به تدریج شدت گرفت و با بسر کار آمدن دولت پنجم به ده ها برابر رسید و فهم مسئله بسیار ساده و شفاف بود (**که این مولف با وجود موقعیت های مناسب ، چنین به الهام گردید که از دولت استعفاء و از چنبره وتله فساد اداری نجات یابد - مولف**) ، نگاه جبرگرانه کلیسا ، از توسعه صنعتی و علوم جدید و ایجاد تحول در دولت ها ، بازدارنده بود و امر توسعه را ممکن نمی ساخت ، این بمعنی سکولاریسم نیست ، بلکه بعنوان توازن در استعداد های قوام بخشی حکومت تلقی میشود

مولف در تعالیم 114 گانه خود به تغییر در فرضیه های دینی ، مهندسی اسلام ، مهندسی احکام نظیر مهندسی فرهنگی که تلاش زیادی انجام داده است و مکتوبات وی و گروه همکار از 50 هزار صفحه مضمون ، متن و محتوا عبور میکند ، تا مفهوم بالانس حکومتی را در هدایت کشور در ره نگاشت ، دکترین ، راهبرد ها نشان دهد ، و جایگاه حکومت و انسان شایسته حکومت (از تعالیم 7 تا 12) به خوبی ترسیم نماید ، باید بین همه قوا و استعداد ها و سرمایه های انسانی ، اجتماعی ، مادی و معنوی ، توازن بر قرار شود و این نگاه جامع حکمرانی ، در خبرگی فقه سیاسی اسلام و یا خبگی در نوآوری عرضی و فربگی خود مختار ، که هیچ اثری در سعادت مندی مردم نداشته است ، کفایت نمی کند و خود این آموزه ها باید ایجاد جدائی ها ، خانه نشینی ، از بین رفتن سرمایه تجربه و ... شده است و اکنون که هم 42 سال از این رویه میگذرد ، همان مشی ملاحظه میشود ، جلسات گفتمانی ، نظر شما چی است ، جدل های به حاصل و استمداد از مردم که خبرگان را معرفی کنند و غیره ، **بجای طرح و برنامه جامع و تشخیص محورهای تحول دولت و تفصیل آسیب شناسی و راه حل قرار گرفته است**

جایگاه انسان در فرآیند اقتصادی

آموزه های اسلامی برای انسان جایگاه ویژه ای قرار داده است که باید بر اساس آن ، انسان در فرآیند اقتصادی نقش مهمی داشته باشد:

1. انسان اشرف تمام مخلوقات عالم است: ثم انشأناه خلقاً آخر فتبارك الله احسن الخالقين(مؤمنون (23): 14): پس از آن (دمیدن روح پاک مجرد) خلقی دیگر انشاء کردیم، آفرین بر خدای متعال بهترین آفرینندگان. خدای متعال این تعبیر را برای آفرینش هیچ موجود دیگری بکار نگرفته است. این آفرین گفتن به خود، دلیل بر عظمت آفرینش و آفریده است. (این مطالب در عین حال فوق ارزشی آن ، رهنمودی برای اقتصاد و سیاست گذاری و... ندارد-مولف)

2. انسان مسجود ملائکه است: اذ قلنا للملائكة اسجدوا لآدم (بقره (2): 34): زمانی که به ملائکه گفتیم که بر آدم سجده کنید. (در در و دیوار این مملکت نقاشی شده و به قول شهید بهشتی ، مواضع حکومتی در نظر و عمل آشکار نمی کند-مولف)

3. انسان جانشین خدا در زمین است: هوالذی جعلکم خلائف الارض (انعام (6): 165): اوست خدایی که شما انسانها را جانشین خود در زمین قرار داد. (این مطالب را به گروه نخبگانی تلقین کنید که از 300 هزار میلیارد فروش نوآوری خود ، چقدر به سفر مردم تعلق گرفته است و بحث ضرور و مفید بودن علوم و فنون که خوانند در قرآن مثال های فراوان زده است ، مخلوق او چرا درک نکرده و حکمت نخوانده است- مولف)

4. حفظ کرامت انسانی مورد تاکید آموزه های قرآنی است: لقد کرما بنی آدم (بنی اسرائیل، 70): حقیقتاً فرزندان آدم را بسیار گرامی داشتیم. (کتاب اول مولف در مورد سنجش کرامت انسان ب روش مدیریتی بود ، فقط چند تا سخنرانی و چند نفر هم دکترا گرفتند ، و از این سنجش ، در کرامت گوئی های طیفی در سازمان های اداری کشور خبری نشد -مولف)

5. تمام نعمت های الهی برای انسان آفریده شده است: هو الذی خلق لکم ما فی الارض جمیعا (بقره (2): 29): او خدایی است که همه آنچه را (از نعمت ها) در زمین وجود دارد، برای شما (انسان ها) آفرید. (آنچه ما دیدیم ضایع کردن نعمت ، فرصت سوزی ، انسان سوزی و.....-مولف)

6. خدای متعال در آیه دیگری بهره مندی همه مردم از نعمت های الهی را بر خود واجب کرده است: ما من دابة فی الارض الا علی الله رزقها (هود (11): 6): هیچ جنبنده ای در زمین نیست مگر آن که روزی او بر خدا واجب است. (فعلاً 85 در نعمت در دست 15 درصد ثروتمندان است و بقیه در تورم و گرانی بسر می برند به تعلیم 35 تحت عنوان لجستیک عدالت توزیعی از این مولف مراجعه شود)

با توجه به مبانی اسلامی در باره جایگاه انسان در عالم آفرینش می‌توان مطالب زیر را نتیجه گرفت:

1. در هیچ آیه و روایتی بیان نشده است که این جایگاه به برخی انسان‌ها اختصاص دارد و سایرین از آن بی‌بهره هستند:

2. هیچ تخصیص و استثنایی وجود ندارد که آن جایگاه رفیع برای انسان در عرصه اقتصادی نیست و تنها در عرصه مثلاً اخلاقی و عرفانی است.

3. هیچ تخصیص و استثنایی وجود ندارد که دلالت کند برخی از انسان‌ها حق بهره‌مندی از نعمت‌های الهی را دارند و سایرین چنین حقی ندارند.

این نوع نگاه به انسان، نگاهی کاملاً متفاوت از نگاه نظام سرمایه‌داری است. اسلام، انسان را محور و سرمایه را در حاشیه و در خدمت انسان قرار می‌دهد. متناسب با این نوع نگاه، نیروی کار باید مالک منابع و محصول تولیدی، مدیر فرآیند اقتصادی، متناسب با توان و تخصص خود بهره‌مند از دستمزد ثابت، و متناسب با میزان سهم مالکیت منابع تولیدی، از سهم سود بهره‌مند گردد. سرمایه و صاحب آن نیز متناسب با نقش خود، از درآمد مناسبی بهره می‌برد. جایگاه انسان و نیروی کار در چنین اقتصادی ترفیع و جایگاه سرمایه و سرمایه‌داری، تنزل می‌یابد. (نگاه باید عدالت محور باشد که کاملاً مهندسی شده، شاخص دار، دارای مناط‌های فنی و استاندارد شده باشد مطالب فوق کلی گوئی و برای مردم فایده ای ندارد-مولف)

اهداف الگوی آزادی اقتصادی انسان محور

هدف مستقیم آزادی اقتصادی انسان محور آن است که همه انسان‌های فعال اقتصادی به معنای واقعی دارای آزادی اقتصادی باشند، به گونه‌ای که اولاً: در انتخاب شغل و در نوع، میزان و کیفیت کالای تولیدی حق نظر و رای داشته باشد. در مدیریت فرآیند اقتصادی سهم تصمیم‌گیری داشته باشد؛ ثانیاً: شرایط بهره‌مندی از این حق برای آنان فراهم باشد. اهداف غیر مستقیم این الگو، اهداف نظام اقتصادی اسلام است. یعنی تأمین رفاه عمومی از طریق تحقق اهداف میانی و عملیاتی نظام اقتصادی اسلام می‌باشد (برای آشنایی با

اهداف نظام اقتصادی اسلام ر.ك: یوسفی، 1386، ص 250 - 339. (در ادامه، شرایط تحقق الگوی آزادی اقتصادی انسان محور و نیز راهبرد آن بررسی می‌شود.

شرایط تحقق الگوی آزادی اقتصادی انسان محور

بر پایه مبانی و اهداف الگوی آزادی اقتصادی انسان محور و نیز جایگاه سرمایه و انسان در روابط اقتصادی، باید الگوی آزادی اقتصادی انسان محور را به گونه‌ای طراحی نمود تا همه انسان‌های فعال، آزادی اقتصادی داشته باشند. این امر در شرایطی ممکن است که همه انسان‌های فعال اقتصادی در فرآیند مدیریت اقتصادی نقش جدی داشته باشند. مالک منابع و محصول تولیدی باشند. در نتیجه در نوع، میزان، کیفیت محصول تولیدی حق تصمیم‌گیری داشته باشند. با تحقق چنین شرایطی، جایگاه همه انسان‌های فعال در روابط اقتصادی ترفیع می‌یابد و جایگاه سرمایه تنزل پیدا می‌کند و سرمایه در خدمت انسان‌های فعال قرار می‌گیرد و شرایط و زمینه تحقق الگوی آزادی اقتصادی انسان محور فراهم می‌شود. تحقق شرایط الگوی آزادی اقتصادی انسان محور، در اقتصاد تعاونی دو منظوره تولید و مصرف ممکن است. بنابراین، اقتصاد تعاونی دو منظوره، راهبرد الگوی آزادی اقتصادی انسان محور محسوب می‌شود. تحقق الگوی آزادی اقتصادی انسان محور با راهبرد پیشگفته، نیازمند اصول اجرایی خاصی است که در ادامه، بر اساس آموزه‌های اسلامی ابتدا راهبرد تحقق الگوی آزادی اقتصادی انسان محور تبیین و تحلیل شده، سپس اصول اجرایی آن نیز بیان می‌گردد. (اینها فرضیات غلطی و نظیر آتش به اختیار است، اقتصاد روش‌های اصولی و طبیعی و اقتضائی خود را دارد که هزاران کتاب اقتصادی از پیشگامان توسعه (تعالیم 11 و 18 آمده است - مولف)

اقتصاد تعاونی دو منظوره، راهبرد الگوی آزادی اقتصادی انسان محور

این تحقیق معتقد است که اقتصاد تعاونی دو منظوره راهبرد الگوی آزادی اقتصادی انسان محور است. لازم به توضیح است که تعاونی‌ها با مالک تولید و مصرف به سه دسته تقسیم می‌شوند. يك دسته، تنها به تولید می‌پردازند. دسته دیگر، تنها تعاونی‌های توزیع و مصرف هستند. دسته سوم، تعاونی‌های دو منظوره تولید و مصرف می‌باشند. در تعاونی‌های دو منظوره، سه گروه: صاحبان سرمایه، نیروی کار و مصرف‌کنندگان در کنار هم قرار می‌گیرند و اهداف همه آنها در فعالیت‌های اقتصادی تامین می‌شود. بلکه، هر يك از اعضای تعاونی، هم مصرف کننده، هم تولید کننده و هم صاحب سرمایه است. نقطه آغاز این راهبرد از

مصرف و تعاونی مصرف شروع می‌شود. شبیه این نوع تعاونی‌ها در تاریخ جریانات اقتصاد تعاونی سابقه فکری و اجرا نیز دارد (طالب، 1376، ص 84). این تحقیق همه ابعاد این جریان تاریخی را قبول ندارد، اما با الهام از آن جریان تاریخی، مطابق با آموزه‌های اسلامی و تامین اهداف سه گروه بیان شده، تعاونی دو منظوره را به عنوان راهبرد الگوی آزادی اقتصادی انسان محور تبیین می‌کند. این نوع تعاونی‌ها دارای کارخانجات متعددی بوده و اجناس مورد نیاز اعضای و نیز مواد اولیه آنها را مطابق با ذوق و سلیقه آنان تولید می‌کنند. اما دلیل این‌که آغاز فعالیت باید از تعاونی‌مصرف شروع شود، چنین است: تمام افراد بشر اعم از کودک خردسال تا پیران سالخورده و صاحبان انواع مشاغل و... همه مصرف‌کننده هستند. برای تحقق چنین شرایطی باید مصرف‌کنندگان، تولید کالاها و خدمات مورد نیاز خود را بر عهده گیرند. بدین ترتیب، بین تولید و مصرف توازن و تعادل برقرار شده و اقتصاد با بحران رکود و تورم مواجه نخواهد شد. همچنین، واسطه بین مصرف‌کننده و تولیدکننده از بین می‌رود و بخش مهمی از درآمد مصرف‌کنندگان که به واسطه‌ها می‌رسد، برای مصرف‌کننده صرفه جویی شده و قدرت خرید آنان افزایش می‌یابد. افزون بر آن، سودی که از طرف مصرف‌کنندگان قبلاً به سرمایه‌داران تولیدکننده می‌رسید، به نفع مصرف‌کنندگان، صرف انجام امور تولیدی یا موجب افزایش قدرت خرید آنان می‌شود. این نوع تعاونی‌ها برای تحقق اهداف خود باید طرح سه مرحله‌ای زیر را دنبال کنند ⊕ ما شاهد شرکت های تعاونی و صندوق های تعاونی در قالب های شرکت مادر (عام؛ سهامی، با مسئولیت محدود، کاغذی، ثبت شده و نشده، خصولتی و... که فسادشان اگر از سایر موسسات اقتصادی بیشتر نبوده، کمتر هم نبوده است، بحث ما این مطالب سنتی که هزاران بار در منابع گفته شده، کتابت شده، انتشار یافته، در حوزه ودانشگاه تدریس شده و از این کلیات ابوالبقاء - مولف)

چرا مدعیان دولتی و اصلاح طلب کلیات ابوالبقاء می‌یابند؟

آقایان اگر در مقابل استدلال علمی و منطقی مخالفان این دو کنوانسیون که بارها به وضوح مطرح شده پاسخی دارند ارائه بدهند و اگر ندارند که تاکنون نداشته‌اند چرا آسمان و ریسمان می‌کنند.

اصول اجرایی الگوی آزادی اقتصادی انسان محور

اصطلاح آتش به اختیار

تحلیل آزادی اقتصادی انسان محور در راهبرد تعاونی (جمع‌بندی)

بیان شد که در راهبرد تعاون سه مرحله فعالیت اقتصادی وجود دارد. در مرحله اول، همه انسان‌های مصرف‌کننده حق دارند به هدف رفع نیازهای مادی خود به عضویت تعاونی درآیند. هیات مدیره تعاونی اگر تشخیص داد که فردی به هدف رفع نیاز مادی خود خواستار عضویت در تعاونی است نباید مانع عضویت وی شود. در صورتی که هیات مدیره به این نتیجه برسد که فردی به قصد اخلال، قصد عضویت دارد یا حاضر نیست مسئولیت‌های خود را در برابر بهره‌مندی از حق آزادی عضویت بپذیرد، می‌تواند مانع عضویت وی شود. بنابراین، همه انسان‌های فعال اقتصادی با قبول مسئولیت‌ها که اصول و ارزش‌های تعاونی آن‌ها را بیان می‌کنند، می‌توانند از حق آزادی عضویت در تعاونی بهره‌مند شوند. با عضویت در تعاونی، مالک منابع و محصول تولیدی می‌شوند و در مدیریت فرایند اقتصادی با آزادی کامل حق نظر و تصمیم‌گیری دارند. در مرحله دوم و سوم، تمام اعضای تعاونی اعم از آنهایی که در تعاونی کار می‌کند یا تنها عضو تعاونی محسوب می‌شود و تنها از محصولات تولیدی تعاونی بهره‌مند می‌شود، با سرمایه‌گذاری خود مالک منابع و محصول تولیدی می‌شوند و حق آزادی برای انتخاب هیات مدیره و تصمیم‌گیری در امور مهم تعاونی را دارند. یعنی اعضای تعاونی که تنها مصرف‌کننده محصولات تولیدی هستند، و نیز اعضای که افزون بر مصرف‌کننده، شاغل در بخش توزیع یا تولید در تعاونی می‌باشند، به معنای واقعی آزادی اقتصادی دارند و میزان سرمایه آنها تعیین‌کننده میزان بهره‌مندی آنان از حق آزادی نیست. بنابراین، همه اعضای تعاونی دو منظوره هم در عضویت تعاونی و نیز در تصمیم‌گیری‌های تمام فرایند اقتصادی تولید و توزیع حق دارند و همچنین، شرایط بهره‌مندی از این حق برای همه آنان فراهم است. یعنی اعضای تعاونی در تعاونی‌های دو منظوره به معنای واقعی حق آزادی اقتصادی دارند. به همین جهت، آزادی اقتصادی در تعاونی‌های دو منظوره در برابر آزادی اقتصادی سرمایه‌محور نظام سرمایه‌داری، آزادی اقتصادی انسان‌محور نامیده می‌شود. البته، اصول دیگر تعاونی نیز زمینه تحقق شرایط الگوی آزادی اقتصادی انسان‌محور و نیز راهبرد آن را فراهم می‌کنند. چون اصل سود محدود به سرمایه، مانع می‌شود تا جایگاه سرمایه در برابر انسان و نیروی کار افزایش پیدا کند. نقش اصل مازاد برگشتی آن است که منافع اقتصادی مازاد بر هزینه‌های مستقیم را بین نیروهای فعال اقتصادی براساس میزان تأثیری که در تولید و توزیع دارند، تقسیم کند و سرمایه، هیچگونه سهمی در این مازاد ندارد. بدین وسیله جایگاه انسان در برابر سرمایه ترفیع می‌یابد. واضح است که بر اساس اصل آموزش نیز همه اعضای تعاونی به حقوق و مسئولیت‌های خود و نیز به اهمیت و آثار اقتصاد تعاونی دو منظوره در زندگی همه اعضای تعاونی، بلکه، همه انسان‌ها آگاهی پیدا می‌کنند. همچنین، با اجرای اصل آموزش دائماً تخصص‌های لازم را برای افزایش بهره‌وری اعضای تعاونی‌بلا می‌رود. در نتیجه، با اجرای اصول تعاونی‌دو منظوره، هم شرایط تحقق الگوی آزادی اقتصادی انسان‌محور و هم راهبرد آن، فراهم می‌شود. راهبرد الگوی آزادی اقتصادی انسان‌محور آثاری از قبیل: «حذف سود غیر اخلاقی از فعالیت‌های اقتصادی، تحقق قیمت عادلانه، جلوگیری از رکود اقتصادی، جلوگیری از تورم، اشتغال متعادل و رفع

بیکاری و حمایت از تولیدات ملی» را به دنبال دارد که خود نوشتار جداگانه‌ای را می‌طلبد. (بهر حال ذکر مکرر و حاشیه پردازی در کتاب های قبلی و کپی پیست این بیانات تکراری همان نظریه روناد اینگهارت را به ذهن متبادر میکند که باید راه اصولی را برای تشخیص محورهای دولت تحول گرا جستجو کرد وگرنه ما در چرخه دور (Round cycle) قرار داریم -مولف)

اعتماد اجباری مردم بر اساس اقتصاد دستوری است

لیکن هنوز تعارفات جای تصمیم گیری را برای حل مسائل اقتصادی گرفته است

از نظر ما بسیار روشن است که اسکنانس های جدید جمهوری اسلامی ایران بدون پشتوانه بوده و ارزش ذاتی ندارد ولی مردم با همین پول های حبابی ، از بازار خرید میکنند وکاسب ها به مردم اجناس میدهند ، جدا از اینکه قیمت چسبناکی بوده وبا همان قیمت دلار به ارزش 32000 تومان به سقف چسبیده ونظام بازار، میلی به پائین آمدن ندارد ودلارهای نیمائی ودولتی و ارزهای صادراتی وبقیه ، در یک اتحاد اقتصاد طبیعی ، سمت وسوئی به همان سقف با ثبات دارد، درچنین رژیم جولانگاهی بازار خرید وفروش که ساعتی عمل میکند (اخیراً یکی از فامیل ها با من تماس گرفت وارد مغازه ای شدم وفلان جنس را بخرم ، قبل از منر مشتری دیگری آنرا با 20 هزار تومان خرید ومغازه ترک کرد وقتی من آن جنس را خواستم ؛ دکان دار گفت : قیمت این جنس 30 هزار تومان شد ، یعنی لحظه ای -مولف) ، خرید وفروش های بر حسب اعتمادی است که مردم به ذوات خود دارند ، اعتماد به حکومت ویا دولت نیست ، سرمایه اعتماد ملی بسیار تضعیف شده است ، اعتماد ملی که همان میثاق ملی ، قراردادی اجتماعی بر اساس احکام دولت اس ومایه دلگرمی ، استواری ، باور ، پشتگرمی ، توکل مردم است خیلی کاهش یافته واعتماد بین مردم هنوز نفوذ روانی دارد -مولف

تشریح بسته اقتصاد مردمی مجلس| نمی‌شود پشت درهای بسته برای مشکلات تصمیم گرفت/ آنطور که مردم می‌خواستند مجلس در رأس امور نبود

رئیس مجلس گفت: نمی‌شود نماینده مردم بود و در بین مردم نبود و نمی‌شود مشکلات مردم را در میدان ندید و بعد پشت درهای بسته و از روی صندلی‌ها تصمیم گرفت.

به گزارش خبرنگار پارلمانی خبرگزاری فارس، محمدباقر قالیباف رئیس مجلس شورای اسلامی شامگاه سه‌شنبه (۲۴ تیر) با شبکه اول سیمای جمهوری اسلامی ایران گفت‌وگو کرد. قالیباف در این گفت‌وگوی زنده تلویزیونی، به تبیین جزئیات بسته اقتصاد مردمی مجلس برای تحول اقتصادی به نفع مردم پرداخت. رئیس مجلس شورای اسلامی در ابتدای این گفت‌وگو اظهار داشت: عمل‌گرایی و در میان مردم بودن عادت همیشگی من است و من افتخار می‌کنم که هرگاه و هر کجا توفیق خدمت داشتم وظیفه خود

می‌دانستم با مردم از نزدیک گفت‌وگو کنم و درد آنها را با همه وجودم حس کنم که بتوانیم چاره‌اندیشی و خدمت‌گزاری درست را به طور صادقانه انجام دهیم.

وی افزود: من فکر می‌کنم به هر حال مجلس که در رأس امور است برای اینکه بتواند اثرگذار باشد طبیعتاً این روحیه را دارد نمی‌شود نماینده مردم بود و در بین مردم نبود و نمی‌شود مشکلات مردم را در میدان ندید و بعد در پشت اتاق‌های بسته یا صندلی‌های نشسته تصمیم گرفت مخصوصاً همین بحثی که رهبر معظم انقلاب داشتند خود قانون‌گذاری و قانون‌گذاران هم باید مورد توجه قرار دهند که آن قانونی که می‌نویسیم هم ذی‌نفع آن مردم باشند و هم حلال مشکلات مردم باشد و همچنین قانون که اولویت مردم را مشخص می‌کند از آن طرف زمینه اجرا شدن را هم داشته باشد لذا می‌طلبید که هم یک کار ستادی خوب و جلسه خوب و کارا گذاشته شود و هم از پایین‌ترین سطوح از مناطق دور و همه جغرافیای کشور بسیج شد و مشکلات را دید و چاره‌اندیشی کرد. رئیس مجلس شورای اسلامی در ادامه خاطر نشان کرد: رهبر معظم انقلاب در ملاقات ویدئو کنفرانسی که با مجلس داشتند به این نکته اشاره فرمودند که به هر حال مردم به این مجلس دل بستند و امید دارند همچین فرمودند این مجلس در بعد از انقلاب جزو قوی‌ترین و انقلابی‌ترین مجالس است. این مسؤلیت ما را سنگین‌تر می‌کند و ما از این باب خوشحالیم که چنین توفیقی را پیدا کردیم که در چنین مجلسی در شرایطی که مردم وضعیت سختی دارند و امید دارند که این کار را انجام دهیم.

ان‌شاءالله قوه مجریه و قوه مقننه مو به مو قوانین مجلس را اجرا کند

وی در ادامه سخنانش بیان کرد: ما این را برای خودمان یک نعمت و توفیق می‌دانیم که بتوانیم خدمت‌گزار صادقی برای مردم باشیم اما به اینکه هم باید توجه داشته باشیم که نباید این حرف و کلام من در حد شعار باقی بماند و واقعاً باید عمل کنیم و در عمل نشان دهیم می‌توانیم مسائل و مشکلات را به حول و قوه الهی آن بخش که بر عهده مجلس است را انجام دهیم و ان‌شاءالله قوه مجریه و قوه مقننه مو به مو قوانین مجلس را اجرا کنند تا بتوانیم با کمک هم کمک کنیم با عمل در کارشان موفق شوند تا بتوانیم رضایت رهبری را به دست آوریم.

رضایت رهبر معظم انقلاب در این است که ما غمخوار مردم شویم

وی ادامه داد: ما البته معتقدیم که رضایت رهبر معظم انقلاب در این است که ما غمخوار مردم شویم و مشکلات مردم را حل کنیم و امیدوارم در این مسیر گام برداریم و بستر را برای دولت فراهم کنیم. رئیس مجلس شورای اسلامی در بخش دیگری از سخنان خود یادآور شد: ما در حدود 50 روزی که از عمر مجلس یازدهم می‌گذرد همه تلاش‌مان این بود که بتوانیم مجلس آن وظایف خود را شکل دهد و طبق وظایف پیش برویم که توانستیم آن مسیر را پیش برویم و در یک زمان خوب و حداقلی کمیسیون‌ها شکل

گرفتند و در همان فرصت هم مجموعه دوستانمان با دولت و وزرای محترم نشست‌هایی داشته و تبادل نظر کردند. وی بر همین اساس اضافه کرد: وزرا در مجلس حضور پیدا کردند و گزارشی از وضعیت ارائه کردند و همچنین از فرصت‌ها و مشکلات نیز مواردی را مطرح کردند. وی همچنین خاطرنشان کرد: ویژگی این مجلس این است نزدیک 180 نفر از نمایندگان ما نوبت اولی است که در مجلس حضور پیدا می‌کنند، البته در بین این‌ها افرادی هستند که از مدیران ارشد و دارای سابقه کار در وزارتخانه و دستگاه‌های مختلف هستند و در محیط دانشگاهی و اجرایی بودند و بخشی از آنها را جوان‌های قابل و افرادی که با تجربه هستند تشکیل می‌دهند و هرکدام سال‌ها در بحث اجرایی تجربه دارند و با کلان‌موضوعات کشور در این مدت آشنا شدند.

بنای مجلس تعامل با قوای دیگر است

قالیباف با تاکید بر اینکه بنای مجلس تعامل با قوای دیگر است خاطرنشان کرد: طبیعتاً ما باید به این سمت حرکت کنیم اما هرکدام نیز بر اساس قانون وظیفه‌ای داریم طبیعتاً تعامل ما با قوای دیگر در چارچوب وظایف و قانون است و همه فلسفه وجودی ما این است که گرهی از کار مردم باز کنیم اگر تعامل می‌کنیم معنی اش این است که در این تعامل باید کاری انجام گیرد که یک کار مثمر ثمر باشد تا مشکلی از مردم مخصوصاً در موضوع اقتصادی بتواند در حقیقت رفع کند که اولویت اول مردم است لذا ما در مجلس اساس کار ما این است که این ارتباط را داشته باشیم.

جایی که حس کنیم قانون اجرا نشده به وظیفه قانونی خود عمل می‌کنیم

رئیس مجلس شورای اسلامی تصریح کرد: اما خوب طبیعتاً جایی که احساس کنیم کاری روی زمین مانده، قانون اجرا نشده و معطل مانده است طبیعتاً به وظیفه قانونی خود عمل می‌کنیم.

اولویت ما در این مجلس بین نظارت و قانونگذاری، نظارت است

وی خاطرنشان کرد: اولویت ما در این مجلس بین قانونگذاری و نظارت، نظارت است؛ این نظارت هم یک نظارت میدانی است البته در این نظارت به دنبال مچ‌گیری و عیب و ایرادگیری نیستیم به دنبال این هستیم که کار به درستی انجام شود و در حقیقت به دنبال این نیستیم که چوبی در لای چرخ دولت بگذارد بلکه به دنبال این هستیم که عصایی برای دولت باشیم تا گرهی از کار مردم حل شود اما اگر جای دیدیم که قانون بر روی زمین مانده و کاری انجام نشده است طبیعتاً در منافع مردم و کار مردم آنجا مداخلات نمی‌کنید و به وظیفه قانونی خود ادامه می‌دهیم.

در درون مجلس هم نیازمند یک تحول هستیم

قالیباف تصریح کرد: ما معتقدیم که در درون مجلس هم نیازمند یک تحول هستیم اگر به دنبال این هستیم که در قانونگذاری، نظارت و طرح‌هایی که در کمیسیون‌ها مطرح می‌شود و در لوایح با قوه قضاییه و دولت از طرفی با نخبگان جامعه و همه ذینفعانی که به نوعی در مجلس هستند همکاری کنیم؛ اساس کار این است که این ارتباط را با آنها در این بخش داشته باشیم اما باید در خود مجلس تحول ایجاد کنیم.

آن طوری که مردم انتظار داشتند مجلس در راس امور نبود

وی ادامه داد: واقعیت این است که مجلس در راس امور نبود، آن طوری که مردم از آن انتظار داشتند؛ علی‌رغم همه زحماتی که دوستان کشیده بودند مردم توقع و انتظار بیشتری داشتند و امروز هم مردم این مجلس را دارند تا در این بخش به آنها کمک کنند تا مشکلات حل شود. رئیس مجلس شورای اسلامی با تأکید بر اینکه باید در کارکرد مجلس یک تحول ایجاد شود تأکید کرد: ما برای این تحول در کارکرد چهار رویکرد را در مجلس و در نظارت‌هایی که بعد باید انجام دهیم دنبال می‌کنیم. وی ادامه داد: یکی از آنها بحث مربوط به شفاف‌سازی است؛ معتقدیم همانطور که در گذشته گفتیم این مجلس باید شفاف باشد، یعنی هر تصمیمی که در مجلس گرفته می‌شود که این تصمیم یک حق و تکلیفی برای مردم دارد؛ آنها باید دقیق روشن و شفاف در جریان این موضوع قرار گیرد و از آن مطلع شوند. قالیباف تصریح کرد: چون بین مجلس و کمیسیون اولویت را به کمیسیون‌ها داده ایم معتقدیم که حتماً باید در کمیسیون‌ها مباحثی که مطرح می‌شود. ذی‌نفعان آن در جامعه که موضوع آن در کمیسیون مربوط به آنهاست، نظرات کمیسیون را بدانند و بتوانند در کمیسیون حرف خود را بزنند که این کار می‌تواند به صورت حضوری و یا از طریق فضای مجازی باشد.

باید تصمیمی بگیریم که مردم در آن مشارکت داشته باشند

وی تصریح کرد: نکته دوم بحث مربوط به مردمی‌سازی است؛ مردم‌سازی به این معنا که معتقدیم که اساس انقلاب اسلامی مردمی بوده است در همین کرونا مردم در صحنه آمدند و توانستند کرونا را مدیریت کنند و البته دولت حتماً زحمت کشیده است، کادر پزشکی و درمانی زحمت کشیدند و تا پای جان مایه گذاشتند در حوزه صنعت و کارخانجات همه آمده است پس نقش مردم است، لذا مردم‌سازی اساس کار است؛ باید تصمیمی بگیریم که مردم در آن مشارکت داشته باشند؛ هر کجا مردم نباشند مشکل در آن است. رئیس مجلس شورای اسلامی گفت: رویکرد بعدی ما هوشمندسازی و معتقد هستیم در این زمینه هر کاری انجام می‌دهیم حتماً باید بر اساس کار سیستمی نرم‌افزاری و منطبق بر کار الکترونیک باشد که بتوانیم دقت کار و فرایندهای کار را پیش ببریم که می‌تواند برای ما صرفه‌جویی وقت و عدالت به همراه داشته و به شفافیت کمک کند.

نظام اداری و اجرایی ما به‌گونه‌ای است که امکانات به‌جای خاصی برده می‌شود

وی گفت: باید به سمت تمرکززدایی برویم؛ نظام اداری و اجرایی ما عمدتاً به‌گونه‌ای است که امکانات محدود به جای خاص برده می‌شود؛ کارها را توزیع نکرده‌اند و تمرکززدایی داریم که منجر به ناکارآمدی شده است. وی افزود: باید تمرکززدایی و چابک‌سازی را در دستور کار خود قرار دهیم و قوانین اجرایی را با چابک‌سازی به سمت قوانین سبک هدایت کنیم. رئیس مجلس شورای اسلامی تصریح کرد: در تصمیمی که روز یکشنبه با تعدادی از همکاران‌مان در مجلس گرفتیم و کارهای عمیق اقتصادی و بسته ویژه‌ای تدوین شد شفافیت و چابک‌سازی در جای جای آن وجود دارد. قالیباف درباره بسته اقتصاد مردمی افزود: این بسته 5 محور دارد.

اطمینان دارم می‌توانیم بر همه مشکلات کشور فائق آییم

وی تأکید کرد: ناامیدی بزرگترین گناه است و من با همه وجودم اطمینان دارم می‌توانیم بر همه مشکلات کشور فائق آییم. وی گفت: باید دست به دست هم بدهیم تا سال 1400 که سال پایان برنامه ششم است و بکوشیم مشکلات را رفع کنیم دولت و مجلس در میدان عمل باید کار کنند تا به ثبات اقتصادی که هم اکنون گریبانگیر وضعیت فعلی‌مان شده رسیده و از مشکلات رهایی یابیم. رئیس مجلس شورای اسلامی تصریح کرد: هیچ کار نشدنی از اول انقلاب تاکنون نداشته‌ایم. وی افزود: برای این بسته اقتصاد مردمی با صاحب‌نظران، کارشناسان و همکاران و نمایندگان ساعت‌ها بحث کرده و جلسات متمادی داشته‌ایم و حتی قبل از آغاز به کار رسمی مجلس هم این بسته اقتصادی را به مشورت گذاشته و عملاً این بسته نتیجه خرد جمعی است که برای مردم بوده و به نفع آنان است. وی افزود: اصلاح ساختار بودجه اولین محور این بسته اقتصادی است که اکثر مشکلات کشور مربوط به این ساختار است. رئیس مجلس شورای اسلامی گفت: ما همواره بودجه را با کسری بسته‌ایم و حتی زمانی که درآمد بالا داشته و یا درآمد پایین داریم هم کسری بودجه داشته‌ایم این در حالی است که همین کسری بودجه منجر به فشار آمدن به سیستم بانکی شده و ارزش پول ملی را کاهش می‌دهد. قالیباف گفت: باید بین هزینه و درآمد همواره خود را تنظیم کنیم که بودجه را بدون کسری ببندیم. وی افزود: در خیلی از جاها هزینه‌کردهایمان مفید نیست و باید این بودجه ارزی و ریالی را قانونی کرده و مفید کنیم.

باید بکوشیم مالیات به نفع اکثریت مردم و تولید کشور باشد

رئیس مجلس شورای اسلامی گفت: نیازمند نوسازی در بخش مالیاتی کشور هستیم و باید بکوشیم مالیات به نفع اکثریت مردم و تولید کشور باشد.

سفته‌بازان مالیات نمی‌دهند اما زحمت‌کشان مالیات می‌دهند

رئیس قوه مقننه تصریح کرد: بخش‌هایی از جامعه که درآمدهای باد آورده دارند و سرمایه‌شان ناشی از سفته‌بازی است مالیات نمی‌پردازند ولی صنفی که زحمت می‌کشد مالیات می‌دهد. وی گفت: در حوزه مالیات چون شفاف‌سازی و هوشمندسازی وجود ندارد و نظام مالیاتی‌مان هم ممیزی است و اطلاعات دقیقی وجود ندارد مشکل داریم که نیازمند شفاف‌سازی هستیم. قالیباف اظهار داشت: اجرای سیاست‌های حمایتی، فراگیر و ویژه و با اولویت برای طیف محروم و مستضعف جامعه مهم است.

جامعه هدف ما جامعه مستضعفین و محرومین هستند

وی خاطر نشان کرد: جامعه هدف ما که جامعه مستضعفین و محرومین هستند در اولویت‌مان قرار دارد اما متأسفانه آماری از جامعه آنها نداریم. در حالی که نیازمند هوشمندسازی و شفافیت در این حوزه هستیم. رئیس مجلس شورای اسلامی تصریح کرد: آنهایی که فاصله بین دخل و خرج‌شان همخوانی ندارد باید در کشور مشخص شود. وی با اشاره به پرداخت یارانه به 24 میلیون خانوار در کشور گفت: باید ضمن اجرای سیاست‌های جبرانی، عدالت را در کشور رعایت کنیم. وی درباره حذف یارانه پر درآمدها گفت: درباره حذف یارانه پر درآمدها که قانون هم وجود داشت این موضوع اجرایی نشد ولی مجلس بایستی با نظارت دقیق ایستادگی کند تا این قانون اجرایی شود البته اگر هم این قانون در جایی ایراد دارد باید اصلاح شود.

با شرایط اقتصادی فعلی طبقه متوسط هم دچار مشکل شده است

وی تأکید کرد: اولویت بسته اقتصادی مربوط به طبقه مستضعف است ولی با شرایط اقتصادی فعلی طبقه متوسط هم دچار مشکل شده است. وی گفت: رونق در کسب و کار در کشور هم بسیار مهم است ضمن اینکه در سال جاری که سال جهش تولید است باید به سمت حذف انحصارات و تسهیل در صدور مجوز برویم و بایستی آن را دنبال کنیم. وی گفت: سیستم اداری کشورمان نشسته است؛ این در حالی است که کسی که به دنبال شغل است و چند سال برای دریافت مجوز یک کسب و کار دوندگی می‌کند. **در اقیانوس نقدینگی با کویر در حوزه تولید مواجه هستیم**

وی خاطر نشان کرد: در اقیانوس نقدینگی که مشکل فعلی کشور است هم اکنون با کویر در حوزه تولید مواجه هستیم این در حالی است که باید بازار سرمایه را به سمت تولید کشور ببریم. وی خاطر نشان کرد: باید در تجارت خارجی‌مان تغییر راهبرد داشته باشیم، دستگاه دیپلماسی‌مان امروز در شرایطی که کشور باید به سمت تولید و ثبات اقتصادی و اقتصاد بدون نفت برود و اقتصادمان مردمی شود، فعالیت بیشتری کند چرا که قرار است در این اقتصاد، محور و اساس‌مان تولید و صادرات باشد و به همین دلیل بازارهای بین‌المللی برای‌مان مهم است. قالیباف گفت: باید وزارت خارجه و تجارت بین‌الملل داشته باشیم و به همین دلیل باید سفارت‌خانه‌هایمان فعال شوند به ویژه در کشورهای همسایه و منطقه. وی در ادامه عنوان

کرد: سفارتخانه‌های جمهوری اسلامی ایران باید از حوزه سیاست و امنیت به سمت حوزه اقتصادی، سیاسی و تجاری بروند. رئیس مجلس شورای اسلامی گفت: سفارتخانه‌های خارجی در ایران هم اکنون به دنبال تبلیغات محصولات تولیدی خود هستند؛ ما هم باید اینگونه رفتار کنیم. وی تصریح کرد: باید از مزیت‌های کشورهای کشورمان در بحث تولید استفاده کرده و آن را در کشورهای همسایه تبلیغ کرده و از این مزیت بهره ببریم. وی در مورد عقب ماندگی از آرمان‌های انقلاب و تلاش مجلس در این زمینه اظهار داشت: ما در حوزه اقتصادی دچار مشکلات هستیم یعنی نتوانستیم با یک رویکرد مشخص و با یک برنامه مشخص و دقیق و با یک تفکر در حوزه اجرا و روش مشخص در اجرا در حوزه اقتصادی حرکت کنیم. قالیباف بیان داشت: اگر یک نگاهی از گذشته تا الان کنیم فراز و نشیب داشتیم و حتی در جاهایی تصمیمات و سیاست‌های ما در حوزه اقتصاد در تضاد با هم بوده است این‌ها را در همین بسته اقتصاد مردمی که به نفع مردم به معنی مشارکت مردم در اقتصاد بوده است قرار دادیم.

رقیب تولید، سفته‌بازی و دلالی است

قالیباف تاکید کرد: در همین امسال که سال جهش تولید است و باید کار تولید را پیگیری کنیم نگاه کنید ببینید چرا تولید اتفاق نمی‌افتد؟ رقیبی که در مقابل تولید رقابت می‌کند سفته‌بازی، دلالی، بازار طلا بازار ارز و اینها است.

همه جای دنیا مسکن و خودرو کالای مصرفی هستند اما در کشور ما کالای سرمایه شده‌اند

وی اظهار داشت: در همه دنیا مسکن و خودرو یک کالای مصرفی است اما در کشور ما کالای سرمایه شده است پس آن تحولی که در حوزه سازمان دهی مالیات گفتیم اینجا است.

کاسب جزء در این شرایط سخت مالیات می‌دهد، اما سوداگران مالیات نمی‌دهند

رئیس مجلس شورای اسلامی خاطر نشان کرد: یک کاسب جزء و یک جوانی که در زیر راه پله یک کار خدماتی و تولیدی کوچک را شروع کرده در این شرایط سخت باید مالیات دهد اما از کسی که ده‌ها و صدها خانه خالی دارد و با این کار سوداگری انجام می‌دهد و یا در حوزه مسائل ارزی است، مالیات نمی‌گیریم برای همین است که ما روز یکشنبه دو فوریت طرح مربوط به مالیات بر خانه‌های خالی را تصویب کردیم و فردا با حضور شورای نگهبان در دستور کار مجلس قرار می‌گیرد و اگر تصویب شد دولت محترم هم آن را اجرا کند. رئیس مجلس شورای اسلامی در مورد موضوع اشتغال تاکید کرد: در بحث اشتغال و تولید ظرفیت‌های بزرگی داریم همین بازار بورس را نگاه کنید؛ حجم نقدینگی را که در بورس می‌آید باید به سمت پروژه‌های بزرگ در پتروشیمی‌ها، معادن و فلزات سوق دهید؛ این‌ها بخش‌هایی است که برای ما آورده دارند و برای ما شغل، درآمد ارزی و ثبات اقتصادی می‌آورد.

وی در پاسخ به این پرسش که بخشی از کارشناسان معتقدند که نقدینگی بورس به سمت تولید واقعی نمی‌رود و مجلس چه اقداماتی قرار است برای رفتن به سمت تولید واقعی انجام دهد؟ گفت: معتقدم اینکه نقدینگی از حوزه بانک و بانکداری سرمایه‌ها و نقدینگی سرگردان از بازار پولی به سمت بازار سرمایه رفته است کار خوبی بود که اتفاق افتاد.

به بورس و فرابورس عمق ببخشیم

قالیباف با اشاره به اینکه حجم بالای نقدینگی به سمت بورس می‌رود که یک امتیاز بزرگ است، تصریح کرد: ما حتماً باید این اقدام را تقویت کنیم اما تقویت آن این است که به بورس و فرابورس عمق ببخشیم. وی در مورد عمق بخشی به بازار بورس گفت: این یعنی که دولت ظرفیت‌ها و دارایی‌های خود را که شرایط لازم را دارند آنها را وارد بورس کند که پول مردم وقتی به بورس می‌رود در شرکت‌های قرار گیرد.

مجلس بر ظرفیت شرکت‌هایی که به بورس می‌آیند نظارت می‌کند

رئیس مجلس شورای اسلامی خاطر نشان کرد: حتماً مجلس یکی از کارهایش نظارت دقیق است که شرکت‌هایی در بورس بیاید که ظرفیت این کار را داشته باشند؛ وقتی نقدینگی به اینجا می‌آید باید کاری کنیم که سود سهام آنها صرف سرمایه‌گذاری برای خود شود. این نقدینگی به سمت پروژه‌های نیمه تمام که حدود ۶۰۰ تا ۷۰۰ هزار میلیارد تومان است و حوزه معادن برود. باید این نقدینگی را به سمت آن‌ها ببریم اما اگر خدای نکرده این نقدینگی در درون خود بورس برود یک ضرر بزرگ است. قالیباف با طرح این پرسش که چگونه می‌توانیم عقب ماندگی را جبران کنیم خاطر نشان کرد: این فرصت‌ها پیش روی ما است. ما در مجلس شورای اسلامی مصمم هستیم که کمک و نظارت کنیم و قانونی که دولت نیاز دارد برایش تصویب کنیم و نظارت دقیق خود را داشته باشیم تا این اتفاقات بیفتد.

ریشه مشخص نبودن جامعه هدف دقیق مستضعفین و محرومین

وی در مورد اصلاح ساختار در کشور گفت: آن بحث هوشمندسازی یعنی توجه به این موضوع، یعنی باید یک یکپارچگی در اطلاعات داشته باشیم و اینها باید به صورت شبکه به هم متصل شوند. یکی از مشکلات ما عدم همین کار است این‌ها جزیره جزیره شده‌اند. نداشتن جامعه هدف دقیق مستضعفین و محرومین به همین دلیل است.

نمی‌شود دیوان محاسبات یکسال بعد گزارش دهد که این پول در جای خود هزینه نشده یا شده است

قالیباف با تاکید بر این که نمی‌شود دیوان محاسبات یک سال بعد بیاید گزارش دهد که این پول در جای خود هزینه نشده یا شده است، تاکید کرد: آن چهار رویکردی که گفتیم باید هم در درون مجلس باشد هم در بیرون مجلس. وی با اشاره به جلسه شورای عالی هماهنگی اقتصادی با حضور سران قوا خاطرنشان کرد: نسبت به نابسامانی در بازار ارز اشکالاتی است، در همان جلسه مطرح شد که به جمع‌بندی خوبی رسیدیم قرار شد دولت در کوتاهترین زمان یعنی در چند روز آینده این کار انجام شود و هر دو قوا با هم اتفاق نظر داشتیم که در خدمت دولت باشیم که این کار کارشناسی که دارد انجام می‌شود انجام شود، اگر آن را اجرایی کنیم می‌توانیم ثبات را در بازار ارز داشته باشیم. قالیباف با اشاره به اینکه در بخشی از نابسامانی ارزی یک بی انضباطی وجود دارد، گفت: عمده صادر کنندگان ارز خود را وارد کرده‌اند، اما یک بخشی از کسانی که صادرات انجام دادند ارز خود را نیاورده‌اند؛ اینها هم به خود و هم به جامعه ظلم کردند که باید با پیگیری، این کار را انجام دهند. قالیباف گفت: بخشی از ارزهایی که به کشور نیامده است و در کشورهای خارجی معطل است مربوط به بهای کالاهای صادر شده است؛ ارزهایی که در کشور کره داریم طبق نظر دولتمردان توانسته‌ایم با توافقات صورت گرفته با آنها بخشی از این ارزها را با خرید کالا و بخشی را هم به صورت ارزی به کشور بیاوریم. وی ادامه داد: اگر اساس کار را تولید قرار دهیم و نقدینگی را در مسیر تولید داشته باشیم ارزش ریال را بالا خواهیم برد و در آن صورت قیمت ارز پایین خواهد آمد. رئیس مجلس شورای اسلامی گفت: در حوزه قانون‌گذاری مسکن که کار مجلس است اقداماتی صورت گرفته البته دولت هم کارهای اجرایی آن را بر عهده دارد.

با طرح مالیات بر خانه‌های خالی کرایه خانه کاهش یافته و قیمت مسکن نزولی می‌شود

وی با اشاره به طرح دوفوریتی اصلاح قانون مالیات بر خانه‌های خالی تصریح کرد: نرخ مالیات را برای خانه‌های خالی و به ویژه برای سوداگران افزایش خواهیم داد به‌گونه‌ای که در این طرح دو فوریتی نرخ‌گذاری شده عملاً داشتن خانه خالی مقرون به صرفه نیست و حتماً باید در این باره کار دیگری را انجام دهند؛ با این کار قطعاً قیمت کرایه خانه کاهش پیدا کرده و نرخ مسکن هم نزولی خواهد شد. رئیس مجلس شورای اسلامی گفت: در تولید مسکن بایستی عرضه و تقاضا وجود داشته باشد این در حالی است که ما شاهد آن هستیم که رئیس‌جمهور به صراحت اعلام کرد تأخیر و عقب‌ماندگی در تولید مسکن در کشور داشته‌ایم. قالیباف خاطرنشان کرد: همه حقوق برخی از مستضعفان پاسخگوی اجاره بهای یک ماه آنها نیست. این در حالی است که امروز بین 50 تا 55 درصد قیمت هر خانه مربوط به زمین است لذا دولت باید به جای مدیریت در ساخت و ساز مسکن، امکانات زمین را در اختیار بگذارد و اجازه دهد نقدینگی در جامعه به ساخت و ساز مسکن برده شود. وی ادامه داد: ما باید به سمتی برویم که فرآیند تولید مسکن را بهینه کنیم و به همین دلیل دانش فنی تولید بومی مسکن هم مهم است. رئیس مجلس شورای اسلامی گفت: یکی از مجموعه‌ها با 300 هزار میلیارد تومان قرار است با دانش بومی تولید مسکن، 6

هزار خانه را بسازد که البته در این دانش هم در ساخت و ساز سرعت پیدا خواهد شد و هم کیفیت زیادت‌تر شده و هم مصرف مصالح کم شده و هم استانداردهای زلزله، سرمایه‌ش، گرمایش، روشنایی، معماری و نمای اسلامی رعایت خواهد شد. وی تصریح کرد: مدیریت و توجه و باورپذیری بسیار مهم است و بایستی پیشرفت در کشور در دهه پیشرفت و عدالت که مقام معظم رهبری بر آن تأکید داشتند، صورت گیرد. قالیباف با اشاره به اینکه «ما نباید به کسی بگوییم اقدام کند، بلکه خود باید اقدام کنیم»، گفت: از روزی که کمیسیون‌های مجلس شکل گرفتند به موضوع مسکن ورود کردیم هر چند که برخی‌ها در بیرون مجلس می‌گفتند مجلس به دنبال حاشیه‌سازی است و کاری نمی‌کند اما این حرف‌شان نادرست است. وی افزود: اولین طرح دو فوریتی مجلس یازدهم درباره مسکن بود. ضمن اینکه طرح جا ماندگان سهام عدالت هم از دیگر کارهای این مجلس بود.

مردم امروز منتظر عمل ما هستند و دیگر حرف را قبول ندارند

رئیس مجلس شورای اسلامی گفت: مردم امروز منتظر عمل ما هستند و دیگر حرف را قبول ندارند. وی تصریح کرد: مردم و مقام معظم رهبری باید از ما مطالبه کنند و وظیفه ما هم پاسخگویی است. نماینده مردم تهران در مجلس شورای اسلامی درباره راهبرد مجلس یازدهم در مواجهه با آمریکا گفت: دشمنی آمریکا با جمهوری اسلامی روشن است و از 100 سال قبل تا امروز و در مقاطع مختلف این دشمنی را نشان می‌دهد. وی ادامه داد: از زمان پیروزی انقلاب اسلامی که ما روحیه استقلال‌طلبی و ظلم‌ستیزی را داشته و دست آمریکایی‌ها را با این انقلاب کوتاه کردیم، چون آنها به دنبال مواجهه با جمهوری اسلامی بودند. قالیباف گفت: در بخش‌های نظامی و امنیتی به دلیل مشارکت مردم و اعتماد به مردم تولید قدرت را داشتیم و هر جا به مردم اعتماد کردیم قدرت به وجود آمده است. وی اظهار داشت: مجلس درباره زیاده‌خواهی آژانس بین‌المللی انرژی اتمی و پس از قطعنامه اخیر آنها موضع‌گیری محکمی داشت. به همین دلیل از دولت خواستیم که مقابل این زیاده‌خواهی ایستادگی کند. رئیس مجلس شورای اسلامی با اشاره به اینکه مجلس برای حرکت تولید در کشور به دنبال ارتقاء اقتصاد است، گفت: طبق فرمایش رهبر انقلاب باید با کار، کار و کار مقابل آمریکا ایستادگی کنیم. البته قدرتمند بودن عرصه‌های مختلفی دارد که یکی از آنها اقتصاد است؛ باید قدرت نظامی داشته باشیم اما قدرت اقتصادی هم باید داشته باشیم. قالیباف گفت: آمریکا با استفاده از تحریم اقتصادی به کشورهای منطقه و حتی چین فشار می‌آورد و هر جا که منافع سیاسی‌اش را به دست نمی‌آورد از تحریم اقتصادی استفاده می‌کند. وی تصریح کرد: شهید سلیمانی در 20 سال اخیر و با مشارکت مردمی در منطقه مقابل هژمونی آمریکا ایستادگی کرد. رئیس مجلس شورای اسلامی درباره مهمترین ویژگی‌های شهید شهید حاج‌قاسم سلیمانی گفت: من قریب به 37 - 38 سال با شهید سلیمانی رفیق بوده و با او زندگی کردم و هیچگاه از دوستان خود از اوایل انقلاب تا کنون کسی را که دارای سابقه مجاهدت شبیه شهید سلیمانی باشد را ندیدم. وی افزود: شهید سلیمانی 40 سال بی‌وقفه

مجاهدت کرد و او از زمان زندگی در روستا تا لحظه شهادتش مجاهدت داشت این در حالی است که خیلی از ماها بعد از جنگ کارهای دیگری کردیم. رئیس مجلس شورای اسلامی افزود: شهید سلیمانی به ترازوی معرفت و اخلاص رسید که مردم فقط نمونه‌هایی از آن را دیدند.

در غضب سردار سلیمانی هم مهربانی وجود داشت

قالیباف با ذکر اینکه شهید سلیمانی وقتی غضب می‌کرد در غضب او هم مهربانی وجود داشت، گفت: شهید سلیمانی فردی قاطع و مقتدر بود که در اوج قدرتش گذشت هم می‌کرد. وی افزود: شهید سلیمانی 20 سال مقابل آمریکا در منطقه ایستادگی کرد که البته این کار او به ویژگی‌هایش باز می‌گردد؛ او عمیقاً به سنت الهی باور داشت و با حداقل امکانات مقابل داعش و آمریکا ایستادگی کرد و به همین دلیل، استکبار او را حذف کرد، ولی با جسارت، تدبیر، روحیه و مکتب او چه می‌کنند؟ قالیباف گفت: شهید سلیمانی وقتی مبارزه می‌کرد و به شرایط سخت می‌رسید هیچگاه ناامید نبود. وی گفت: وقتی از بسته اقتصادی برای مردم حرف می‌زنیم و رویکرد مردمی داریم و می‌گوییم ناامید نباشید و مشکلات را حل خواهیم کرد به همین دلیل است. رئیس مجلس شورای اسلامی تصریح کرد: شهید سلیمانی، فاطمیون، زینبیون و ... را بر اساس مشارکت مردم برای مقابله با استکبار راه‌اندازی کرد. او مردم را داشت و به انقلاب و فرهنگ اهل بیت اعتقاد کامل داشت و ما هم بایستی این فرهنگ و مکتب را دنبال کنیم.

قول می‌دهیم که دغدغه‌ای جز خدمت به ملت نداشته باشیم

وی در بخش دیگری از سخانش در این گفت‌وگوی تلویزیونی گفت: من به ملت عرض می‌کنم که شما که به ما اعتماد کردید و با رأی‌تان منت سر ما گذاشتید و ما را به عنوان خدمت‌گزار انتخاب کردید. به شما قول می‌دهیم که دغدغه‌ای جز خدمت به شما نداشته باشیم و این را برای خود افتخار می‌دانیم که مخصوصاً برای محرومین و مستضعفان کار کنیم. رئیس مجلس شورای اسلامی گفت: محرومان صاحبان اصلی انقلاب هستند و ان‌شاءالله مجلس در اقصی نقاط کشور با استفاده از نمایندگانش بتواند به مردم خدمت کند و امیدوارم با دعای مردم و تلاش‌مان بر مشکلات فائق آییم. انتهای پیام

تا اینجا با مطالعه مکرر در تعادل بین سه قوه مجریه، قضائیه و مقننه چه در نظر و چه در عمل وجهات مختلف بالانس بودن تعادل لازم برقرار نیست این موضوع در تعلیم 26 شرح مفصل داده شده است –
مؤلف

فرایند های سه قوه کشور با هم غیر متقارن است

[فقدان حقوقدان مجرب در مجلس یکی از مشکلات قوه مقننه است](#)

دکتر اسماعیلی در سومین هم‌اندیشی سازمان بسیج حقوقدانان:

یکی از اعضای حقوقدان شورای نگهبان با بیان مشکلات و خلأها در سه قوه، فقدان حقوقدان مجرب در مجلس را یکی از مشکلات اساسی در قوه مقننه عنوان کرد. به گزارش خبرگزاری دانشجو، دکتر محسن اسماعیلی در سومین هم‌اندیشی سازمان بسیج حقوقدانان سراسر کشور که در دانشگاه علوم اسلامی رضوی برگزار شد، در بیان آسیب‌شناسی نظام حقوقی فعلی کشور تصریح کرد: برای آسیب‌شناسی هر سیستم کارکرد و رسالت و نیز شرایط موجود برای رسیدن به آن را باید در نظر داشته باشیم. وی افزود: حقوق مهندسی اجتماعی است و حقوقدانان باید روابط اجتماعی و نهادهای سیاسی را به گونه‌ای تنظیم کنند که در کمترین زمان و با صرف کمترین هزینه، جامعه را به اهداف نظام سیاسی که در اصل 2 و 3 قانون اساسی به صراحت بیان شده است، برسانند و در اجرای این اصل مهم بدون تعصب صنفی و شغلی نقش بسترساز و تسهیل کننده برای همه حرف در جامعه را برعهده دارند. این عضو حقوقدان شورای نگهبان آسیب‌های موجود در نظام حقوقی را محدود به ساختارها و کارکردها و فرایندهای حقوقدانان عنوان کرد و با اشاره به مشکلات و خلأهای موجود در قوه مقننه گفت: فقدان حضور حقوقدان مجرب در مجلس شورای اسلامی سبب ایجاد اختلال در قانون گذاری می شود، در انتخابات مجلس دهم باید طوری برنامه‌ریزی شود که حقوقدانان خود به عنوان نامزد انتخاباتی در صحنه حضور یابند، به طوری که در هر کمیسیون حداقل سه حقوقدان مجرب وجود داشته باشد. اسماعیلی بروز نبودن قوانین و متناسب نبودن آن با اقتضانات و شرایط موجود، عدم رعایت اولویت‌ها در نظام قانون‌گذاری و عدم به کارگیری ساز و کارهای علمی و منطقی در تسهیل قوانین را از دیگر آسیب‌های این نظام برشمرد. وی با اظهار تأسف در بحث مشکلات اجرایی گفت: فرهنگ قانون‌گرایی به صورت جدی در جامعه حاکم نیست، به همین دلیل قانون برای افراد جامعه تقدس پیدا نکرده است و عدم اجرای قانون به صورت مناسب و جامع باعث شکستن حرمت آن شده است.

رابطه دو سویه بین دو قوه مجریه و مقننه وجود ندارد

وی عدم توجه به الزامات در امر قانون‌گذاری و عدم انعکاس مناسب و صحیح توسط مجریان قانون به مجلس را نشان از نبود رابطه دو سویه و مستقیم بین این دو قوه بیان داشت و افزود: امروزه متأسفانه بین حقوق و قضاء فاصله زیادی وجود دارد و علاوه بر آن هنوز نتوانسته‌ایم پس از پیروزی انقلاب اسلامی بر اساس قانون مرزی بین قانون‌گذاری و اجرای آن بوجود آوریم، به طوری که رؤسای قوه مجریه تا کنون با اصل 113 که اختیارات رئیس جمهور در آن بیان شده است، به مشکل برمی‌خورند و در مورد اصل 75 که بیشترین ایرادات به مصوبات مجلس در شورای نگهبان به این اصل است، رویه اساسی

مشخص نشده است. این عضو حقوقدان شورای نگهبان در بیان ارائه راهکارهای اصلاح این آسیب‌ها تصریح کرد: ما نیازمند توسعه دانش حقوقی هستیم، ولی این توسعه نباید بی‌رویه باشد که از عمق این رشته بکاهد، چرا که شناخت حق نیازمند تخصص است و عمق بخشیدن به حقوق جزو ضروریات نظام است. این عضو حقوقدان شورای نگهبان در همین زمینه اضافه کرد: برای احقاق عدالت که اساس بقای نظام است دانش عمیق کفایت نمی‌کند بلکه برای استدلال و استنباط حقوق و استیفای حق نیازمند مهارت نیز هستیم و در این مهم مباحثه در بین دانشجویان حقوق باید جدی گرفته شود.

حقوقدانان وابسته به احزاب سیاسی نباشند

وی در پایان پالایش روحی یک حقوقدان و عدم وابستگی به فرد یا احزاب سیاسی را در جهت استنباط حق از ضروریات دانست و با اظهار امیدواری گفت: اگر چنین راهکارهایی را سامان ببخشیم، مشکلات نظام حقوقی ما نیز حل خواهد شد که توانایی اجرایی آن به دست حقوقدانان است.

بین تولید و مصرف تعادل برقرار نیست

در علم اقتصاد، تعادل اقتصادی در یک کشور از جهان جایی است که بردارها متعادل هستند و در غیاب اثرات برونی (تعادل) ارزش متغیرهای اقتصادی تغییر نخواهد کرد. این نقطه ایست که مقدار تقاضا و مقدار عرضه برابرند. تعادل بازار، برای مثال، برگشت به شرایطی که قیمت بازار تصدیق شده از طریق رقابت بین مقدار کالاها و خدمات خریداران که برابر با مقدار کالاها و خدمات تولیدی فروشندگان است. این قیمت خیلی اوقات نامیده می‌شود **قیمت تعادلی** یا قیمت تسویه بازار و تمایل نداشتن به تغییر مگر تغییر تقاضا و عرضه.

ویژگی تعادل

وقتی قیمت بالا تر از نقاط متساوی الاضلاع از تعادل اقتصادی است. در بیشتر داستان‌های ساده در اقتصاد خرد از عرضه و تقاضا در یک بازار که تعادل ایستا مشاهده می‌شود در یک بازار؛ اگر چه، تعادل اقتصادی در رابطه غیر بازاری می‌تواند وجود داشته باشد و پویا باشد. تعادل در بازار ممکن است چند گذری یا عمومی باشد، که هدایت می‌کند به تعادل جزئی از یک بازار تک. در اقتصاد، دوره تعادل اشاره می‌کند به حالتی از تعادل بین بردار عرضه و بردار تقاضا. برای مثال، افزایش در عرضه تعادل را به هم می‌ریزد، قیمت را به سمت پایین هدایت می‌کند. سرانجام، یک تعادل جدید در بیشتر بازارها به دست خواهد آمد. تغییر به وجود نخواهد آمد در قیمت یا مقدار واحد تولید خریداران و فروشندگان و تغییر مسیر می‌دهد به بیرون عرضه و تقاضا را (مثل تغییر در تکنولوژی یا سلیقه) و بردار قیمت و مقدار را به سمت

درون هدایت نمی‌کند. همه تعادل اقتصادی پایدار نیست. برای یک تعادل پایدار، یک انحراف کوچک از تعادل بردارهای اقتصاد را هدایت می‌کند تا برگردد به یک خرده سیستم اقتصادی در مقابل تعادل اصلی. برای مثال، اگر حرکت بیرونی عرضه/تقاضا را هدایت کند به یک اضافه عرضه (عرضه بیش از تقاضا) که وادار می‌کند قیمت را کاهش دهد تا بازار برگردد به وضعیتی که مقدار تقاضا برابر با مقدار عرضه است. اگر منحنی‌های عرضه و تقاضا بیش از یک بار تقاطع یابند دو تعادل پایدار و ناپایدار ایجاد می‌کنند. بیشتر اقتصاد به بیان پل ساموئلسون احتیاط در برابر الصاق اصولی (ارزش داوری) مفهوم تعادل قیمت است. برای مثال، شاید بازارهای غذا زمانی در تعادل است که مردم در حال انبار کردن (زیرا آن‌ها نمی‌توانند برای تهیه پرداخت کنند بالاتر از قیمت تعادلی) حقیقتاً این اتفاق افتاده در طول قحطی طولانی در ایرلند در سال ۱۸۵۲-۱۸۴۵، تا جاییکه غذا صادر می‌کرد اگرچه مردمش در حال انبار کردن بودند، ناشی می‌شد سود فروشش به انگلیس بزرگتر شود که قیمت تعادلی برای سیب زمینی ایرلند-بریتانیا بالاتر از قیمتی که کشاورزان ایرلندی می‌توانستند تهیه کنند، بدین معنی که انبار کنند.

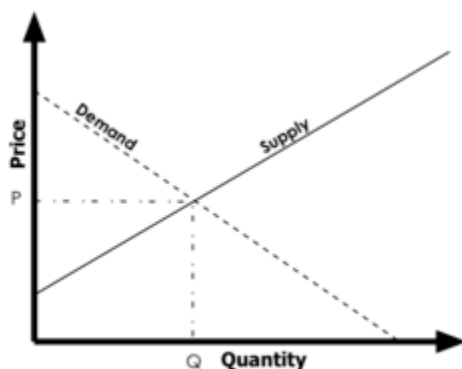
تفسیر

در تفاسیر بیشتر، اقتصاددان‌های کلاسیک مثل آدام اسمیت حمایت می‌کنند از تمایل به بازار آزاد در تعادل اقتصادی آینده به واسطه مکانیزم قیمتی. یعنی، هر اضافه عرضه (عرضه‌های بازار یا عرضه بیش از تقاضا) تمایل دارد سوق دهد شکاف قیمتی را، که کاهش دهد مقدار عرضه) توسط کاهش انگیزه تولید و فروش تولید) و افزایش در مقدار تقاضا) توسط ارایه مذاکرات مصرف‌کننده‌ها) به‌طور خودکار از میان می‌برد عرضه بیش از تقاضا را. همانند، غیر پایبند بودن بازار، هر اضافه تقاضا) یا کمبود) تمایل به سوق دادن افزایش قیمت، کاهش مقدار تقاضا) مشتری‌هایی هستند که قیمتشان خارج از بازار است) و افزایش در مقدار عرضه (موجب می‌شود تولید و فروش تولید بالا رود). قبل از عدم تعادل (در اینجا کسری) ظاهر نمی‌شود. از بین بردن اتو ماتیک غیر تسویه‌ای بازار وضعیت تفکیک بازارها از برنامه‌ریزی طرح‌ها، که خیلی اوقات برای گیرنده قیمتی مشکله تحمل کند پا فشاری در برابر کمبود کالاها و خدمات. این نشان می‌دهد مبادرت پایین به این دو دید گاه. نقاط مسیر اصلی اقتصاد مدرن به موردی اشاره می‌کند به مواردی که تعادل برابر نیست با تسویه بازار (اما در عوض بیکارند)، چنانچه با فرض اینکه دستمزد مؤثر کارگر اقتصادی است. در راه‌های هم‌زمان اثر طبیعی پدیده‌ای که از سهمیه اعتباراتی که بانک‌ها نگه می‌دارند در مقابل نرخ پایین که ایجاد می‌کند اضافه تقاضا برای قرض گرفتن، بنابراین آن‌ها می‌توانند انتخاب کنند سهمیه برای کسانی که به آن‌ها وام بدهند. مجدداً، تعادل اقتصادی می‌تواند رابطه داشته باشد با انحصار، جاییکه بنگاه انحصارگر با حمایت کوتاه مصنوعی قیمت را بالا نگه می‌دارد و سود را حداکثر می‌کند. سر انجام نقاط راهنمای اقتصاد کلان استخدام بالاتر از تعادل، جاییکه

عرضه نیروی کار) به معنی بیکاری چرخشی) موجود است برای یک مدت طولانی یا کوتاه از تقاضای کل در دست دیگر، مدرسه استرالیایی و ژوزف شومپیتر حمایت کردند که دوره تعادل کوتاه است هرگز نمی‌رسد هر کسی همیشه تا بدست بیاورد مزیت از سیستم قیمت گذاری و بنابراین همیشه پویا در سیستم. در بازار آزاد توانایی ندارند تا خلق کنند یک تعادل ساکن یا عمومی اما در عوض منابع آلی توانایی شخص را می‌خواهد تا کشف کند بهترین روش‌ها را تا حمل کند اقتصاد را به جلو.

باز کردن قیمت تعادلی

برای باز کردن قیمت تعادلی، باید یک منحنی عرضه و تقاضا کشید، یا باز کرد معادله برابری.

در این نمودار، شرح می‌دهد مجموعه ساده از منحنی‌های عرضه و تقاضا که مقدار تقاضا و عرضه در قیمت (P) برابرند. عرضه تجاوز می‌کند از تقاضا، اگر چه در قیمت پایین P در هر قیمتی بالای مقدار تقاضا فراتر از عرضه است. به عبارت دیگر، قیمت آنجا که عرضه و تقاضا از تعادل بیرون است نقاط دوره‌ای غیر تعادلی کوتاه روی عرضه. تغییر در شرایطی از تقاضا یا عرضه که تغییر جهت خواهد داد منحنی‌های تقاضا یا عرضه. این موجب تغییر قیمت تعادلی و مقدار در بازار می‌شود. ملاحظه کنید عرضه و تقاضا را در فهرست زیرین:

- تعادل قیمت در بازار ۵,۰۰ دلار است جایکه تقاضا و عرضه برابر ۱۲۰۰۰ واحد هستند.
- اگر قیمت جاری بازار ۳,۰۰ باشد خلق می‌کند اضافه تقاضا کوتاه برای ۸۰۰۰ واحد.
- اگر قیمت جاری بازار ۸,۰۰ دلار باشد اضافه عرضه ۱۲۰۰۰ واحد است.

وقتی ما کمبود در بازار می‌بینیم برای اینکه اصلاح کنیم این عدم تعادل را قیمت کالا افزایش یابد قیمت بر می‌گردد به ۵,۰۰ دلار، بدین گونه، مقدار تقاضا کمتر شده و مقدار عرضه افزایش می‌یابد بدین گونه بازار در تعادل است. وقتی اضافه عرضه از یک کالا هست، مثل وقتی که قیمت بالای ۶,۰۰ دلار است، سپس ما می‌بینیم وقتی که تولید کاهش خواهد داد قیمت را سپس افزایش می‌یابد مقدار تقاضا برای کالا، بدین گونه این اضافه محدود می‌شود و تعادل بازار به عقب بر می‌گردد. به عنوان مثال، شروع از وضعیت عرضه و تقاضای بالا و افزایش سطح از دست دادن درآمد شاید تولید یک جدول جدید برای تقاضا کند، مثل فهرست در زیر آمده:

اینجا ما می‌بینیم افزایش خواسته از دست دادن درآمد، افزایش می‌دهد مقدار تقاضای کالا توسط ۴۰۰۰ واحد از هر قیمت. این افزایش در تقاضا اثر می‌گذارد و باعث تغییر مسیر منحنی تقاضا به سمت راست می‌شود. به دلیل این تغییر در قیمت است که مقدار عرضه برابر با مقدار تقاضا است. در این مورد ما می‌بینیم دو برابر می‌شود هر افزایش قیمت از ۶,۰۰ دلار توجه کنید که کاهش در از دست دادن درآمد اثر وارونه‌تحمیلی دارد روی تعادل بازار. بنا بر این اینجا ما می‌بینیم رفتار مشابه در قیمت وقتی یک تغییر در جدول عرضه اتفاق می‌افتد؛ چه به دلیل تغییرات تکنولوژی و چه به دلیل تغییر در هزینه‌های داد و ستد. افزایش در کاربرد تکنولوژی یا داشتن کاهش در هزینه‌ها چه اثرات افزایشی در مقدار عرضه در هر قیمت دارد، بدین گونه باعث کاهش قیمت تعادلی می‌شود. از سویی دیگر، کاهش در تکنولوژی یا افزایش در هزینه‌های داد و ستد، کاهش خواهد داد مقدار عرضه در هر قیمت، بدین گونه قیمت تعادلی را افزایش می‌دهد. مراحل از مقایسه هر یک از دو تعادل ایستا، در مثال بالایی، نشان می‌دهد مقایسه ایستایی را. برای مثال، پس از افزایش در درآمد مصرف‌کننده گان منجر به بالا رفتن قیمت می‌شود (و یک کاهش در درآمد مصرف‌کننده منجر به بالا رفتن قیمت در هر مورد که دو چیز تغییر می‌کنند در همان جهت مشابه)، ما بیان می‌کنیم مقایسه اثرات ایستایی از درآمد مصرف‌کننده جایگزین قیمت مثبت است. این راه‌های دیگری از بیان کردن کل قیمت فرعی در رابطه با درآمد مصرف‌کننده است که بزرگتر از صفر است.

تأمین مالی اسلامی و مسایل فراروی آن

تأمین مالی اسلامی و مسایل فراروی آن (ویژگی‌ها و تعهدات نظام‌های اقتصادی اسلامی)

مأخذ : Harvard University Forum on Islamic Finance/ Islamic Finance Challenges and Global Opportunity /Cambridge ,Mass

نوسینده : دکتر محمد نجات الله صدیقی

چکیده

در سال های اخیر برخی از ویژگی ها و مزایای خاص بانکداری اسلامی مجدداً مورد توجه صاحب نظران امور بانکداری قرار گرفته است، ویژگی هایی از قبیل ارتباط نزدیک و تنگاتنگ میان مسایل عینی و واقعی اقتصاد و مالیه با مدل های نظری و در عین حال، وفاداری به اصول پذیرفته شده اقتصاد اسلامی موسوم به مضاربه و غیره. به طور کلی، فعالیت های اقتصادی و مالی اسلامی می توانند کلیه نیازهای بازار معاملات و مبادلات تجاری را برآورده سازند و در نتیجه، نسبت به روش های سنتی و رایج غربی که فقط در فکر بازدهی بیشتر هستند، از کارآمدی بیشتری برخوردار می باشند. تامین مالی اسلامی با ابتکار همزمان سازی تعهدات پرداخت با کسب تعهدات درآمدی، توانسته است نابسامانی و بی ثباتی بازارهای مالی را تا حد زیادی کاهش دهد. بانکداری اسلامی نقطه مقابل بانکداری سنتی است که هدف آن صرفاً خدمت به صاحبان سرمایه است. این مقاله می کوشد تا نشان دهد که نوسانات شدید نرخ ارز تا چه حد بر کشور های کوچک و ضعیف در حال توسعه تاثیر منفی خواهد گذاشت. لذا نیاز مبرمی برای وضع قوانین و مقررات خاص در این زمینه و اجرای آن توسط نهادهای بین المللی مانند سازمان ملل متحد احساس می شود. هرچند که ممنوعیت ربا توانسته است برخی از بیماری های اقتصاد معاصر را درمان کند، اما هنوز برای رسیدن به جهانی امن تر، سالم تر و مرفه تر راهی طولانی در پیش است. در اقتصاد اسلامی، افراد بدون هدف کسب سود و منفعت فردی به خدمت دیگران در می آیند. سنت اسلامی «وقف» شاهدهی است از یک نوع رفتار فردی و اسلامی با هدفی اجتماعی که هم در گذشته و هم امروزه به دفعات در جوامع اسلامی مشاهده می شود. گسترش و رواج چنین رفتارهایی مستلزم کوشش و تلاش فوری تمام دست اندرکاران مسایل اقتصادی است. ویژگی های خاص تامین مالی اسلامی در تامین مالی اسلامی بر ارتباط و پیوند میان بخش واقعی اقتصاد با بخش مالی، و مقدم بودن اولی (اقتصاد) بر دومی (مالیه) تاکید زیادی می شود. این پیوند در زمینه خدمات و سرویس های سرمایه گذاری مالی بیشتر به چشم می آید. هنگامی که دو طرف، یعنی تامین کننده مالی (سرمایه گذار) و مجری به توافق می رسند که فرصتی برای به وجود آوردن ارزش افزوده و سود فراهم آمده است، آنها می خواهند از این طریق کسب سود و منفعت نموده و این سود را با هم تقسیم کنند. حال، با توجه به این که فعالیت های اقتصادی بنابه تعریف، فعالیت هایی برای افزایش ارزش سرمایه می باشند، لذا بدون فعالیت اقتصادی سودی وجود نخواهد داشت که تقسیم شود، حتی امکان دارد که این فعالیت ها ناموفق از آب درآیند و به جای سود و منفعت، زیان آور باشند که در این حالت نه تنها سودی وجود ندارد، بلکه ممکن است بخشی از سرمایه نیز از میان برود و تلاش و کوشش مجری طرح نیز بی ثمر و بی فایده باشد. پیوند میان فعالیت های اقتصادی واقعی که با هدف به وجود آوردن ارزش افزوده صورت می گیرند و معاملات مالی در سایر انواع فعالیت های مالی غیر مشارکتی اسلامی نیز تداوم می یابد، فعالیت هایی مانند مرابحه، سلم، استصناع و اجاره. تمامی این فعالیت های مالی که در قرن معاصر به وسیله بانک های اسلامی مورد استفاده قرار گرفته اند، مستلزم وقوع فعالیت های اقتصادی واقعی هستند. در تمام فعالیت های مرابحه، سلم، استصناع و اجاره حتماً بایستی مقداری کالا و یا خدمات وجود عینی داشته باشد. عرضه و تقاضای چنین کالاها و خدماتی در

معاملات فوق بایستی به گونه ای باشد که به عنوان مکمل و پیش نیاز فعالیت های اقتصادی واقعی به حساب آید و نه چیز برتر از آن و یا هدف آن.

قابلیت های مالی اسلامی

با استفاده از روش های گوناگون اسلامی مانند مشارکت، مضاربه، مرابحه، سلم، استصناع و اجاره می توان هر نوع فعالیت بازار را پوشش مالی داد. تمامی نیازهای مالی خارج از بازار را نیز می توان با استفاده از مشارکت بخش خصوصی و تعاونی و با اتکای بر روش های انسان مدارانه، برطرف نمود. البته مسایل مالی دولتی دیگری مانند کسری بودجه نیز وجود دارند که بررسی آنها از حوصله این بحث خارج است. به نظر ما، روش های اسلامی بدون ربا می توانند جایگزینی مناسبی برای روش های منفعت طلبانه سنتی باشند. لذا به همزمان سازی تعهدات پرداخت و تعهدات کسب درآمد، روش های مبتنی بر مشارکت قادر خواهند بود یکی از منابع اصلی بی ثباتی را در بازارهای مالی از میان بردارند. همچنین، با مرتبط ساختن سود حاصل از فعالیت واسطه ها با درآمد واقعی حاصل از سرمایه، تخصیص سرمایه ها برای پروژه های خاص به نحو آسان تری صورت می پذیرد. هر چند که در سال های اخیر، با غلبه یافتن روش های غیر مشارکتی در بانک های اسلامی، این مزایا تا حدی کمرنگ شده اند، اما با این همه، باز هم سیستم مالی اسلامی بهتر از هر سیستمی می تواند به تولید کالا و خدمات رونق بخشد که در این میان، عامل اصلی فراهم آوردن فرصت لازم برای شکل گرفتن یک اقتصاد واقعی می باشد، اقتصادی که در آن پول به عنوان واسطه مبادلات مطرح است و نه هدف. مبادله پول با پول (بدانگونه که در سایر سیستم های سنتی شاهد آن هستیم) بیشتر به یک بازی قمار و شانس می ماند و ربطی به تولید کالا و خدمات ندارد. ممنوعیت ربا باعث شده است که پول مجدداً به نقش اصلی و اولیه خود، یعنی واسطه مبادله بازگردد و صرفاً یک وسیله قمار و شانس و بخت آزمایی نباشد.

فراسوی اقتصاد بدون ربا

حال بیاییم و نظری به جنبه های نگران کننده بازارهای مالی کنونی بیندازیم. همانطور که قبلاً نیز بدان اشاره شد، ممنوعیت ربا گامی عظیم در جهت بهبود وضعیت موجود بوده است. در بازارهای مالی کنونی جهان شما می توانید پول را در ازای کالا یا خدمات، پول یا قرض، مبادله نمایید. در چارچوب اسلام هیچ مشکلی در مورد اولی (مبادله کالا یا خدمات) وجود ندارد، ولی دومی تا حد زیادی محدود شده و سومی

نیز به طور کلی از میان رفته است. قانون اسلام، قرض را فقط به صورت برابر و مساوی مجاز می داند که در آن، معاملات اسلامی موسوم به اجاره، سلم و استصناع قابل اجرا هستند. از بین مشخصه ها و ویژگی های فعالیت های مالی کنونی آن مواردی که از ممنوعیت ربا تاثیر پذیرفته اند و محدودیت های موجود در بازار پول قرض بر آنها تاثیر نگذاشته است، در زیر آمده اند:

- 1- احتمال حرکت حجم عظیمی از سرمایه به درون و بیرون کشور، به ویژه در مورد اقتصاد خرد.
- 2- نوسانات شدید نرخ ارز که اثرات منفی گسترده ای را، به خصوص بر کشورهای در حال توسعه که به تجارت خارجی وابستگی شدیدی دارند، وارد می آورد.
- 3- جنبه های اجتماعی، فرهنگی و سیاسی جهانی سازی مالی و تسلط شرک های چند ملیتی بر بازار که این جنبه ها، به خصوص بر کشورهای آفریقایی و آسیایی که فاقد پیشینه اجتماعی - فرهنگی لازم برای درک فعالیت های شرکت های چند ملیتی هستند، بیشتر تأثیر خواهند گذاشت. این کشورها همچنین فاقد نظام اداری کارآمد سیاستمداران پخته و رسانه های موثر که نقشی کلیدی را در جلوگیری از فعالیت های نامطلوب این شرکت ها ایفا می کنند، هستند.

در اینجا خواهیم کوشید تا هر کدام از مسایل را یک به یک مورد بررسی قرار دهیم :

در یک ساختار اسلامی، به ندرت پیش می آید که ورود سرمایه خارجی به صورت وام باشد، چون که در این حالت هیچ سودی به آن تعلق نخواهد گرفت. این سرمایه می تواند از طریق سرمایه گذاری مشترک با سرمایه محلی به منظور اجرای پروژه های میان مدت و بلند مدت و یا کوتاه مدت باشد، یا این که در قالب قراردادهای مضاربه صورت پذیرد. با اینهمه، قراردادهای دیگری در قالب اوراق و اسناد مالی مانند اجاره، سلم و استصناع نیز قابل اجرا می باشند. علاوه بر اینها، دو نوع سرمایه خارجی، یکی شراکت بلند مدت و سرمایه گذاری مرابحه ای و دیگری سرمایه گذاری کوتاه مدت در سهام مشترک و اسناد مالی نیز وجود دارند که در همگی آنها در نقطه مشترک وجود دارد. در این نوع سرمایه گذاری ها بی ثباتی و نابسامانی ناشی از خروج سرمایه خارجی به حداقل می رسد. در این بین، وضع برخی از قوانین هم ضروری به نظر می رسد. جیمز توبین معتقد است که بایستی زمینه را فراهم نمود تا فعالیت ها و سیاست های منفرد و محدود جای خود را به تفاهم و درک بین المللی بدهند و برای این کار بایستی یک نهاد بین المللی، در قالب یکی از بخش های سازمان ملل ایجاد شود و تصمیماتی را در زمینه سرمایه گذاری و فعالیت های مالی اتخاذ نماید که از نظر شوون اجتماعی، سیاسی و اخلاقی، با تفکرات و اعتقادات مسلمانان همخوانی کامل داشته باشد. سیاست تک نرخی بودن ارز که پس از جنگ دوم وضع شده بود، در سال 1971 و به دنبال ناتوانی ایالات متحده آمریکا در ثابت نگه داشتن نرخ ها و عمل به تعهدات خود در قبال ارزش طلا فرو ریخت. در حال حاضر هم بازگشت به استاندارد طلا، نه عملی و نه مطلوب است، اما

نوسانات نرخ ارز، از آن نوع که در سال های 1997 و 1998 در جنوب شرقی آسیا شاهد بودیم، پدیده ای کشنده و مهلک است و به همگان نشان می دهد که شناور بودن نرخ ارز تا چه حد می تواند خطرناک باشد.

آنچه در زیر خواهد آمد، نقل قولی است از گزارش توسعه انسانی سال 1999 در این زمینه :

هنگامی که بازار، بیش از حد به دنبال دستیابی به نتایج اجتماعی و سیاسی است و فرصت ها و مزایای جهانی سازی به طور نابرابر و نامساوی تقسیم می شود و قدرت و ثروت میان یک طبقه خاص از افراد ملل و شرکت ها انباشته می شود و دیگران به حاشیه رانده می شوند و هنگامی که کنترل بازار از دست خارج می شود و بی ثباتی و نابسامانی و بحران های شدید اقتصادی به طور اخص آسیای جنوب شرقی، و به طور اعم کل جهان را متاثر می سازد و باعث افت دو تریلیون دلاری تولید جهانی می شود و هنگامی که انگیزه های مادی و پول، بازیگران عرصه بازار را لجام گسیخته و خارج از کنترل می گردانند، اخلاقیات افراد به چالش کشیده می شوند و مفاهیمی مانند عدالت و حقوق بشر مورد تهدید قرار می گیرند. البته بایستی تا حدی در مورد ثابت نگهداشتن نرخ ارز اقدام کرد تا بدین وسیله زمینه برای همزیستی میان کوچک و بزرگ و ضعیف و قوی فراهم آید. بدیهی است که این کار مستلزم وضع قوانین و مقررات خاصی در زمینه جریان سرمایه است. البته زمان بندی و شرایط خاص اجرای چنین قوانینی نیز مساله ای جدی است و ابهامات خاص خود را دارد. به علت فقدان یک نهاد بین المللی که این وظیفه را برعهده گیرد، بهترین گزینه را وضع این قوانین و مقررات، صندوق بین المللی پول و بانک جهانی خواهند بود. برای وضع چنین قوانین و مقرراتی، در وهله اول بایستی زمینه را به گونه ای آماده کنیم که فقط و فقط، عرضه و تقاضا، تعیین کننده نرخ ارز باشند و این کار تنها از یک نهاد که دارای منابع نامحدودی در زمینه ارز و پول و به عبارت صحیح تر، دارای قدرت پول و بانک جهانی با توجه به اساسنامه و قانون اساسی خود، با چه وظیفه خطیری روبرو هستند. در اینجا است که یک درک و تفاهم بین المللی ضرورت می یابد. عقربه های ساعت مالیه جهانی به عقب بر نمی گردند. این بهترین فرصت برای کشورهای کوچک و درحال توسعه است، چون که غول های مالی بین المللی بانک ها، موسسات مالی و شرکت های سرمایه گذاری همگی دریافته اند که می توانند در کشورهای آفریقایی و آسیایی دست به فعالیت های اقتصادی و پول آفرینی بزنند. اما در این بین، مشکلاتی در زمینه روانی، فرهنگی و سیاسی وجود دارند: نمایندگان کیف به دست (غالباً غربی) شرکت های چند ملیتی که از در هتل های پنج ستاره بیرون می آیند، همچنان در حال و هوای دوران استعمار باقی مانده اند. این پندارها چگونه تغییر خواهند یافت؟ استخدام افراد محلی می تواند تا حدی به حل این مشکل کمک کند. گسترش و تعمیق بینش و نگرش شرکت های چند ملیتی و توجه آنها به ابعاد اجتماعی فعالیت های سودمدارانه خود نیز کمک بیشتری خواهد کرد.

در پایان این بخش ، ذکر دو نکته خالی از فایده نیست :

اول اینکه، همگان متفق القول و معتقدند که اقتصاددانان اسلامی کلیه مشکلات ناشی از رویدادهای اسلامی کلیه مشکلات ناشی از رویدادهای کنونی بازارهای مالی به طور اخص و جنبه های اقتصادی زندگی به طور اعم را به مساوات در میان بخش های دخیل پخش نموده اند. به عبارت بهتر، ما (اقتصاددانان اسلامی) همراه با شما در جستجوی راهی بهتر برای اداره امور و مسایل زندگی هستیم. دوم اینکه ، بایستی زمینه ای را فراهم کرد که در آن افرادی که فکر می کنند با ممنوعیت ربا تمام مشکلات مالی و اقتصادی حل خواهد شد، ثابت شود که نیاز مبرمی وجود دارد که گام را فراتر نهند. گام هایی که تاکنون در زمینه مالیه اسلامی برداشته شده، گام هایی لازم بوده اند، اما کافی نیستند. ویژگی ها و تعهدات نظام های اقتصادی اسلامی پیش از هر چیز، بانکداری و مالیه اسلامی ، یک نوع زیر مجموعه فرهنگی از اقتصاد اسلامی بشمار می آید، اقتصادی که بیش از هر چیز به فکر عدالت و اخلاقیات چیزهایی نیستند که بتوان آنها را در قالب مقررات و قوانین به دیگران دیکته کرد، به ویژه هنگامی که صحبت از حمایت از ضعیف در مقابل قوی باشد برای چنین کاری، یک سلسله تغییرات رفتاری در میان کلیه نهادهای اقتصادی، از جمله سیاستگذاران و تصمیم گیرندگان در سطوح ملی و بین المللی ضروری به نظر می رسند. در این صورت است که همگان در صلح و صفا زندگی خواهند کرد. اما آیا اقتصاد اسلامی چیزی در چنته دارد تا این آرزو را تحقق بخشند؟ عشق کمک کردن به دیگران ، در بطن فرهنگ اقتصادی اسلامی نهفته است و همین عشق است که مسلمانان را از خودخواهی و تکبر دور نگه می دارد. اقتصاد اسلامی برخلاف اقتصاد سنتی که در قرن بیستم بر عرصه اقتصاد جهان تسلط کامل داشت، به ابعاد اجتماعی زندگی بشر توجه بسیاری داشته و در نتیجه، فرد گیرایی و خودخواهی را نفی کرده است. در این نظام اقتصادی و اخلاقیات به عنوان موتور محرکه عمل می کنند و مقدم بر منفعت فرد به حساب می آیند. به طور کلی شاید، بتوان ابعاد اجتماعی فعالیت های اقتصادی را تا حدی انکار کرد، اما ابعاد اخلاقی آن را به هیچ وجه. شواهد متعددی وجود دارند که نشان می دهند که در طی 50 سال اخیر وجود افراد مطلع و اخلاقگرا باعث بروز تحولاتی در زمینه تولید، مصرف و تجارت شده است. هیچ چیزی نمی تواند ویژگی های خاص اقتصاد اسلامی را که در بالا بدان اشاره شد، تغییر دهد، حتی پدیده منحصر به فرد اقتصاد اسلامی، یعنی وقف. برخلاف زکات و ممنوعیت ربا، هیچ اجبار قانونی و دولتی خاصی پشت سر وقف وجود ندارد. هیچ فرد مسلمانی مجبور نیست که تحت شرایط خاص، مایملک خود را وقف نماید. با این حال ،هیچکس نمی تواند منکر آن شود که وقف از دوران پیامبر آغاز شده و در تمام تاریخ اسلام تداوم یافته است. وقف یک از آن ویژگی های اقتصاد اسلامی است که توجه بسیاری از تحلیلگران را به خود جلب کرده است، آن هم بدان علت که در آن فرد سرمایه شخصی خود را برای اهداف اجتماعی و عمومی واگذار می کند. یک از ارکان سرمایه داری، آزادی سرمایه های شخصی است، اما در یک نظام اقتصادی اسلامی، ابعاد اجتماعی و اخلاقی مقدم بر سود شخصی بوده و محدودیت هایی در زمینه تولید و مصرف و

کسب سود وضع شده است. برای آگاهی یافتن از ویژگی های نظام اقتصادی اسلامی منابع چندی وجود دارند، از جمله آثار ابن تیمیه، غزالی، محمد الحسن الشیہانی و ابویوسف. اما ما شواهد کافی برای اثبات حقانیت نظام اقتصادی مبتنی بر اخلاقیات و تجربیات آن در دوران معاصر و در کشورهای غربی و شرقی در دست داریم. بررسی و مطالعه چنین تجربیاتی، از اولویت های اساسی دوران ما بشمار می آید.

با نظرات مسائل اقتصادی اسلامی ونظریه باز کردن قیمت تعادلی فعلی مشکل رهائی از تله های اقتصادی ایران میسر نیست

نظریات پیشگامان توسعه

چهار تله اقتصادی بر سر راه تولید شرکت ها

دکتر فرزاد بزرگی (کارشناس خط مشی گذاری عمومی)

با وجودی که کارشناسان اقتصادی و تحلیلگران بازار سرمایه، راه حل هایی برای بهبود وضعیت اقتصادی کشور توصیه می کنند، اما، بی توجهی و تصمیمات نادرست برخی از مسوولان و دست اندرکاران اقتصادی سبب شد تا دیمانسیون اقتصاد (Dimension Economy) یا ابعاد اصلی اقتصاد، در تله اقتصادی گرفتار شود و سیستم اقتصادی، توازن و تعادل خود را از دست بدهد و آثار زیانباری بر تولید، وضعیت شرکت ها و زندگی معیشتی مردم به جا بگذارد. به عنوان مثال، با نگاهی به وضعیت اقتصادی ۱۵ کشور همسایه ایران می توان دریافت که برخی از این کشورها، با وجود داشتن مشکلات داخلی و مناقشات بین المللی و تحریم های جزئی و کلی که با آن مواجه هستند، در تله اقتصادی گرفتار نشده اند و با تورم افسارگسیخته روبه رو نیستند. به عنوان نمونه، میانگین نرخ تورم کشوری مانند عراق حدود یک درصد، کشورهایمانند: افغانستان و روسیه حدود ۴ درصد و کشورهایمانند ترکمنستان، قزاقستان، ارمنستان و پاکستان حدود ۷ درصد است. در واقع، برآیند سیاستگذاری و تصمیمات اقتصادی درست و منطقی این کشورها، سبب شد تا ابعاد اصلی اقتصاد در تله اقتصاد گرفتار نشود و سیستم اقتصادی در حالت توازن و تعادل قرار بگیرد.

در ادامه، چهار تله اقتصادی که می تواند سیستم اقتصاد را از حالت تعادلی خود خارج سازد، مورد واکاوی قرار گرفته و راه های خروج از تله های اقتصادی نیز پیشنهاد شده است :

۱- تله اقتصادی ناشی از افزایش شدید نرخ ارز: با نگاهی به روند وضعیت افزایش نرخ ارز در بازه زمانی ۱۰ ساله گذشته در کشور، ملاحظه می شود که نرخ رسمی ارز در سال ۱۳۹۰ حدود ۱۲/۰۰۰ ریال، سال ۱۳۹۳ حدود ۳۰/۰۰۰ ریال، سال ۱۳۹۷ حدود ۴۲/۰۰۰ ریال و سال ۱۳۹۹ حدود ۱۱۰/۰۰۰ ریال بوده است که در مقایسه با نرخ رسمی ارز سال ۱۳۹۰ بیش از ۸۰۰ درصد رشد یا به عبارتی، معادل

۹ برابر شده است و در این سال ها، میانگین نرخ ارز آزاد، در سال ۱۳۹۰ حدود ۱۸/۰۰۰ ریال، سال ۱۳۹۳ حدود ۳۵/۰۰۰ ریال، سال ۱۳۹۷ حدود ۱۵۰/۰۰۰ ریال و در سال ۱۳۹۹ از مرز ۲۴۰/۰۰۰ ریال گذشت که در مقایسه با نرخ ارز آزاد در سال ۱۳۹۰ نیز بیش از ۱۲۰۰ درصد رشد یا به عبارتی، معادل ۱۳ برابر شده است. در این سال ها، جهش نرخ ارز، نه تنها تاثیر اساسی در رشد تولید و صادرات غیرنفتی نداشته، بلکه، برعکس، هزینه های تولید برای شرکت ها را به طور سرسام آوری افزایش داده و ارزش پول ملی را نیز به شدت کاهش داده است. به طوری که، موجب شده تا سرمایه های زیادی از کشور خارج شود و کارگاه های بی شماری نیز به رکود و کساد و تعطیلی کشیده شوند. به همین دلیل، در بسیاری از سال ها، شعار سال کشور، رشد اقتصادی و رونق تولید بوده است.

راهکارهای خروج از تله افزایش شدید نرخ ارز

راهکار اول: درآمدهای ارزی کشور را با فعال کردن دیپلماسی سیاسی و اقتصادی و تعاملات اقتصادی و بازرگانی بین کشورها و همچنین، صنعت ترانزیت و حمل و نقل، افزایش داد تا ارز بیشتری وارد کشور شود. راهکار دوم: همان طور که نرخ ارز، با دستکاری و مداخله، به صورت جهشی افزایش یافت، برای اصلاح نرخ ارز، باید به صورت تدریجی و با سیاست گام به گام، تا سطح نرخ مطلوب آن، کاهش یابد تا سیستم اقتصادی به حالت طبیعی خود، یعنی قبل از افزایش شدید نرخ ارز بازگردد. این کار، سبب می شود تا سود هنگفت ناشی از تفاوت نرخ ارز رسمی و آزاد از سوی آربیتراژگران (Arbitrators) ارزی، به حداقل ممکن برسد. راهکار سوم: برای جلوگیری از خروج سرمایه و برگشت ارز صادراتی به چرخه اقتصادی کشور، قوانین گمرکی و شیوه اداره مناطق آزاد تجاری- صنعتی مورد بازنگری قرار گیرد و اعتبارسنجی دقیق و موثری از اهلیت دارندگان کارت بازرگانی به عمل آید.

۲- تله اقتصادی ناشی از انباشت نقدینگی: با نگاهی به وضعیت حجم نقدینگی در ایران ملاحظه می شود که در سال ۱۳۹۰ حجم نقدینگی حدود ۳/۵ میلیارد (Billiard) یا معادل ۱۰۱۵ ریال، سال ۱۳۹۳ حدود ۷/۸ میلیارد ریال، سال ۱۳۹۷ حدود ۱۸/۸ میلیارد ریال و در سال ۱۳۹۹ حدود ۳۳ میلیارد ریال افزایش یافت که در مقایسه با سال ۱۳۹۰ بیش از ۸۰۰ درصد رشد و به عبارتی، معادل ۹ برابر شده است و در بازه زمانی ۱۰ ساله، به طور میانگین، نرخ رشد نقدینگی سالانه حدود ۸۰ درصد بوده است و سیل جریان نقدینگی به جای اینکه، صرف سرمایه گذاری مولد و ظرفیت سازی تولید و امور زیربنایی و زیرساخت های اقتصادی و تولیدی شود، صرف پرداخت هزینه های جاری شده است. اعمال سیاست های پولی لجام گسیخته و افزایش نقدینگی بدون برنامه، همراه با اعمال سیاست های مالی و بودجه ای ضعیف و ناکارآ، سبب شد تا ابعاد اصلی اقتصاد کشور، در تله انباشت نقدینگی گرفتار شود. ابروینگ فیشر، اقتصاددان نئوکلاسیک در نظریه مقداری پول، معتقد است سطح عمومی قیمت ها (تورم) به سه عامل حجم پول، سرعت گردش پول و میزان تولید (عرضه کل) بستگی دارد و تنها عاملی که می تواند تورم را کنترل و

آثار منفی رشد نقدینگی را خنثی کند، رشد تولید یا افزایش عرضه کل است. به همین دلیل، در سال های مختلف، بر رشد اقتصادی و رونق تولید تاکید شده است. این در حالی است که رشد نقدینگی با جذاب کردن فعالیت های غیرمولد مانع رشد شرکت ها و تولید می شود.

راهکارهای خروج از تله انباشت نقدینگی

راهکار اول: جریان نقدینگی به سمت حدود ۷۰ هزار طرح و پروژه ملی و استانی نیمه تمام هدایت شود تا بسیاری از آنها که مدت ۱۰ سال و برخی نیز، حدود ۲۰ سال از زمان شروع یا کلنگ زدن آنها گذشته است، تکمیل شوند و به بهره برداری برسند تا تولید و عرضه کل افزایش یابد. راهکار دوم: برای هدایت جریان نقدینگی و انگیزه برای جذب سرمایه گذاری و رشد تولید، ضروری است ساختار نظام اجرایی و اداری بهبود یابد و اصلاح ساختار نظام مالیاتی کشور که مقدمات آن شروع شده، با جدیت اجرا شود.

۳- تله اقتصادی ناشی از حباب بورس: زمانی که ارزش بازار یا ارزش جاری سهام، بیشتر از ارزش حقیقی یا ارزش ذاتی سهام باشد و در بازار سهام، قیمت سهام با حباب معامله شود، در واقع، قیمت سهام واقعی نبوده و در اثر القائات، تصورات و فضا سازی بازار سرمایه، قیمت افزایش یافته است. در این شرایط وظیفه مسوولان و دست اندرکاران اقتصادی و بورس اوراق بهادار این است که با افشا و انتشار اطلاعات مالی به صورت شفاف و به موقع زنگ خطر حباب قیمت سهام را به صدا در آورند و با استفاده از ابزارهای احتیاطی و پیشگیرانه و با تغییرات حجم مبنا و دامنه نوسان، قیمت سهام را کنترل کنند. بدیهی است، چنانچه مسوولان و دست اندرکاران اقتصادی از مکانیزم حباب قیمت برای درآمدزایی استفاده کنند، این شیوه بدترین و پرمخاطره ترین شیوه تامین مالی خواهد بود و نه تنها، تأثیری بر رونق تولید ندارد، بلکه اثرات مخربی نیز بر ارزش پول ملی داشته و بیشترین ضرر و زیان را به زندگی معیشتی طبقه ضعیف و متوسط جامعه و همچنین تازه وارد های بازار سرمایه وارد خواهد ساخت.

راهکارهای خروج از تله حباب بورس

راهکار اول: اطلاعات مالی درست، شفاف و به موقع در اختیار سهامداران قرار بگیرد.

راهکار دوم: با کنترل و نظارت بر تغییرات حجم مبنا و دامنه نوسان توسط بورس اوراق بهادار، از ضرر و زیان غیر مترقبه و غیر عادی سهامداران جلوگیری به عمل آید.

۴- تله اقتصادی ناشی از افزایش قیمت حامل های انرژی:

از آنجاکه، تأثیر قیمت حامل های انرژی بر سطح عمومی قیمت ها، به صورت جزئی نبوده، بلکه، برعکس، تأثیر افزایش قیمت حامل های انرژی بر قیمت فروش، به صورت تکاثری و فزاینده است.

بنابراین، تصمیمات لحظه ای و غیرکارشناسی قیمت حامل های انرژی، امری پسندیده نیست و می تواند ابعاد اصلی اقتصاد را در تله اقتصادی گرفتار سازد. به عنوان نمونه، افزایش قیمت سوخت در بخش کشاورزی، در هر مرحله از مراحل آماده سازی زمین و کاشت، داشت، برداشت محصول گرفته تا مرحله بسته بندی و انبارکردن و نگهداری محصول، مرحله حمل به بازار عمده فروشی، حمل به بازار خرده فروشی و تا زمانی که محصول به دست مصرف کننده می رسد، روی قیمت فروش محصولات کشاورزی تاثیر می گذارد. به همین دلیل، در اکثر کشورهای جهان، نسبت به افزایش قیمت حامل های انرژی، حساسیت به خرج می دهند و سعی می کنند، تا قیمت سوخت، از ثبات نسبی برخوردار باشد تا شرکت ها و تولید با تکانه های اساسی مواجه نشوند. متوسط قیمت سوخت در کشورهایمانند: فرانسه، انگلستان و ژاپن حدود یک و نیم دلار است که سهم هزینه سوخت نسبت به درآمد سرانه (متوسط قدرت خرید) حدود ۵ درصد و در کشورهایمانند: کانادا، آمریکا و استرالیا که متوسط قیمت سوخت حدود یک دلار است، سهم هزینه سوخت نسبت به درآمد سرانه آنها، حدود ۳ درصد است. در حالی که، در ایران، سهم هزینه سوخت، نسبت به درآمد سرانه مردم (سهم هزینه سوخت در سبد مصرفی خانوارها) بیش از ۵ درصد است، بنابراین، تعیین قیمت سوخت، با قیمت فوب (FOB) خلیج فارس بر مبنای نرخ دلار آزاد، نسبت به درآمد سرانه مردم که به صورت ریالی است، مینا و روش نادرست و گمراه کننده ای است.

راهکارهای خروج از تله افزایش قیمت حامل های انرژی

راهکار اول: کاهش مصرف حامل های انرژی را می توان با نوسازی بیش از سه میلیون خودروی فرسوده، تغییر تکنولوژی مصرف، به کارگیری لوازم و ابزارهای هوشمند، اصلاح در ساختمان سازی و خودرو سازی و بهره مندی از بازیافت ها، عملی کرد. راهکار دوم: برای جلوگیری از قاچاق سوخت، نرخ ارز را باید به صورت تدریجی و منظم تا سطح مطلوب آن، کاهش داد. به عنوان نمونه، در سال های ۱۳۵۷ تا ۱۳۷۰ در حدود ۱۳ سال، با وجود جنگ تحمیلی، ارزش پول ملی و نرخ ارز مرجع یا ارز رسمی (دلار) به طور میانگین مبلغ ۷۰ ریال بوده است. در طول این مدت، قیمت ها از ثبات نسبی برخوردار بوده و قاچاق سوخت مشهود نبوده و انگیزه ای برای قاچاق سوخت نیز وجود نداشت، اما، با نرخ ارز حدود ۲۰۰ هزار ریال، انگیزه برای قاچاق سوخت کاملا مشهود است.

۶ تله فریبنده اقتصادی

دنیای اقتصاد : بررسی رفتارهای اقتصادی دولت ها حاکی از این است که عموماً در بخش سیاست گذاری دچار آزمون و خطا هستند؛ در واقع بسیاری از خطاهای دولت ها از سوی اخلاف آنها نیز تکرار شده است. ظاهراً سیاست گذاری در تله های ذهنی خودساخته ای اسیر است که ساختار اصلی آن از دولتی به دولتی دیگر تغییر نمی کند و تنها اسامی و برجسب های سیاست ها تغییر می یابد. این تله ها را می توان در ۶

سرفصل ارزی، بدحسابی، پول‌پاشی، قیمت‌گذاری، آینده‌خوری و بودجه دسته‌بندی کرد. در بحث ارزی، رویکرد سیاست‌گذار عموماً هدف‌گذاری بر ثابت نگه‌داشتن نرخ ارز برای تحقق اهداف کوتاه‌مدت کنترل قیمت‌ها است و بر فرصت‌های بهره‌گیری از نظام ارزی شناور، چشم پوشیده است. در بخش اشتغال‌زایی، به‌دنبال ایجاد طرح‌های زودبازده برای افزایش عدد اشتغال از طریق تزریق نقدینگی بوده است. در بحث بدحسابی و بودجه، کسری منابع مالی دولت عموماً با استقراض مستقیم و غیرمستقیم از منابع بانک مرکزی تامین شده و مکانیزم مشخصی برای پوشش این کسری وجود نداشته است. همچنین قیمت‌گذاری دستوری و عرضه ارزان منابع طبیعی، باعث پیش‌خوری منابع نسل‌های آینده شده است. کارشناسان معتقدند راه‌هایی از این تله‌ها، تغییر نگاه سیاستمداران و ایجاد مطالبه عمومی از سوی مردم است.

بررسی‌ها نشان می‌دهد که عمده سیاست‌گذاران در تله‌های تکراری اقتصاد ایران گرفتار شده‌اند و نتوانسته‌اند رویکرد مشخصی برای عبور از این تله‌ها اتخاذ کنند. تله ارزی، تله بدحسابی، تله پول‌پاشی برای اشتغال، تله قیمت‌گذاری، تله آینده‌خوری و تله بودجه برخی از این تله‌ها محسوب می‌شوند که سیاستمداران با تکرار رفتار گذشته، باعث ایجاد و تشدید چالش‌های اقتصادی شده‌اند. این در حالی است که تجربه دیگر کشورها در مواجهه با این تله‌ها، راهبرد رهایی از هر یک را مشخص کرده است. از سوی دیگر، تجربه کشورها این موضوع را تایید می‌کند که سیاست‌گذاری مناسب برای عبور از تله‌های اقتصادی، باید به شکل یک مطالبه عمومی مطرح شود. این در حالی است که در سال‌های گذشته، سیاست‌گذاران اقتصادی در مواجهه با مطالبه‌های مردمی، عموماً سعی در به حراج گذاشتن منابع ارزی، پولی و طبیعی برای ارضای مطالبه مردمی بودند. روش‌هایی که در نهایت باعث بروز ابر چالش‌ها در [اقتصاد کشور](#) شده است.

تله ارزی، هدف‌گذاری در نرخ اسمی

مساله نرخ ارز کم و بیش، چالش بسیاری از دولت‌های گذشته بوده و دولت‌ها نیز نتوانسته‌اند یک راهکار کلی برای مکانیزم نرخ ارز، به کار گیرند. در واقع دولت‌ها، همواره در زمان وفور درآمدهای ارزی، در تله کنترل نرخ اسمی ارز گرفتار شدند و سعی کردند، با این ابزار، نرخ تورم را کنترل کنند. این روند مادامی که دولت درآمدهای بالای ارزی داشت، ادامه می‌یافت و در زمان کاهش درآمدهای ارزی، جهش نرخ ارز را به همراه داشته است. جهشی که آن را می‌توان به یک زمین لرزه تشبیه کرد که تا مدت‌ها آثار زیان‌بار این زمین لرزه گریبان‌گیر اقتصاد کشور شده است. به بیان دیگر، دولت‌ها به دلیل عمر کوتاه خود به فکر پایداری تورم، از طریق پایین نگه داشتن نرخ ارز بودند، اما به دلیل اینکه نتوانستند در سمت سیاست‌های پولی، مکانیزم صحیحی را اتخاذ کنند، همواره با جهش نرخ تورم روبه‌رو شدند. اگر چه سیاست معرفی شده برای نرخ ارز در کشور به شکل نظام ارزی شناور مدیریت شده، تعریف شده است، اما عموماً وجه مدیریت شده آن پررنگ‌تر از وجه شناوری آن بوده است. در حالی که همه عنوان می‌کنند، نظام ارزی شناور مدیریت شده است، اما در عمل روندی که روی می‌دهد، سیاست نظام ارزی قفل شده است. به جرات می‌توان گفت دولت‌ها تاکنون هیچ مکانیزم اصلاحی مشخصی را در برنامه خود ننگنجانده‌اند، آمارها نیز حاکی از آن است که هیچ علامتی از یک نظام ارزی شناور، در اقتصاد نمایان نیست. بدیهی است تمام اصلاحات اقتصادی هزینه‌هایی در پی خواهد داشت و اصلاح نظام ارزی نیز از این قاعده مستثنی نیست، اما به نظر می‌رسد که عموماً درخصوص برآورد هزینه‌های این اصلاحات بزرگنمایی صورت گرفته و این موضوع باعث به تعویق افتادن اصلاحات ارزی شده است. بر اساس گزارش‌های دریافت شده سالانه به‌طور متوسط ۱۰ میلیارد دلار، برای تنظیم بازار ارز به بازار تزریق می‌شده است، البته این رقم به شکل متوسط بوده و در برخی سال‌ها بیشتر و در برخی سال‌ها کمتر بوده است. معمولاً تزریق ارز، با قیمت پایین‌تر از نرخ تعادلی صورت می‌گیرد و اصولاً توسط برخی از نهادهای خاص به بازار تزریق می‌شود. این تفاوت قیمتی در هر سال باعث می‌شود حدود هزار میلیارد تومان از تفاوت قیمتی نرخ ارز نصیب برخی جریان‌های خاص شود. رقم قابل توجهی که می‌تواند برخی از چالش‌های اقتصادی را در دیگر بخش‌های مرتفع کند، تنها برای ثابت نگه داشتن نرخ ارز هزینه می‌شود. آفت دیگر، هنگامی است که با کنترل نرخ ارز اسمی، برای ارزان‌سازی کالاهای وارداتی، در حقیقت انگیزه برای افزایش واردات بیشتر می‌شود، این در حالی است که ثابت نگه داشتن نرخ ارز اسمی و در واقع کاهش نرخ ارز واقعی، باعث ایجاد دست‌انداز برای توسعه صادرات در کشور است. اما اگر نرخ اسمی ارز، در یک محدوده مشخص به سمت قیمت واقعی خود حرکت کند، یک علامت مثبت به صادرکنندگان ارائه می‌شود که تمرکز اقتصاد، بر حمایت از صادرات و کاهش واردات در کشور است.

تله بدحسابی، میراث بد دولت‌ها

یکی دیگر از تله‌هایی که دولت‌ها، به دلیل عمر کوتاه خود از آن استقبال می‌کنند، تله بدحسابی است. دولت‌ها به دلیل تسریع در اتمام پروژه‌های عمرانی یا افزایش رفاه کوتاه‌مدت مردم با افزایش مخارج خود، عموماً در دام بدحسابی گرفتار می‌شوند. آمارها نشان می‌دهد که در سال‌های گذشته عموماً دولت به نهادهایی مانند بانک‌ها، بانک مرکزی و پیمانکاران بدهکار بوده است. اما صرف بدهکار بودن، یک ایراد برای دولت محسوب نمی‌شود. نکته قابل توجه این موضوع است که در تمام کشورهای دنیا، دولت به نهادهای داخلی یا بعضاً خارجی بدهی دارد. اما این بدهی به‌عنوان یک دارایی با کیفیت در ترازنامه طلبکاران قرار می‌گیرد، این در حالی است که در داخل کشور، بدهی دولت ممکن است در موعد مقرر وصول نشود. از سوی دیگر، تا سال‌های متمادی، برآوردی تقریبی از میزان بدهی‌های دولت نیز وجود ندارد و در سال‌های اخیر، تلاش‌هایی برای احصای این بدهی‌ها به وجود آمده است، اگرچه درخصوص برآورد دقیق این بدهی‌ها میان نهادها و سیاستمداران اختلاف نظر وجود دارد. نبود یک مکانیزم مشخص برای ایجاد بدهی‌های دولت و منابع تامین این بدهی‌ها باعث شده که این گلوله برف، با حرکت خود در عمر دولت‌ها بزرگتر شود و اگر مکانیزم خاصی درخصوص پایدارسازی این بدهی‌ها به وجود نیاید، باید منتظر یک بهمن عظیم بود.

تله پول پاشی، سراب اشتغال‌زایی

دولت‌های گذشته با عناوین مختلف به دنبال ایجاد طرح‌هایی برای اشتغال‌زایی بودند. «طرح بنگاه‌های زودبازده»، «طرح اشتغال ضربتی»، «طرح صندوق‌های فرصت شغلی» و «طرح اشتغال فراگیر» عناوینی است که از سوی دولت‌ها برای ایجاد اشتغال در دولت‌ها به کار گرفته شده است. تابع هدف اکثر این طرح‌ها افزایش رقم اشتغال بوده است. اشتغال‌هایی که عموماً به شکل ناپایدار و دستوری ایجاد می‌شده و عموماً به جای تقویت نیروی با مهارت در سمت عرضه، سعی داشتند که با پول‌پاشی، میزان تقاضای اشتغال را در اقتصاد افزایش دهند. آمارها نیز نشان داده که این طرح‌ها عموماً نتوانسته به اهداف تعیین‌شده برای خود دست یابد. اما پیامدهای این طرح‌ها، افزایش فشار و تسهیلات تکلیفی به بانک‌ها و رشد مطالبات غیرجاری در اقتصاد شده است. عموماً به دلیل تسریع در تسهیلات‌دهی در این طرح‌ها، بانک‌ها امکان وثیقه‌گیری مطمئن را نداشتند و این روند باعث افزایش نکول تسهیلات از سوی افراد حقیقی و حقوقی خواهد شد. در نتیجه این طرح‌ها نتوانسته منجر به افزایش اشتغال پایدار در کشور شود، بلکه باعث تضییع منابع مالی نیز شده است. از سوی دیگر آمارها نشان می‌دهد که در طرح بنگاه‌های زودبازده، طی حدود ۴ سال رقمی معادل ۲۵ هزار میلیارد تومان تسهیلات‌دهی شده است. این رقم در حالی است که میزان پرداخت‌های عمرانی بودجه در برخی از سال‌های گذشته کمتر از این رقم بوده است. این طرح‌ها در حالی اجرایی شد که آمارها نشان می‌دهد میانگین اشتغال‌زایی در سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۱

رقمی در حدود صفر بوده و عملاً این طرح‌ها، اختلال شدیدی در ترازنامه بانک‌ها ایجاد کرده است. کارشناسان معتقدند طرح‌های ایجاد اشتغال در یک بازه زمانی کوتاه مدت، عمدتاً یک رویای دست‌نیافتنی برای سیاستمداران است و ایجاد اشتغال پایدار نیاز به یک برنامه‌ریزی جامع و بلندمدت دارد.

تله قیمت‌گذاری، حمایت غیرقابل توجیه

یکی دیگر از مکانیزم‌های دولت برای کنترل نرخ تورم، بحث قیمت‌گذاری دستوری است. در حالی که در تمام اقتصادهای باز دنیا، قیمت‌گذاری بر اساس سازوکار بازار صورت می‌گیرد، اما عموماً در شرایط کنونی این قیمت‌گذاری به شکل دستوری صورت می‌گیرد. اصولاً مکانیزم قیمت‌گذاری ابزاری ایده‌آل برای هماهنگی عرضه و تقاضا است. دولت‌ها به دلایل مختلف از جمله شکست بازار و اهداف توزیعی در قیمت‌گذاری صنایع و فعالیت‌های مختلف دخالت می‌کنند. تاسیسات عمومی از قبیل صنعت برق، گاز، آب، صنایع کالاهای استراتژیک و اساسی مانند صنعت ارتباطات و فناوری اطلاعات و فولاد، از جمله مواردی هستند که دولت‌ها در تولید و قیمت‌گذاری آنها دخالت می‌کنند. بررسی‌ها نشان می‌دهد اتفاقاً یکی از مشکلات پیش روی این بنگاه‌ها، نحوه قیمت‌گذاری محصولات است. دولت‌ها در گذشته سعی کرده‌اند با استراتژی حمایت از مصرف‌کننده، قیمت این کالاها را کمتر از میزان تعادلی آن قرار دهند، این در حالی است که این نوع قیمت‌گذاری باعث تضییع منابع طبیعی شده است. آمارها از مصارف بالای انرژی در داخل کشور و میزان اتلاف بالای آن در سیستم عرضه، حکایت از این دارد که مکانیزم قیمت‌گذاری سیگنال مناسبی ارائه نمی‌دهد. این موضوع نیز تنها محدود به یک دولت نبوده و عموماً اصلاحات قیمتی در این موضوع به کندی صورت می‌گیرد. اما قیمت‌گذاری تنها محدود به شرکت‌های عمومی نیست و در برخی موارد دولت، به بهانه حمایت از مصرف‌کننده یا فراتر گذاشته و برای محصولات شرکت‌های غیر عمومی، نیز دامنه قیمت‌گذاری مشخص می‌کند. در نتیجه مکانیزم‌های رقابتی در بازار برای تعیین قیمت تعادلی غیر فعال می‌شوند.

تله بودجه با سلطه مالی

پدیده سلطه مالی در اقتصاد ایران، یکی از مهم‌ترین عوامل ایجاد بی‌ثباتی در اقتصاد کلان و ایجاد نرخ‌های بالای تورم بوده است. درجه سلطه مالی، بسته به حصول دیگر درآمدهای دولت، مانند درآمدهای نفتی تغییر کرده است. در زمان وفور درآمدهای نفتی، دولت‌ها نیازهای خود برای تحقق اهداف بودجه‌ای خود را از این منبع تامین می‌کنند و در زمان غیاب این درآمدها، از طریق استقراض مستقیم از بانک مرکزی یا استقراض غیر مستقیم به وسیله بانک‌ها، منابع خود را تامین می‌کند. تجربه دهه‌های گذشته نشان می‌دهد که تلاطم‌های بودجه بخش پولی اقتصاد را به شدت متاثر می‌کند. به همین دلیل، ایجاد پایداری مالی و کاهش وابستگی بودجه به نفت، یکی از مهم‌ترین اصلاحاتی است که باید در جهت ثبات اقتصاد کلان

مورد توجه قرار گیرد. بسیاری از کارشناسان ریشه اکثر مسائل مالی در کشور را از نبود اصلاحات مورد نیاز در بودجه عنوان می‌کنند.

تله آینده خوری، پیش‌خور کردن منابع

البته این تله‌ها، تنها به موارد مذکور محدود نیست و می‌توان تله‌های بسیاری را نام برد، که عموماً دولتمردان در آن گرفتار می‌شوند. در نتیجه تداوم این رفتار اشتباه، باعث زایش چالش‌ها و ابرچالش‌ها در اقتصاد کشور می‌شود. مسائل مربوط به بیکاری، مشکلات نظام بانکی، بودجه، صندوق‌های بازنشستگی، آب و محیط زیست که در صدر چالش‌های اقتصاد ایران قرار گرفته، عموماً ریشه در این رفتارهای تکراری دارد. به اعتقاد کارشناسان، اقتصاد ایران درگیر یک سوءتفاهم بزرگ شده، که در سمت عرضه دولت خود را متصدی تمام امور اقتصادی می‌داند و در سمت تقاضا، جامعه ارائه منابع ارزان از سوی دولت را یک وظیفه بدیهی می‌داند. این تعادل نابهینه، باعث مخارج بدون حساب دولت و مصارف بی‌رویه جامعه شده است. در نتیجه، تکرار این رفتار باعث خسران منابع طبیعی در کشور شده است. کارشناسان معتقدند که علامت‌ها و وعده‌هایی که برخی دولتمردان به عامه مردم می‌دهند، حتی در برخی از کشورهای توسعه یافته با سطح سرانه اقتصادی بالا نیز داده نمی‌شود. اگر چه این وعده‌ها، نیز به دلیل وجود سیستم رانتهی در توزیع عموماً، باعث افزایش رفاه نشده است.

راهکارهای خروج از تله

بررسی‌ها نشان می‌دهد که این تله‌ها برای تمام کشورها وجود داشته است. تفاوت وضعیت کشورها، تصمیم‌گیری سیاستمداران در برخورد با این تله‌ها بوده است. بسیاری از کشورها توانستند با بهره‌گیری از تجارب کشورهای موفق، راهکاری مشخص برای این چالش‌ها در نظر گیرند. مطابق بررسی‌ها، حل پایدار مسائل اقتصاد، نه با یک رویکرد سعی و خطا و برنامه کوتاه مدت، بلکه بر اساس یک راهبرد جامع و بلندمدت ایجاد شده است. بسیاری از کشورها با چالش‌های نظام مالی روبه‌رو شدند و با بهره‌گیری از مکانیزم‌های مشخص توانسته‌اند از این چالش‌ها عبور کنند. از سوی دیگر، احصای بدهی‌های دولتی و اعتبار بخشی به آن، روندی است که اکثر اقتصادهای پیشرفته آن را پشت سر گذاشتند. همچنین بررسی‌ها نشان داده که راهکار ایجاد اشتغال پایدار، حصول رشد اقتصادی فراگیر و توسعه بخش خصوصی است. در کنار این موضوع، بهره‌گیری از راه‌حل‌های مناسب و عبور از تله‌های اقتصاد ایران، تنها با بهره‌گیری از یک نظام حکمرانی مطلوب میسر خواهد شد. حکمرانی خوب، اصلی‌ترین متغیر توضیح دهنده موفقیت نظام‌های اقتصادی است. نظام تدبیر، شیوه اعمال اقتدار و نظم در مدیریت اقتصادی، اجتماعی و سیاسی کشورها در جهت رشد و توسعه را تبیین می‌کند. در حقیقت نظام سیاسی کشور، فرآیند اعمال قدرت در مدیریت منابع و ظرفیت دولت برای طراحی، تهیه و تنظیم و اجرای سیاست‌ها، سه مولفه اصلی

شکل‌دهنده حکمرانی خوب است. نظام تدبیر در ایران از زمان شکل گرفتن نهاد دولت تا امروز با مشکلات عدیده‌ای روبه‌رو بوده که مهم‌ترین آنها را می‌توان تمرکز شدید قدرت اقتصادی و سیاسی در دست دولت دانست. در نتیجه این موضوع، دولت نیز با تله‌های زیادی روبه‌رو بوده است. باید توجه داشت که عبور از این تله تنها در صورتی خواهد بود که این نیاز به شکل دو سویه هم از سمت سیاست‌گذاران به شکل یک سیاست راهبردی و قابل اجرا و هم از سوی جامعه به شکل یک مطالبه ایجاد شود. این در حالی است که سیاستمداران عموماً در قبال مطالبه‌های مردمی، چوب حراج به منابع طبیعی، منابع ارزی یا منابع بانکی می‌زنند.

تله بورس

احتمال دستکاری دولت در شاخص کل بازار سرمایه وجود دارد؟

تله بورس

در بورس ایران بساط شادی فراهم است. بسیاری از سرمایه‌گذارانی که تا به حال با شنیدن نام بورس چشمانشان درشت می‌شد حالا وارد بازار سرمایه شده‌اند. شاخص بورس و فرابورس در ماه‌های گذشته به رشد بی‌وقفه خود ادامه می‌دهد؛ رشدی که همه رکوردها و تحلیلهای را پشت سر گذاشت و تنها قدرت پول در آن تعیین‌کننده شده است. اقتصاد ۲۴ - دولت هم به بورس چشم دوخته است. در بودجه سال ۹۹ نزدیک به ۸۰ هزار میلیارد تومان اوراق بدهی جدید جهت انتشار در بازار سرمایه لحاظ کرده که این اوراق در انواع مختلف و در فواصل مختلف قابل انتشار در بورس است. در این شرایط ممکن است بسیاری از سرمایه‌گذاران تازه‌وارد در سرخوشی سودهای خوب خود در این مدت کوتاه به سر ببرند، اما دسته‌ای از تحلیلگران هستند که از این وضعیت خیلی هم راضی به نظر نمی‌رسند. آن‌ها می‌گویند این رشد بی‌امان ریزش تندی را هم در پی دارد و این وضعیت به نفع بازار سرمایه نیست. حیدر مستخدمین‌حسینی، رییس اسبق بورس اوراق بهادار تهران می‌گوید که ممکن است دولت با هدف جمع‌آوری نقدینگی شاخص را به این سطح رسانده باشد و با خالی کردن یک باره ارکان بازار تحت نفوذ دولت فاجعه‌ای در راه باشد. او حتی معتقد است بحران احتمالی بورس مردم را جلوی نظام قرار می‌دهد و وضعیت فعلی را به تبلیغات موسسات مالی برای پرداخت سودهای نجومی تشبیه می‌کند. این کارشناس اقتصادی در بیان نگرانی خود از احتمال دستکاری در بورس وضعیت را بسیار خطرناک عنوان کرده و آن را به بحران موسسات مالی تشبیه می‌کند. او معتقد است که تکرار اتفاقی شبیه به بحران موسسات مالی در بازار سرمایه حتی ممکن است سرمایه‌گذاران شکست خورده را مقابل نظام قرار دهد.

ریسک‌های بازار سرمایه را بشناسیم

مستخدمین حسینی در تشریح دیدگاه خود می‌گوید: «در سیستم‌های اقتصادی چندین بازار وجود دارد که در تعامل و همپوشانی نسبت به هم می‌توانند اقتصاد را به تعادل برسانند و یکی از مهم‌ترین آن‌ها بازار مالی است. در بازارهای مالی ایران عمدتاً بازار پول، سرمایه و بیمه قرار دارد. در بخش حاکمیتی مسوولیت بازار پول به عهده بانک مرکزی و شرکت‌ها و بانک و موسسات اعتباری تحت پوشش این بازارهاست. در نقطه مقابل بازار سرمایه قرار دارد که مسوولت نظارت بر آن با وزیر اقتصاد است. این بازار مسوولیت تامین منابع مالی برای میان‌مدت به بالا را در سیستم اقتصادی برعهده دارد.» او ادامه می‌دهد: «پس از شناخت بازارها لازم است تفاوت‌های موجود در این بازارها را نیز معرفی کنیم. بازار پول بازاری است که سود سرمایه‌گذاری در آن از قبل تعیین شده و پس‌اندازکنندگان ریسکی را متحمل نمی‌شوند. در این نوع بازار سپرده‌گذار این مسوولیت را می‌پذیرد که با نرخ سود ثابت وجوه خود را نزد بانک به امانت بدهد و بانک با تشخیص خود آن را در سرمایه‌گذاری‌های مختلف تخصیص دهد. در بازار سرمایه، اما ریسک وجود دارد و این ریسک متوجه کسانی است که سرمایه‌گذاری می‌کنند و نباید امید داشته باشند که یک سود مشخص و معین از این بازار دریافت کنند. وجود همین ویژگی است که کار را برای مقام ناظر بازار سرمایه دشوار می‌کند؛ ناظری که فعالیت خود را در قالب بورس‌ها اعم از بورس کالا، انرژی و سرمایه نشان می‌دهد؛ بنابراین بازار پرریسک است و علامتی که این بازار به سرمایه‌گذاران می‌دهد این است که باید با شناخت کامل وارد شوند. حتی آن دسته از افرادی که نسبت به بورس اشراف دارند و تحلیل ارائه می‌دهند نیز با ریسک مواجه‌اند چه برسد به مردمی که با مبانی بازار آشنا نیستند و در این شرایط ریسک بالاتری آن‌ها را تهدید می‌کند چراکه در مواقع خطر و بحران آن دسته از مردم که آگاهی و شناخت ندارند تنها ممکن است به بخشی از نقدینگی اولیه خود برسند. باید توجه کنیم که در شرایط ریزش بازار سرمایه این دسته از مردم که اتفاقاً بخش مهمی از دارایی آن‌ها را تشکیل می‌دهد ممکن است به سختی و با ضرر زیادی دوباره به نقدینگی تبدیل شود.»

وضعیت بازار سرمایه از دو نما

مستخدمین حسینی مخاطبان ریسک در بازار سرمایه را به دو دسته تقسیم می‌کند و می‌گوید: «بخشی از تحلیل وضعیت فعلی بورس کشور از نگاه ناظر بازار است. یک دیدگاه این است که پس از گذشت چند ماه شاخص به شدت رو به افزایش بوده و اغلب می‌بینیم که در نشست‌ها و اخبار مختلف افزایش شاخص بورس را به تلاش‌های دولت نسبت می‌دهند و به هر حال شرایط را در این قالب تحلیل می‌کنند. دیدگاه دیگر حضور مردم است که وقتی سوددهی بازار را مشاهده می‌کنند به سمت سرمایه‌گذاری در بورس

می‌روند و کمتر می‌شنویم که دولتمردان هشدار دهند که مردم تازه‌وارد از خرید و فروش تک‌سهمی خودداری کنند و سرمایه خود را به سمت صندوق‌های بورسی، مجموعه‌ای از شرکت‌ها و سبدگردان‌ها هدایت کنند. می‌خواهم بگویم این دو دیدگاه بسیار مهم است.»

روند تخلیه ارزش پول ملی در بورس باید تا چند ماه پیش تمام می‌شد

این اقتصاددان معتقد است که بخش عمده حرکت پرشتاب بورس مانند الگوی سال‌های ۹۱ و ۹۲ عمل خواهد کرد. او می‌گوید: «پاسخ به این پرسش که وضعیت بورس چگونه است نیازمند بررسی سابقه بازار است. اقتصاد کشور از سال ۹۱ با کاهش ارزش پول ملی مواجه شده است و این کاهش در طول این سال‌ها خودش را در شاخص بورس تخلیه نکرده بود. این در حالی است که همه کالاها با افزایش مواجه شده بود و تورم‌های بالایی داشتیم. با این وجود بورس این عقب‌افتادگی را در دو سال گذشته به طور کامل جبران کرد و تحلیل‌ها بر این بود که تا دو سه ماه پیش این روند تمام شود. در کنار آن، چون برخی از نمادهای بورسی که بسته بودند در این مدت باز شدند در مجموع رشد شاخص هم ادامه پیدا کرد.»

نگرانی از فرار سرمایه‌گذاران در صورت ریزش بورس

رئیس اسبق هیات‌مدیره بورس اوراق بهادار تهران در مورد ادامه روند بازار بورس نگران است. او این نگرانی را این‌گونه ابراز می‌کند: «نگرانی از جایی شروع می‌شود که بیم آن می‌رود که افزایش شاخص بورس با هدف تخلیه نقدینگی در دستور کار باشد. پیش از این شاهد بودیم که محور سیاست کاهش تورم، بورس قرار گرفت. در آن زمان شاخص افزایش پیدا کرد و یکباره با کاهش شاخص مواجه شدیم. در این مدت بسیاری از مردم که سرمایه‌های ریز خود را وارد بازار کرده بودند دچار عقب‌افتادگی مالی شدند. البته در آن زمان دولت سیاست‌هایی را در پیش گرفت مثلاً دامنه نوسان را تغییر دادند، اما هیچ کدام از ریزش بورس جلوگیری نکرد و تقریباً چهار تا پنج سال بازار سرمایه تقریباً در کف قرار داشت و سرمایه‌گذاری هم در آن صورت نمی‌گرفت.» مستخدمین‌حسینی معتقد است که رشد بی‌امان شاخص و ریزش پس از آن ممکن است باعث قهر دوباره سرمایه‌گذاران با بازار شود. او می‌گوید: «درست است که ارزش افزوده بسیاری از نمادهای بورسی با تجدید ارزیابی انجام شد، اما نگرانی این است که در حال حاضر میان شرکت‌های پذیرفته شده در بورس و واحدهای صنعتی در این نوع شرکت‌ها وضعیت توسعه‌ای کمتری مشاهده می‌کنیم. افزایش شیفت‌های تولیدی را کم می‌بینیم و به عبارتی دیگر مجموعه‌ای

از فعالیت‌های بورسی که بتوان آن را در رده رونق قرار داد در شرکت‌های بورسی مشاهده نمی‌شود. البته برخی شرکت‌ها هنوز می‌توانند صادرات کنند، اما این وضعیت عمومیت ندارد. به بیان دیگر اتفاق خاصی در اقتصاد نیفتاده است. این وضعیت نمی‌تواند بنگاه‌های تحت پوشش بورس را در مسیر رونق قرار دهد. در حال حاضر بانک‌ها با کاهش سودآوری مواجه هستند. این در حالی است که مقام ناظر باید دقت نظر کرده و نسبت به آگاهی‌رسانی کامل به سرمایه‌گذاران اقدام کند. اعتقاد دارم وضعیت بورس با علائم اقتصادی فعلی به حرکتی رو به جلو منتهی نمی‌شود و آن‌هایی که می‌مانند مردمانی هستند که با ضررهای هنگفت مواجه خواهند شد.

انفجار بورس مردم را مقابل نظام قرار می‌دهد

این کارشناس اقتصادی در بیان نگرانی خود از احتمال دستکاری در بورس وضعیت را بسیار خطرناک عنوان کرده و آن را به بحران موسسات مالی تشبیه می‌کند. او معتقد است که تکرار اتفاقی شبیه بحران موسسات مالی در بازار سرمایه حتی ممکن است سرمایه‌گذاران شکست‌خورده را مقابل نظام قرار دهد. مستخدمین حسینی می‌گوید: «بحران بورس می‌تواند مردم را مقابل نظام قرار دهد؛ اتفاقی که در موسسات اعتباری هم شاهد بودیم. زمانی که اعلام شد موسسات سودهای بالایی می‌دهند و همه به این موسسات هجوم آوردند دیدیم که چه مشکلاتی متوجه نظام اقتصادی کشور شد و هنوز هم ادامه دارد. مسوولان اقتصادی کشور نباید کاری کنند که یک بازار سالم که برای تامین مالی و شفافیت در اقتصاد به وجود آمده به روزی دچار شود که مردم را جلوی نظام قرار دهد. مرتب در صداوسیما و عرصه‌های عمومی می‌شنویم که وجوه خود را به بورس ببرید. این شرایط با توجه به بیماری اقتصادی ما می‌تواند به یک بحران تبدیل شود.» (به مقاله این مولف تحت عنوان نیرنگ بورس مراجعه شود)

احتمال دستکاری در بازار سرمایه

رئیس اسبق هیات مدیره بورس اوراق بهادار تهران می‌گوید: «نگرانی عمده من در این است که این شاید یک سیاست دولت باشد که از بورس نقدینگی جمع شود و سپس ریزش کند و در این شرایط نقدینگی را از دست مردم خارج کند؛ سیاستی که در سال ۹۲ هم پیش آمد و یک سرخوردگی را هم ایجاد کند. این انحراف می‌تواند کار دست مردم بدهد. از طرف دیگر جاهای دیگر هم چنین سودی به مردم نمی‌دهند و بسیاری به ناچار به سمت بورس آمدند، اما به هر حال مشخص است که مردمی که سرمایه‌گذاری می‌کنند

با مقوله ریسک آشنا نیستند و حتی ریسک‌پذیر هم نیستند. واقعیت این است که شاخص کل در سطح فعلی لباس متناسبی برای شرکت‌های بورسی نیست و باید لباس مناسبی تن بورس کرد. مردم ما در بورس باید بدانند که شاخص‌های بازار سرمایه وضعیتی مانند فواره دارد و زمانی که رو به بالا می‌رود به هر حال نشست می‌کند.

آخرین نفس‌های بورس از تورم

او در پاسخ به این پرسش «جهان‌صنعت» که گزارش‌های مثبت شرکت‌ها در کدال را چطور می‌توان با این فرضیه تطبیق داد می‌گوید: افزایش فروش شرکت‌ها به طور عمده به دلیل تورم بوده است. اگر این اتفاق افتاده پس آخرین نفس‌های آن است. ضمن اینکه اگر قیمت فروش کالاها را بالا بردند و سود حاصل شده شرکت از این زمینه است کسی جز دولت نمی‌تواند کنترل‌کننده آن باشد. نکته دیگر این است که نگرانی از این ناحیه است که دست‌هایی از دولت این وضعیت را هدایت کند که شاخص بورس به این شکل افزایش پیدا کند و به جایی برسد و بعد ریزش کند. در سال ۹۲ چنین اتفاقی رخ داد و زمانی که شاخص به سطح مشخصی رسید تخلیه کردند و به عنوان مثال کسی که یک میلیون تومان سرمایه به بورس برده بود، ۵۰۰ هزار تومان برایش مانده بود.

بازار پول بازی در ایران

چطور در ایران بازی کنیم و پول بگیریم؟

بازی کردن حالا در ایران هم یک شغل است

محسن وفانژاد ۱۵ تیر ۱۳۹۸ ۴ ذخیره

شاید شما هم این جمله را در گوگل جستجو کرده باشید. خب حق هم دارید. خیلی‌ها از طریق بازی کردن پول‌دار شده‌اند. از بازیکن‌های حرفه‌ای گرفته تا استریم‌های معروفی که همه ما می‌شناسیم. اما آیا در ایران هم می‌شود تمام روز بازی کرد و پول درآورد؟ امید علی‌پور متولد ۱۳۷۶ است و مثل خیلی از گیمرهای ایرانی آرزوی حرفه‌ای‌تر شدن گیمینگ در ایران را داشته، بنابراین آن را عملی کرده. قبل از اینکه بخواهید برای کسب درآمد از بازی کردن داوطلب شوید و ثبت نام کنید بگذارید برایتان یک داستان تعریف کنم.

«خان وارز را ۲۴ ساعته بازی می‌کردیم»

امید برابم تعریف می‌کند که بازی کردن را از ۷ سالگی با بازی‌هایی نظیر ژنرال شروع کرده و کم‌کم به سمت بازی‌های گروهی رفته و روی هیچ گیمی به اندازه خان وارز برایش تا آن زمان جدی نبوده: «در سه شیف، ۲۴ ساعته بازی می‌کردیم. ساعت‌های ۶ صبح، ۲ ظهر و ۱۰ شب ساعت کوک می‌کردیم و نوبتی در شیف ۸ ساعته بازی می‌کردیم. در دنیای شماره ۵ همیشه اول بودیم.» کمی بعد پای امید و رفقاییش به گیمنت‌ها باز می‌شود: «اول با گیمنت استار ایکس شروع شد. گیمنت خیلی بزرگی بود، پر از کنسول و سیستم. فکر کنم آن زمان بزرگترین گیمنت تهران هم بود. با بچه‌ها جمع می‌شدیم ژنرال و کانتز بازی می‌کردیم. آنجا با گیمرهایی آشنا شدم که دوتا ۲ بازی می‌کردند. کاملاً مشخص بود که مدل آن‌ها با ما فرق دارد. نه شوخی بود و نه خنده. برخلاف ما کاملاً جدی بازی می‌کردند.» داستان شکل‌گیری مجموعه واج که به گیمرها خدمات‌رسانی می‌کند از همین نقطه شروع می‌شود: «جذب این شدم که اصلاً دوتا چه هست و پای صحبت‌هایشان نشستم. کمی بُر خوردیم و با هم گشتیم. گلایه‌هایشان زیاد بود. مهم‌ترینش پینگ. دومین گله این بود که وقتی من می‌خواهم بازی کنم هیچ حمایتی از من صورت نمی‌گیرد و آرزوی همه‌شان بلااستثنا شرکت کردن در TI بود. پیش خودم گفتم شاید مشکل از خودشان است. بنابراین گفتم بگذار شروع کنم به حرفه‌ای بازی کردن.» اما شرایط همیشه مطابق میل پیش نمی‌رود و همه امکانات برای شروع یک مسیر نو فراهم نیست: «گیم در خانواده من جایی نداشت، سیستمی هم برای بازی کردن نداشتیم و اگر بود برای بازی کردنم ساعت مشخص می‌شد. پس به بازی موبایلی Vainglory روی آوردم.» وقتی از امید می‌پرسم که آیا موبایل گیمینگ برایش راه فرار از نوع نگاه خانواده‌اش به بازی بوده پاسخ مثبت است: «دقیقاً همینطور بود و حتی قبل از آن Vainglory هم کلش آف کلنز را شروع کردم. با یکی از دوستانم که آن زمان لول ۹۰ کلش آف کلنز داشت شروع کردم. توی کلن همه لول ۹۰ به بالا بودند. من هم شروع کردم و یک هفته‌ای به لول ۹۶ رسیدم.»

«با کلش آف کلنز کاملاً Pay to win برخورد کردم»

از سرعت پیشرفتش تعجب کردم و پرسیدم قطعاً پول زیادی این وسط پای بازی ریخته‌ای. امید تکذیب نمی‌کند: «کلش آف کلنز بسیار Pay to Win بود و با بازی کاملاً Pay to Win برخورد کردم. فکر کنم سال ۹۲-۹۳ بود، ۳ میلیون تومان در یک هفته هزینه کردم.» امیدی که آن سال‌ها ۱۷-۱۸ سال بیشتر نداشته اما می‌گوید مستقل بوده و هر پولی که بابت بازی کردن خرج کرده را خودش با کار کردن به دست آورده: «۱۳ سالم که بود از لندن مدرک رسمی انیمیشن و سه‌بعدی سازی گرفتم و از ۱۶ سالگی وارد بازار کار طراحی شدم. ۱۷ سالگی یک تروجان نوشتم و یک سال بعد هم وارد دانشگاه شدم ولی بین درس و کار، کار را انتخاب کردم.» تجربه شکست در اوایل دوران دانشگاه راه امید را برای ادامه روشن‌تر کرد: «وارد بیمه ملت شدم و چند ماه کارآموزی کردم. برنامه‌نویسی اندروید یاد گرفتم و درست

لحظه‌ای که باید استخدام می‌شدم، همه نیروها تعدیل شدند و با من هم خداحافظی کردند. چند ماه گذشت و من درگیر دانشگاه شدم. به این فکر می‌کردم که چه زندگی تباهی دارم. اوایل ۹۶ بود که دوباره پایم به گیمنت‌ها باز شد. توی گیمنت مایا زندگی می‌کردم. آنجا خیلی کارها کردم. گفتم باید یک کار جدید کنم و یک اتاق این گیمنت را مخصوص موبایل کردم. شدیم اولین گیمنتی که اتاق موبایل داشت. چرا؟ چون من Vainglory بازی می‌کردم».

«بازی یک شغل است، ارزش آن را بدانید»

آستارت آپ های پول بازی وتله گذاری

به قدری بازی امید در Vainglory خوب شده بود که تصمیم گرفت ورکشاپی برگزار کند و این اتفاق باعث ارتباطات جدیدی شد: «مدیرعامل موباجیم با من تماس گرفت و به من گفت بیا مسابقات Vainglory را با هم برگزار کنیم. بعدها در این استارت‌آپ مشغول به‌کار شدم. مدتی گذشت و همه KPI ها را زدیم و همانجا جرعه واج در ذهنم خورد». امید تلاش کرد تا ایده‌هایش را در موباجیم عملی کند اما گویا سیاست‌های مجموعه با اهداف امید همسو نبود: «در نهایت خوشی از موباجیم جدا شدم و کار روی واج را شروع کردم. ۸ ماه برایش تلاش کردم و ۱۲۰ صفحه پروپوزال نوشتم که به بیش از ۱۵ سرمایه‌گذار ارائه شد. در نهایت دی‌ماه سال گذشته کار به نتیجه رسید و واج با سه هدف شکل گرفت: بازی یک شغل است، واج حامی گیمرهای ایرانی است و هر آن‌چیزی که گیمرها به آن نیاز دارند را می‌توانید در واج پیدا کنید. از امید علی‌پور دو سوال کلیدی در مورد واج که چند ماهی است راه افتاده پرسیدم تا ابهاماتی که در مورد طرح حمایتی او وجود دارد برطرف شود.

برای ورود به واج باید پولی پرداخت شود؟

شبکه ها اینطوری پول درمی‌آورند وکاسب کاران بیکار هستند

خیر. هیچ بازیکنی برای ثبت‌نام در برنامه حمایتی واج مبلغی پرداخت نمی‌کند اما پس از ورود می‌تواند از گزینه‌هایی مثل حضور در رویدادها استفاده کند و مبلغی بپردازد که این مبلغ هم باز به عنوان جایزه به خود بازیکن‌ها باز می‌گردد.

آیا همه گیمرهایی که به واج ملحق می‌شوند کسب درآمد خواهند کرد؟

کاربران می‌توانند با فعالیت در واج ارز دیجیتال یا واج پوینت به دست آورند و آن ارز را در دنیای حقیقی هزینه کنند. بسته به فعالیت‌هایی که هر فرد می‌کند این درآمدزایی می‌تواند متغیر باشد. اما به طور کلی گیمرهایی که مورد حمایت قرار بگیرند تجهیزات گیمینگ، پوشش رسانه‌ای و حقوق ثابت ماهیانه از واج

دریافت خواهند کرد. امیرحسین محبوبی که در دنیای دوتابازها او را با نام AmirPhanThom می‌شناسند و عباس وهابزاده که با نام Xathritess در توییچ بازی‌های ایکس لجنز و فورتنایت را استریم می‌کند جزو اولین مهره‌های واج هستند و برای این مجموعه استریم می‌کنند. ماجرای تیم داری در واج اما هنوز جای کار بسیاری دارد. امید علی‌پور می‌گوید به دلیل مشکلات زیادی که بر سر راه آن‌ها وجود داشته فعلا تیم‌داری را در سطوح پایین‌تری پیگیری می‌کنند اما به حمایتشان از گیمرها ادامه خواهند داد که یکی از اولین گام‌ها در این راستا ایجاد شبکه‌ای اجتماعی برای گیمرها است که در آن فضا با یکدیگر تعامل داشته باشند. مورد دوم اما پیش‌بینی مسابقات بین‌المللی است. برای پیش‌بینی مسابقات Epicenter واج مجموعا ۴ میلیون تومان جایزه اهدا کرد. از ایکس باکس وان اس برای نفر اول گرفته تا هدست گیمینگ و جوایز نقدی برای نفرات دوم تا دهم. این رویه برای مسابقات بعدی هم ادامه پیدا خواهد کرد و احتمالا با مسابقات The International 2019 به اوج خواهد رسید.

امیرحسین محبوبی یا امیر فانتومعباس وهابزاده یا Xathritess

و به عنوان سوال آخر پرسیدم که خلاصه « با ثبت‌نام در طرح حمایتی واج چه چیزی عاید گیمرها می‌شود؟ »

علی‌پور پاسخ می‌دهد: «وارد شدن به خانواده واج چند قابلیت در اختیار گیمر قرار می‌دهد. اول از همه مطمئن خواهی بود که اینجا گیم یک ارزش و شغل خواهد بود. در مرحله بعد، خیلی سریع به درآمدزایی خواهی رسید و اگر حرفه‌ای بازی و تلاش کنی به شهرت می‌رسی. و سوم اینکه اگر تیمی داری، مطمئن هستی که تیم تو با حمایت‌های واج روزی به مقام بالایی خواهد رسید. و اگر گیمر حرفه‌ای نیستی از آموزش‌های حرفه‌ای استفاده خواهی کرد و دوره‌های آکادمیک برایت برگزار خواهد شد که می‌توانی برای حرفه‌ای شدن در بازی‌های مورد علاقه‌ات استفاده کنی.» خدماتی که مجموعه واج قرار است در اختیار مخاطبین گیمر خود قرار دهد اگر راه حلی برای همه مشکلات ساختاری گیمینگ در ایران نباشد اما می‌تواند برخی موانع بزرگ بر سر راه گیمرهای ایرانی را بردارد. برای شما شروع مسیری نو شاید از مقصد واج بگذرد. از طریق این لینک می‌توانید به رایگان ثبت‌نام کنید

در ایران راه پول درآوردن آسان و راه کسب حلال و مولد دشوار است

بل از برشمردن "راه‌های پولدار شدن" بهتر است به سخت‌ترین روش‌های این کار بپردازیم.

-یکی از سخت‌ترین آنها به دنیا آمدن در خانواده ای پولدار است. طبیعتا زمانی که شما در خانه ای که شبیه قصر است قدم به دنیا می‌گذارید دیگر دغدغه این موضوع را ندارید و اصلا تلاشی هم برای آن نخواهید کرد.

-خیلی ها فکر می کنند به شهرت رسیدن یکی از بهترین روش پولدار شدن است، پس به سراغ حرفه هایی مانند بازیگری، نویسندگی و ... می روند.

می توانید با یک آدم پولدار ازدواج کنید

این یک روش پیش پا افتاده ی سریع ترین راه برای پولدار شدن است و کاملا مشخص است کدام دسته از آدم ها حاضرند به خاطر پول با یکی دیگر ازدواج کنند.

این روش متداول و واقعا کاربردی است(!) اما اگر شما اینجا هستید و این مقاله را میخوانید به احتمال زیاد ارزش های زندگی شما چیزی بیشتر از پول است و ترجیح می دهید خودتان ثروتمند شوید تا به خاطر پول، زندگی تان را با دیگری شریک شوید.

راه ساده برای پول درآوردن

این روزها خیلی ها از این طریق کسب درآمد می کنند از طراحی بر روی ناخن گرفته تا طراحی و زیبا سازی انواع خوراکی ها. اگر احساس می کنید هنرمندید از استعدادتان نهایت بهره را ببرید.

پول در آوردن یکی از اهداف روزانه همه ماست تا به وسیله آن خواسته ها و احتیاجاتمان را برآورده کنیم. پول در آوردن هنری است که از عهده هر کسی برنمی آید اما راه و روش هایی دارد که قطعا آموختنی است. برای پولدار شدن لازم نیست از خانواده ای پولدار باشید بلکه کفایت راه و روش های آن را بیاموزید در این مقاله شما را با برخی از رموز این کار آشنا می کنیم: این گونه پول درآوردن ، هدف را توجیه میکند

۱ – ساخت لوازم دست ساز

برای پول در آوردن اصلا لازم نیست کارخانه دار یا تاجر باشید بافتن یک بافت ساده، ساخت یک عروسک و طراحی روی پارچه ام می تواند در آمد زا باشد. برای این کار لازم است ابتدا علایق خودتان را کشف کنید و با تلفیق آن با استعداد هایتان و استفاده اندکی از علم بازاریابی به در آمد زایی برسید.

۲ – خرید کالاهای دست دوم

خرید کالاهای دست دوم و به اصطلاح بازیافتی کار پردرآمدی است اگر چشم تیز بینی داشته باشید و بتوانید با یک نگاه ارزش کالاها را تشخیص دهید. گاهی حتی لازم نیست پولی بپردازید خیلی از مردم برای خلاص شدن از کالاهای قدیمی خود حاضرند به شما پول هم بدهند!

۳ – فروش غیرقابل فروش ها

در نگاه اول تیتز عجیب و خنده داری است اما حقیقت این است که این روزها بشر گرفتار در عصر تکنولوژی و سرعت حاضر است برای خیلی از چیزهایی که پیشتر رایگان بود هزینه کند. محبت چیزی

59 | Page

محمود صناعی پور: خبره میان رشته ای ویادگیرنده مادام العمر (9121195673 - 98 +) با بیش از 40 تخصص و مهارت در موضوع حکمرانی ، رهبری ، مدیریت بر اساس قواعد مدیریت دانش مفید **UKRM**

Mahmoud Saneipour: interdisciplinary expert and longlife learning (LLL), learned man

, mahmoudsaneipour@gmail.com • www.elmemofid.com

UKRM=Useful Knowledge Rules Management

GLII= Governmental Leadership of Islamic Iran

USTM=Unificational Subscribes of Three Models

است که خیلی ها خریدارش اند این روز هاتنهایی دشواری این روزهای بشر معاصر است و خیلی ها برای رهایی از آن هزینه می کنند و برخی هم از این راه کسب درآمد می کنند.

۴ - فروش اطلاعات

در اثر ارتباطات قدرت از آن کسی است که اطلاعات دارد و خیلی ها از طریق صرف هزینه های هنگفت اطلاعات می خرند و می کوشند با این راهکار به قدرت برسند پس هرچه بیشتر بدانید این امکان وجود دارد که بتوانید با فروش آن ثروتمند شوید.

۵ - طراحی و نقاشی

این روزها خیلی ها از این طریق کسب درآمد می کنند از طراحی بر روی ناخن گرفته تا طراحی و زیبا سازی انواع خوراکی ها. اگر احساس می کنید هنرمندید از استعدادتان نهایت بهره را ببرید.

۶ - آموزش

شما خیلی کارها ممکن است بلد باشید که بتوانید آن را به دیگران بیاموزید. آموزش یکی از منابع کسب درآمد این روزهاست که خیلی ها از طریق آن به نتیجه می رسند و به اصطلاح کارشان گرفته است.

۷ - خدمات

سرعت و عجله این روزها به همراه افزوده شدن به خانم های شاغل باعث شده خیلی از کارهای خدماتی ساده پول ساز باشند و بسیاری را به ثروت رسانده اند و کار را برای دیگران راحت کرده اند. **۲۰ روش پول درآوردن در دنیای امروز را یاد بگیرید!**

یکی از دغدغه های مهم هر انسان در طول زندگی یافتن کار و **شغل** مناسب است. اینکه تا چقدر در این عرصه موفق عمل کنید نیز بسته به میزان تلاش شما و شرایط محیطی و روحی و موارد دیگر است. اما هدف اصلی از این مشاغل چیست؟ چرا شما باید یک شغل و حرف داشته باشید؟ بله درست است، **پول** درآوردن! همان طور که می دانید، امروزه با کمک فضای مجازی، فرصت های تازه و جدیدی در اختیار ما قرار می گیرد. ما در این مقاله قصد داریم چند روش آسان و کاربردی را برای این کار به شما معرفی کنیم.

پول درآوردن در دنیای امروز

امروزه از زمان ظهور و پیشرفت روز از افزون اینترنت، دنیای تجارت نیز تا حد زیادی متحول شده است. در گذشته در آمدزایی یک امر ملموس به حساب می‌آمد و روش‌های **کسب درآمد** و پیشرفت در عرصه کسب‌وکار کاملاً مشخص بود. اما در دنیای مدرن همه چیز دست‌خوش تغییر شده است و گزینه‌ها و فرصت‌های زیادی برای مردم به وجود آمده است که اکثر مردم از آن بی‌خبراند. برای مثال، شما می‌توانید کار خود را از طریق شبکه‌های اجتماعی مختلف نظیر تلگرام، به افراد و مخاطبین بیشتری معرفی کنید و بدین ترتیب، گام بزرگی را در راستای برندسازی برداشته و تجربه کاربران خود را بهتر مدیریت کنید.

تفاوت پول درآوردن در دنیای قدیم و جدید

در دنیای مدرن امروز، درآمدزایی از آن قالب سنتی و ثابت خود خارج شده و پا به عرصه جدید گذاشته است. در گذشته، افراد می‌توانستند برای کسب نفوذ و قدرت، زیر مجموعه‌های بزرگ تجاری بسازند تا علاوه بر محبوبیت، برتری خاصی در زمینه‌های سیاسی و اجتماعی نیز به دست بیاورند. البته این کار بسیار مشکل بود و به آموزش‌های لازمی در این زمینه نیاز داشت. اما امروزه به لطف اینترنت، مردم می‌توانند از طریق سیستم عامل‌هایی همچون اینستاگرام و فیس بوک به درآمدهای میلیاردي دست پیدا کنند.

آیا پول درآوردن سخت است؟ چرا اغلب افراد فکر می‌کنند پول درآوردن سخت است؟

تمام مردم جهان از هر قشر و ملیتی، پول درآوردن و ثروتمند شدن را دوست دارند و برای ساختن آینده بهتر خود و عزیزانشان تلاش می‌کنند. عده‌ای معتقدند که مشهور شدن به معنای دست‌یابی به ثروت کلان است و به همین دلیل در پی حرفه‌هایی همچون سیاست، هنر، بازیگری و ... هستند. عده‌ای دیگر نیز به دنبال تجارت آزاد یا کسب شغل‌های پردرآمد ولی مشکل می‌روند. اما راه‌های آسانی هم برای درآمدزایی وجود دارند که به تدریج شما را به اهداف مالی دلخواه می‌رسانند. کافی است استعداد خود را کشف کنید و روش‌های مناسبی را برای شکوفایی آن در حیطه کسب‌وکار انتخاب نمایید.

راه‌های پول درآوردن اینترنتی

درآمدزایی از اینترنت به یکی از روش‌های مورد علاقه بسیاری از افراد بدل شده است. این روزها همه قصد دارند تا با کمک رایانه، تبلت و دستگاه‌های موبایل هوشمند خود به پول و ثروت دست یابند. تا اینجا همه چیز طبیعی و معمولی به نظر می‌رسد و این نگرش ابزاری به دنیای مجازی هیچ مسئله‌ای را ایجاد

نمی‌کند. اما مشکل واقعی از جایی شروع می‌شود که تفکر افراد در مورد پول درآوردن از اینترنت تغییر پیدا کرده و آن را کار ساده و آسانی بدانند. اگر شما هم این‌گونه فکر می‌کنید، اجازه دهید که یک سوال اساسی و استراتژیک از شما بپرسیم: آیا کسب درآمد در بازارهای حقیقی و صنایع مختلف، کار راحتی است؟ با کمی تأمل، پاسخ شما به این سوال، «خیر» خواهد بود. چرا که مدیریت هر کسب‌وکاری نیاز به شناخت و دقت بسیاری دارد. دنیای اینترنت نیز تفاوت‌چندانی با دنیای واقعی و پیرامون ما ندارد. در جهان مجازی، این تنها ابزارها هستند که تغییر پیدا کرده‌اند و استراتژی‌ها و مسیرهای درآمدزایی همچنان به قوت خود باقی مانده‌اند. بدیعی است که نباید انتظار داشته باشیم که تنها با ایجاد یک حساب کاربری در اینستاگرام یا تلگرام، بتوانیم به راحتی آب خوردن پول دربیآوریم. در قسمت زیر چند مورد از روش‌های پول درآوردن از اینترنت آورده شده است:

۱- پول درآوردن از تلگرام

پول درآوردن از تلگرام هم می‌تواند به عنوان یک بستر جانبی برای رونق بیشتر کسب‌وکار فعلی‌تان باشد و هم به عنوان یک بستر کاملاً مستقل برای کسب درآمد محسوب شود. این روزها به واسطه وجود کانال‌ها و گروه‌های مختلف، فضای مناسبی برای معرفی و تبلیغ کسب‌وکارها به وجود آمده است. برای درآمدزایی به کمک این نرم‌افزار، کافی است بدانید چه محصولات و خدماتی را از طریق این شبکه اجتماعی تبلیغ کرده و به فروش برسانید. برای انجام این کار بایستی توانایی‌ها و استعدادهای خود را بشناسید و به شکلی کاملاً استراتژیک در مورد ۴ مقوله محصول، قیمت‌گذاری، تبلیغ و توزیع و ارائه محصولات خود برنامه‌ریزی کنید. به خاطر داشته باشید که کسانی می‌توانند در عرصه پول درآوردن در اینترنت موفق عمل کنند که راه و رسم تجارت را یاد بگیرند. بی‌گدار به آب زدن راه مناسبی برای درآمدزایی نیست. پول درآوردن در تلگرام هم اصولی دارد که باید حتماً به آن عمل کنید! امروزه بسیاری از کسب‌وکارهای اینترنتی فضایی چون تلگرام را برای ارتباط مستقیم با مشتری انتخاب می‌کنند و مشتری می‌تواند محصول را از کانال تلگرامشان ببیند، به آیدی ادمین تلگرام پیام دهد و با اطلاع از موجودی کالا، مبلغ مورد نظر را به شماره کارت صاحب کسب‌وکار، واریز کند. به عنوان مثال برند کفش ایرانی «ویزلند»، از تلگرام جهت فروش محصولات خود استفاده می‌کند.

این مطلب را حتما بخوانید: چگونه پول زیاد بدست آوریم؟

۲- پول درآوردن از اینستاگرام

اینستاگرام نیز یکی دیگر از شبکه‌های اجتماعی محبوبی است که می‌تواند به درآمدزایی شما از اینترنت کمک کند. این برنامه نیز همچون تلگرام از اصول و قوانین خاصی برخوردار است که باید با آنها آشنا باشید. برخی افراد با تولید محتوای جذاب و کاربرپسند، توجه دنبال‌کنندگان بسیاری را جلب کرده و با تبلیغ محصول یا خدمات خود، می‌توانند درآمد کسب کنند. علاوه بر تبلیغات، شما می‌توانید با برعهده گرفتن مدیریت پیج‌ها و صفحات اجتماعی برندها و شرکت‌های مختلف نیز، در این حیطه فعالیت کرده و حقوق دریافت کنید. باید بدانید که تولید محتوای جذاب و تأثیرگذار برای جذب مخاطبین و امکان بازاریابی محصولات و خدمات شما اهمیت بالایی دارد. کسب‌وکارهای زیادی در اینستاگرام به فروش محصولات و خدمات خود می‌پردازند. «آیزادفود» از جمله این صفحات اینستاگرامی است که به فروش انواع میوه خشک و خشکبار می‌پردازد. این کسب‌وکار اینترنتی توسط دو چهره مشهور اینستاگرامی، آیدا پوریناسب و آزاد مطهری، راه‌اندازی شده است و افراد زیادی در این شرکت مشغول به کار هستند.

۳- پول درآوردن از وبلاگ

همان‌طور که می‌دانید پول درآوردن از طریق وبلاگ نیز در زیرشاخه پول درآوردن از اینترنت و فضای مجازی قرار می‌گیرد. برای اینکه بتواند از این بستر در جهت رسیدن به اهداف درآمدزایی خود بهره ببرید، باید با تولید محتوای فاخر و ارزشمند آشنایی کامل داشته باشید. منظور از محتوای فاخر چیست؟ محتوای فاخر، همان محتوایی است که می‌تواند توجه مخاطبین را به خود جلب کرده و برای آنها ارزشمند باشد. در اینجا منظور از محتوای ارزشمند، آن دسته از محتوایی است که پاسخگوی نیاز مخاطب بوده و مشکل او را در یک زمینه خاص حل می‌کنند. وبلاگ‌ها می‌توانند باعث افزایش فروش فروشگاه‌های اینترنتی شوند و یا در کنار سایر شبکه‌های اجتماعی به کسب‌وکار شما در دنیای حقیقی رونق ببخشند. تولید محتوا در وبلاگ‌ها هم نمونه دیگری از کسب‌وکار اینترنتی به شمار می‌رود. از جمله سرورهای معروف وبلاگ‌نویسی در ایران می‌توان به بلاگفا، پرشین‌بلاگ و بلاگ‌اسکای استفاده کرد که در دوره‌های بلاگ‌های زیادی در آن فعالیت می‌کردند. افراد در این فضاها هم می‌توانند با روزمره‌نویسی و تولید محتوا و جذب تبلیغات، درآمدزایی کنند.

۴- پول درآوردن از یوتیوب

شما برای کسب درآمد از یوتیوب، به خلاقیت بیشتری نیاز خواهید داشت. قبل از اینکه درباره یوتیوب و شیوه پول درآوردن از آن بحث کنیم، بهتر است این نکته را در نظر بگیریم که این روزها، ویدئوها، محبوب‌ترین نوع محتوا در دنیای مجازی به حساب می‌آیند. مثلاً خود شما، در طول روز چند بار به سراغ اینستاگرام خود می‌روید یا در تلگرام، فیلم‌ها و ویدئوهای مختلف را تماشا می‌کنید؟ بله، به این خاطر است که تماشای ویدئو جذابیت خاصی دارد. به همین جهت نیز یوتیوب، یکی از بهترین روش‌های درآمدزایی

در جهان به شمار می‌رود. کافی است برای این کار، ویدئوهای جذاب و غنی درباره موضوعات مختلف آماده کرده و بدین طریق مخاطبین زیادی را بدست آورید. اگر در ایران زندگی می‌کنید کمی روند کسب درآمد از یوتیوب پیچیده‌تر است. می‌توانید از یکی از آشنایان در خارج از ایران بخواهید که کانالی را در این سایت برایتان ایجاد کرده و شماره حساب خودش یا **پی‌پل** شما را وارد کند. از این به بعد اگر که ویدئوهای خلاقانه‌ای تولید کنید و تعداد اعضایی که صفحه‌تان را **Subscribe** کرده‌اند حداقل ۱۰۰۰ نفر باشد و مجموع ویدئوهای کانال شما روی هم رفته بیش از ۴۰۰۰ دقیقه توسط بازدیدکنندگان، دیده شوند و در گوگل ادسنس نیز عضو شده باشید می‌توانید از طریق آن کسب درآمد کنید. نکته مهم اینکه حتما باید اطلاعات حساب بانکی با اطلاعات کاربری و همچنین گوگل ادسنس همخوانی داشته باشند. از جمله ایرانیان خارج از کشور که از این طریق و با انتشار ویدئوهای آموزشی خود در یوتیوب کسب درآمد می‌کند بلاگر کانال **The Anahitainment** است.

۵- پول در آوردن از طریق فریلسینگ

فریلسنر یکی دیگر از مشاغلی است که برای پول درآوردن از طریق اینترنت و در دنیای مجازی انجام می‌شود. کار فریلسنرها این است که پروژه‌های دورکاری نظیر ترجمه، تایپ، طراحی و موارد دیگر را تحویل بگیرند و سپس در ازای انجام آن‌ها پول دریافت کنند. سایت پونیشا و ایران استخدام دو مورد از معروفترین سایت‌های استخدامی و کارپایی برای فریلسنرها هستند که در کشور ایران فعالیت گسترده‌ای دارند. به عنوان مثال اگر سری به سایت «پونیشا» بزنید می‌توانید با فریلسنرهای زیادی که به طراحی سایت پرداخته و از این طریق کسب درآمد می‌کنند آشنا شوید.

۶- پول درآوردن از طریق فروشگاه‌های اینترنتی

راه اندازی یک فروشگاه اینترنتی موفق، اگر چه در ابتدا کمی مشکل به نظر می‌آید اما با تلاش فراوان می‌توانید به اهداف خود دست پیدا کرده و یک منبع درآمد ثابت ایجاد کنید. برای موفقیت بیشتر در این عرصه بایستی رتبه‌بندی سایت فروشگاه خود را در نتایج جستجوی اینترنتی بالا ببرید. باید در نظر داشته باشید که قبل از شروع و راه‌اندازی این فروشگاه، برنامه‌ریزی‌ها و آمادگی‌های لازم را انجام دهید و برای شروع کار خود، از کالاها و محصولات استفاده کنید که طرفداران بیشتری در میان مردم دارند. «دیجیکالا» از معروفترین فروشگاه‌های اینترنتی ایرانی است که هرآنچه بخواهید را می‌توانید از آن خریداری کنید؛ از محصولات سوپرمارکتی گرفته تا خودرو.

۷- پول درآوردن از طریق مدیریت یا مشارکت فروش

سالانه، بسیاری از شرکت‌های خصوصی یا بین‌المللی و یا حتی سایت‌های فروشگاهی برای مشارکت در فروش یا معرفی محصولات خود، به دنبال افرادی هستند که در شبکه‌های اجتماعی مانند اینستاگرام، تلگرام، توئیتر و فیس‌بوک فعالیت کنند. این افراد با جذب مشتری برای این شرکت‌ها به عنوان نماینده فروش شرکت وظیفه دارند محصولات را که تقبل کرده‌اند، به فروش رسانده و کارمزد خود را دریافت کنند. در این زمینه می‌توان به شرکت «دمنوش نیوشا» اشاره کرد که این روزها این روزها افراد زیادی این محصول را تبلیغ می‌کنند و از ظرفیت کارمزد می‌گیرند.

۸- پول درآوردن از طریق کار در منزل

این روزها بعضی از شرکت‌ها علاوه بر استخدام کارمندان حضوری، به دنبال جذب و استخدام کارمندان غیرحضوری و کار در منزل هستند. این موضوع ممکن است به خاطر شرایط و فضای کاری خاص یک شرکت و یا به دلایل دیگری همچون بحران کرونا باشد. بدین ترتیب این افراد می‌توانند با استخدام از راه دور در این شرکتها و کار در منزل حقوق خود را دریافت کنند. از جمله این شرکتها می‌توان به «پلاک» اشاره کرد که نیروهایی را برای نظافت منزل، شست‌وشوی مبل‌ها، باغبانی و غیره اعزام می‌نماید.

[این مطلب را حتما بخوانید: چگونه پول زیاد بدست آوریم؟](#)

۹- پول درآوردن از طریق طراحی اپلیکیشن

یکی از کارهای پر درآمد در عرصه طراحی و کار در اینترنت، طراحی و تولید اپلیکیشن است. دنیای امروز با حضور و پیشرفت زیاد سیستم عامل‌های اندروید و iOS در گوشی‌های موبایل، صنعت طراحی برنامه و اپلیکیشن، رونق زیادی پیدا کرده است. اگر شما در نیز در این حوزه سر رشته دارید، با انجام تحقیقات بازاریابی و درک نیاز مشتریان، می‌توانید اپلیکیشن‌های کارآمدی را وارد بازار کرده و درآمد کسب کنید. سایت «نوین» از جمله سایت‌هایی است که افراد در آن با طراحی اپلیکیشن، به کسب درآمد می‌پردازند.

۱۰- پول درآوردن از تبلیغات

با مدیریت صحیح شبکه‌های اجتماعی، حضور فعال در فضای مجازی و تولید محتوای کاربرپسند و فاخر، امکان پول درآوردن از طریق تبلیغات نیز برای شما مقدور خواهد بود. پول درآوردن از طریق تبلیغات به کسب‌وکار مجازی‌تان رونق بخشیده و باعث می‌شود که در عرصه مورد نظر اسم و رسم مناسبی را

بدست بیاورید. برای انجام این کار می‌توانید از ابزارهایی همچون تلگرام، اینستاگرام، وبلاگ، وبسایت و ... کمک بگیرید». **صدف بیوتی** «از جمله اینفلوئنسرهای موفق است که با معرفی و نقد محصولات آرایشی در اینستاگرام به شهرت رسید و این روزها از بزرگترین برندهای جهان تبلیغات می‌گیرد.

راه های پول درآوردن در دنیای واقعی به سبک امروز

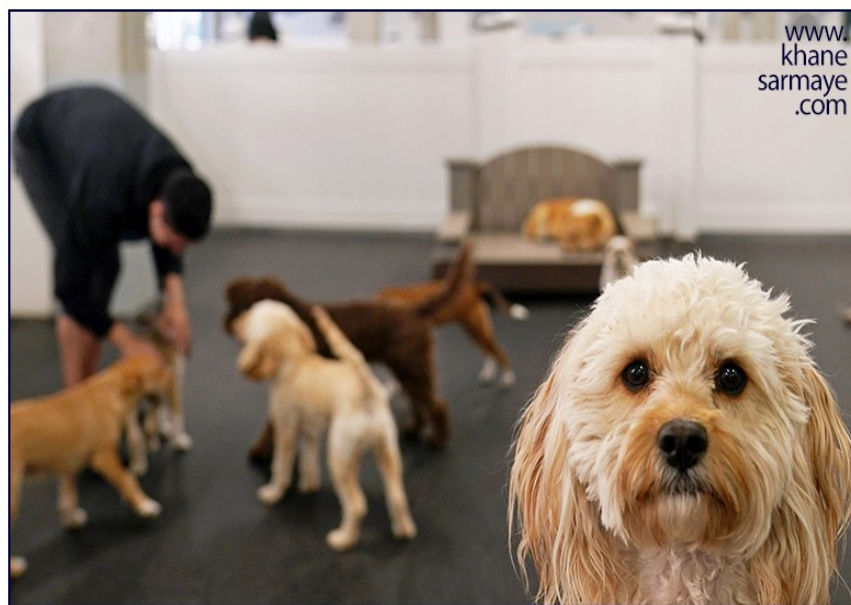
راه‌های زیادی برای کسب درآمد در دنیای واقعی به خصوص جهان امروز وجود دارد. مثلاً برخی از روش‌هایی که قرار است در این قسمت به شما معرفی کنیم، علاوه بر آسان بودن، از همین الان نیز قابل اجرا هستند.

۱- کارشناس تبلیغات و فروش برای شبکه‌های اجتماعی، سنو یا فیس‌بوک

به عنوان مثال اگر به سایت «سنوکار» سری بزنید می‌توانید خدماتی را از کارشناسانی که در این حوزه فعالیت می‌کنند دریافت نمایید.

۲- مراقبت و نگهداری از حیوانات خانگی

کسب و کارهای امروزه در کشور اسلامی ایران

بخشی از فعالیت‌های کارکنان سایت «خدمت از ما» نگهداری، واکسن‌زدن، اصلاح مو و حتی تربیت حیوانات خانگی است.

۳- پرستاری از کودکان و سالمندان

اگر سری به سایت «سفر آرامش» بزنید، می‌بینید که عده‌ای خدماتی از قبیل پرستاری کودک و سالمند ارائه می‌دهند.

۴- فروش کتاب‌های خود در سایت آمازون

البته که در ایران هم افرادی در سایت «کتابینو» به فروش کتاب‌های دست دوم می‌پردازند.

۵- اجاره ویلا و خانه برای تعطیلات

سایت «شب»، «اتاقک» و «جاجیگا» از جمله سایت‌هایی هستند که در این بخش خدماتی را ارائه می‌دهند. برای تقاضای مختلف

۶- اجاره ماشین و وسایل تفریحی

سایت «سعادت رنت» به اجاره انواع خودروی ایرانی و خارجی در تهران، شیراز، کرج، اصفهان، تبریز و ... می‌پردازد.

۷- آموزش تخصص‌های مختلف

برگزاری کلاس‌های مختلف با موضوعات متنوع مثلاً برای خیاطی، موسیقی، آرایشگری، زبان، ریاضی و ... افراد زیادی در «موسسه هنری نارین» به آموزش هنرهایی چون بخارا دوزی، میناکاری روی سفال، نقاشی زیرلغابی، شماره دوزی و ... پرداخته و از این طریق کسب درآمد می‌کنند. کاملیا رودنشین از دیگر چهره‌های اینستاگرامی است که در صفحه «کارگاه روشن» با نمایش هنرهای دستی خود به مخاطب، کلاس‌های آموزشی برگزار کرده و از این طریق به کسب درآمد می‌پردازد.

۸- تعمیر کامپیوتر و لوازم الکترونیکی

«امداد کامپیوتر» سامانه‌ای جهت اعزام تکنیسین تعمیرات کامپیوتر در محل است که افراد زیادی با توانایی خود در این فضا مشغول کسب درآمد هستند.

۹- مجری و دی‌جی برای رویدادها و مراسم‌ها

محلتش در صدا و سیما است

شما حتی اگر در سایت «دیوار» هم سرچ کنید می‌بینید که افرادی به عنوان دی‌جی و یا برای اجرای زنده موسیقی در مراسم آگهی می‌دهند و از این توانایی‌شان کسب درآمد می‌کنند.

۱۰. عکاسی و فیلمبرداری برای مراسم‌ها و مجالس مختلف

افراد زیادی در آتلیه‌ها مشغول به کارند که با انجام عکاسی و فیلمبرداری در مراسم به درآمد می‌رسند.

چند توصیه مهم برای پول درآوردن در دنیای امروز

به خاطر داشته باشید که پول درآوردن در دنیای مدرن با کمک ابزارها و روش‌های ساده و سریعی امکان پذیر است که می‌تواند زندگی شما را از این رو به آن رو کند. بنابراین، ارزش آنها را دست کم نگرفته و با مطالعه و تحقیقات لازم، سعی کنید تا به بهترین وجه ممکن از آنها استفاده کنید. این ابزارهای جدید و کارآمد می‌توانند با قرارگیری در مسیرهای درست و استراتژیک، رونق و سود خارق‌العاده‌ای را برای شما به همراه بیاورند.

جمع بندی

موفقیت در دنیای کاری بسته به میزان استفاده شما از فرصت‌های پیش رو است. اینکه منتظر بمانید تا شغل و کار مناسب خودش در خانه شما را بکوبد و به سراغ شما بیاید، سخت در اشتباهید. برای پول‌دار شدن باید از کوچکترین فرصت‌ها و کارآمدترین ابزارها استفاده کنید. به عبارت دیگر، از تمام آنچه دارید برای حرکت در عرصه تجارت بهره ببرید. حال ممکن است این‌کار دانش زبانی بالا باشد یا سرمایه‌ای کوچک، مهم این است که وقت خود را تلف نکرده و نه از امروز، بلکه از همین الان شروع کنید. امیدواریم که این مقاله، شما را در رسیدن به شغل دلخواه و انتخاب روش‌های درآمدزایی مناسب راهنمایی کرده باشد. از این‌که با ما همراه بوده‌اید از شما متشکریم و منتظر نظرات شما عزیزان در این زمینه هستیم.

کشورچگونه از تله و بن بست اقتصادی کشور رها شود:

عده ای میگویند اقتصاد اسلامی راه علاج است

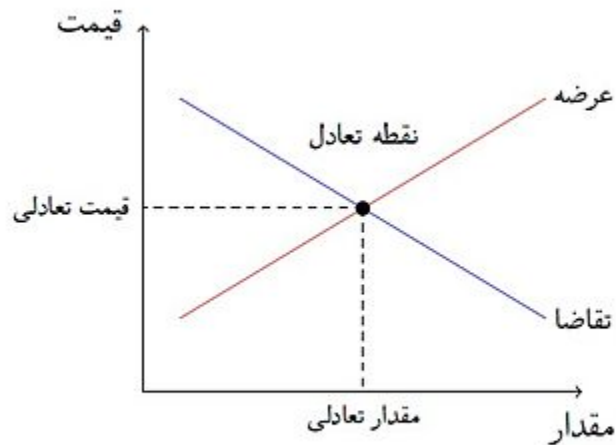
عده ای میگویند هر طور که میتوانی پول در بیاور

عده ای مثل اقتصاد دان که در دانشگاه درس میدهد ، میگوید تعادل در باز قرمز یا بازارگاه مثل شرح زیر:

تعادل بازار

از ویکی‌پدیا، دانشنامهٔ آزاد

تعادل در بازار یک کالا، نقطه‌ای است که عرضه آن کالا با تقاضایش برابر باشد. به عبارتی، تعادل بازار نقطه‌ای است که هیچ مازاد کالا یا کمبود کالایی نیست و در این شرایط هیچ تمایلی برای تغییر قیمت وجود ندارد. تعادل در بازارهای مختلفی قابل طرح است از جمله تعادل بازار کالا و خدمات، بازار نیروی کار، بازار سرمایه.

تعادل بازار

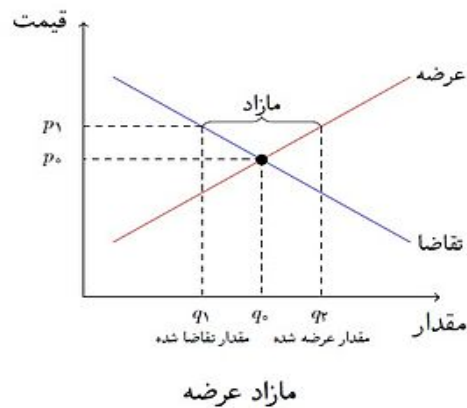
ویژگی‌های تعادل بازار

تعادل بازار به شرایطی اطلاق می‌شود که در آن قیمت یک کالا در سطحی قرار می‌گیرد که میزان عرضه آن با میزان تقاضا برای آن برابر می‌شود. در این قیمت، خریداران کالا قادر و مایل به خرید دقیقاً همان میزانی از کالا هستند، که فروشندگان قادر و مایل به فروش آن هستند. معمولاً منظور از تعادل بازار، تعادل در یک بازار رقابتی است.!!!!!!

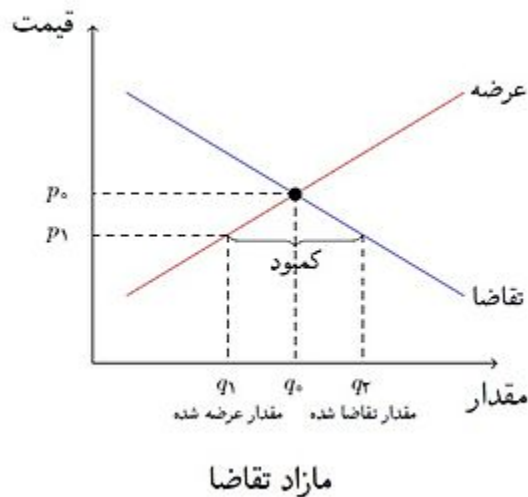
قیمت تعادلی

قیمتی که در آن مقدار تقاضا برای کالا با مقدار عرضه آن مساوی است. این قیمت گاه قیمت تسویه بازار نیز خوانده می‌شود، زیرا در آن کلیه حاضران در بازار رضایت‌مند هستند. مقدار تعادلی میزانی از کالا که در قیمت تعادلی از سوی فروشندگان عرضه و از سوی خریداران تقاضا می‌شود.

مازاد (Surplus)

شرایطی که در آن مقدار عرضه یک کالا بیش از مقدار تقاضا برای آن است. شکل زیر مقدار مازاد را برای یک کالا همراه با توابع عرضه و تقاضای فرضی برای آن نمایش می‌دهد. همان‌گونه که در شکل مشخص است در شرایط مازاد، قیمت کالا در بازار در سطحی بالاتر از قیمت تعادلی قرار گرفته‌است. در نتیجه این امر مقدار عرضه کالا از سوی عرضه‌کنندگان، بیش از تقاضا برای کالا از سوی خریداران است. در یک بازار رقابتی، عرضه‌کنندگان با کاهش قیمت کالا و نزدیک کردن آن به قیمت تعادلی باعث کاهش عرضه و افزایش تقاضا برای کالا می‌شوند. این رفتار منجر به از میان رفتن شرایط مازاد و به تعادل رسیدن بازار می‌شود.

کمبود (Shortage)

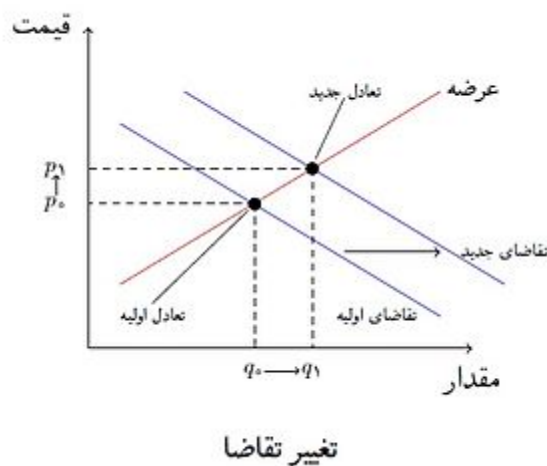
تعلیم دادن مردم به احتکار کردن کالا ، طلا وارز

شرایطی که در آن مقدار عرضه یک کالا کمتر از مقدار تقاضا برای آن است. کمبود را مازاد تقاضا نیز می‌نامند. شکل زیر مقدار کمبود را برای یک کالا همراه با توابع عرضه و تقاضای فرضی برای آن نمایش می‌دهد. همان‌گونه که در شکل مشخص است در شرایط کمبود، قیمت کالا در بازار در سطحی پایین‌تر از قیمت تعادلی قرار گرفته‌است. در نتیجه این امر مقدار تقاضا برای کالا از سوی متقاضیان، کمتر از عرضه کالا از سوی عرضه‌کنندگان است. در این شرایط و در یک بازار رقابتی، عرضه‌کنندگان با افزایش قیمت کالا و نزدیک کردن آن به قیمت تعادلی عرضه را افزایش و تقاضا را کاهش می‌دهند و به این ترتیب باعث از میان رفتن شرایط کمبود و رسیدن به مقدار تعادلی می‌شوند.

تغییرات در تعادل بازار

تغییرات در تقاضا

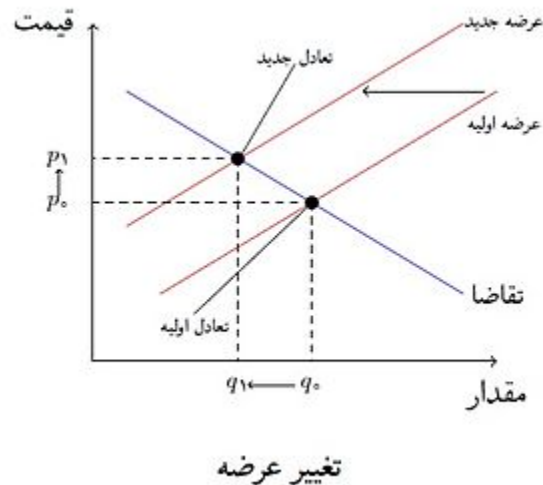
تغییر افزایشی (کاهش) در مقدار تقاضا برای یک کالا به ازای کلیه قیمت‌ها، منجر به تغییر تابع تقاضا و حرکت یافتن آن به سمت راست (چپ) می‌شود. در نتیجه تغییر افزایشی (کاهش) تابع تقاضا، قیمت تعادلی و مقدار تعادلی در بازار، افزایش (کاهش) می‌یابند. شکل زیر تغییر افزایشی در تابع تقاضا را برای یک کالای فرضی نمایش می‌دهد.

تغییرات در عرضه

تغییر کاهشی (افزایشی) در مقدار عرضه یک کالا به ازای کلیه قیمت‌ها، منجر به تغییر تابع عرضه و حرکت یافتن آن به سمت چپ (راست) می‌شود. در نتیجه تغییر کاهشی (افزایشی) تابع عرضه، قیمت تعادلی در بازار افزایش (کاهش) و مقدار تعادلی کاهش (افزایش) می‌یابد. شکل زیر تغییر افزایشی در تابع عرضه را برای یک کالای فرضی نمایش می‌دهد.

مازاد مصرف‌کننده و تولیدکننده در تعادل بازار

مازاد مصرف‌کننده و مازاد تولیدکننده، از ابزارهای مهم مورد استفاده اقتصاددانان به منظور ارزیابی رفاه خریداران و فروشندگان در بازار هستند. بنا به نظر اقتصاددانان، مجموع مازاد مصرف‌کننده و مازاد تولیدکننده که مازاد کل خوانده می‌شود، در تعادل بازار بیشینه می‌گردد. این امر یکی از ویژگی‌های مهم تعادل بازار است.

مازاد مصرف‌کننده

مازاد مصرف‌کننده برای خریدار یک کالا، به صورت اختلاف حداکثر قیمتی که خریدار در آن مایل به خرید کالا است و قیمت واقعی آن کالا در بازار تعریف می‌شود. به عبارت دیگر می‌توان نوشت:

$$\text{مازاد مصرف‌کننده} = (\text{ارزش کالا برای خریدار}) - (\text{قیمت واقعی خرید کالا در بازار})$$

همان‌گونه که از تعریف مشخص است، تغییر قیمت کالا در بازار منجر به تغییر مازاد مصرف‌کننده با رابطه معکوس می‌شود. به عبارت دیگر با کاهش (افزایش) قیمت کالا، مازاد مصرف‌کننده افزایش (کاهش) می‌یابد. شکل زیر مازاد مصرف‌کننده و تغییر آن در اثر تغییرات قیمت را برای یک کالای فرضی نمایش می‌دهد.

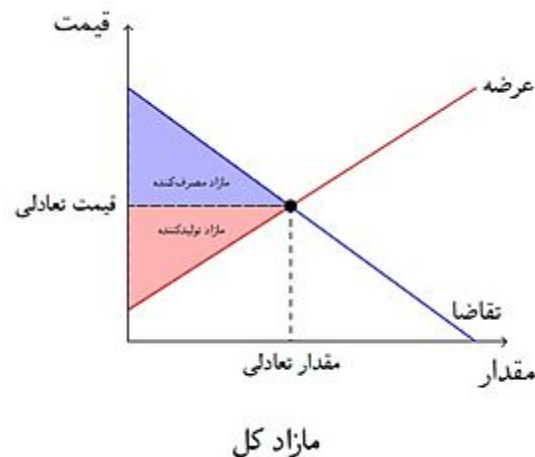
مازاد تولیدکننده

مازاد تولیدکننده به شکل اختلاف میان قیمت واقعی کالا در بازار و حداقل قیمتی که فروشنده در آن حاضر به فروش کالا است، تعریف می‌شود.

مازاد تولیدکننده = (قیمت واقعی فروش کالا در بازار) - (هزینه کالا برای فروشنده)

با توجه به تعریف، تغییر قیمت کالا در بازار منجر به تغییر مازاد تولیدکننده با رابطه مستقیم می‌شود. به عبارت دیگر با افزایش (کاهش) قیمت کالا، مازاد تولیدکننده افزایش (کاهش) می‌یابد. شکل زیر مازاد تولیدکننده و تغییر آن در اثر تغییرات قیمت را برای یک کالای فرضی نمایش می‌دهد.

مازاد کل

مازاد کل به صورت جمع مازاد مصرف‌کننده و تولیدکننده قابل تعریف است. با توجه به تعاریف بالا مازاد کل برابر اختلاف حداکثر قیمتی که خریدار در آن مایل به خرید کالا است و حداقل قیمتی که فروشنده در آن حاضر به فروش کالا است، قابل اندازه‌گیری است. به عبارت دیگر:

مازاد کل = (ارزش کالا برای خریدار) - (هزینه کالا برای فروشنده)

با توجه به تعاریف ارائه شده، می‌توان نشان داد که سطح میان دو منحنی عرضه و تقاضا در فاصله میان مقدار صفر و مقدار فروش کالا در بازار برابر اضافه رفاه کل است. این مطلب در شکل نمایش داده شده است.

ارزیابی کارایی در تعادل بازار

می‌توان نشان داد مازاد کل در تعادل حاصل شده در یک بازار رقابتی و فاقد اثر جانبی، بیشینه است. فرض کنیم یک سیاست‌گذار اقتصادی نیک‌اندیش مایل به بیشینه کردن مجموع رفاه مصرف‌کننده و تولیدکننده با در نظر داشتن شاخص مازاد کل باشد. می‌توان اثبات کرد، اندازه مازاد کل در هیچ مقدار و قیمتی، بیش از اندازه آن در مقدار تعادلی و قیمت تعادلی بازار نخواهد بود. همان‌گونه که در شکل زیر مشخص است، به ازای مقادیر کمتر از مقدار تعادلی، ارزش کالا برای خریداران بیش از هزینه آن برای فروشندگان است. از این رو، مقدار مازاد کل به ازای مقادیر کمتر از مقدار تعادلی مثبت است. در نتیجه این تحلیل، یک سیاست‌گذار اقتصادی نیک‌اندیش که مایل به تعیین مقدار خرید و فروش کالا در بازار در سطح بهینه است، به ازای مقادیر کمتر از مقدار تعادلی سعی می‌کند مقدار خرید و فروش را تا حد امکان بیشتر کند. از سوی دیگر، به ازای مقادیر بیش از مقدار تعادلی، ارزش کالا برای خریداران کمتر از هزینه آن برای فروشندگان است. از این رو، مقدار مازاد کل به ازای مقادیر بیش از مقدار تعادلی، منفی است. بر همین اساس، تعیین مقدار خرید و فروش کالا در هر سطحی بیش از مقدار تعادلی از سوی سیاست‌گذار اقتصادی نیک‌اندیش، منجر به کاهش اضافه رفاه کل می‌گردد. می‌توان چنین نتیجه گرفت که در مقدار و قیمت تعادلی، مازاد کل بیشینه خواهد شد. در یک تعادل حاصل شده در بازار آزاد تنها فروشندگانی قادر به فروش کالای خود هستند که هزینه کالا برای آنان کمتر از قیمت بازار باشد. به عبارت دیگر بازار تقاضا را به فروشندگانی تخصیص می‌دهد که قادر به تولید کالا با کمترین هزینه باشند. به‌طور مشابه، تنها خریدارانی حاضر به خرید کالا هستند که ارزش کالا برایشان بیش از قیمتی باشد که در بازار برای خریداری آن پرداخت می‌کنند. به بیان دیگر، بازار کالای عرضه‌شده را به خریدارانی تخصیص می‌دهد که ارزشی بیش از دیگران برای کالا قائلند. از مجموعه این واقعیات می‌توان چنین نتیجه گرفت که تعادل بازار در یک بازار رقابتی منجر به تخصیص کارایی منابع و بیشینه شدن اضافه رفاه کل می‌گردد.

شکست قطعی بازار با این دستورالعمل‌های غیر تعادلی

منظور از شکست بازار عدم توانایی بازار در تخصیص کارایی منابع است. وجود قدرت بازار یا اثر جانبی می‌تواند منجر به شکست بازار شود و در نتیجه آن قیمت و مقدار حاصل شده در بازار، منجر به تخصیص کارایی منابع نخواهد شد.

با این تصویر و تفسیر پر از ابهام از اقتصاد ایران و راه‌های توصیه شده، گمان نمی‌کنم، بتوان از سیکل‌های دور و سردرگم اقتصاد سر درآورد و راه علاج پیدا کرد، راه حل‌های اداری، اقتصادهای کهنه و سنتی، پول درآوردن بی حساب و کتاب که پول دار شده‌ها می‌توانند واکسن کرونای خودشان را هم در ارمنستان و یا ترکیه بزنند و اگر این رویه ادامه یابد برای تزریق واکسن بعدی به کره مرخ هم سفر کنند، حکمرانی اسلامی تصویری روشنی را برای مردم در سختی‌های معیشت آشکار نمیشود، یا معجزه در اراده الهی در کار است و یا به زعم این مولف باید به فراتقلاب‌های توصیه عمل شود، تفصیل این بحث در تعلیم 27 ادامه دارد -مولف

بقای حکومت‌ها بر اساس عدل است، ورنه سرنگون خواهند شد

The survival of governments is based on justice, otherwise they will be overthrown

شعری از محمود صانعی پور

دوستان: سیوی صبرزمین ، از ظلم لبریز شد
دیدگان گریان مظلومان ، آبشاری سیل خیز شد
قلب ستم کاران جهان ، ترسان از داد مظلومان
فریاد مظلومان این جهان ، برشمشیر پیروز شد
این رخدادها خبر میدهد ما را از فردای پرخطر
جنگ سرد منجمد گشته ، جنگ آتشین افروز شد
سیمرغ گیتی از کوه قاف فریاد میدارد ، هان بگو
این طیف دگرگون کننده ، همان جلوه دیروز شد
آن همه مرغان حق پرپر شدند ، در راه حق
گریه سوزان یتیمان وطن ، جان سوز شد
چون روزی گردد زمین ، داغستان اهل آن
دل ها از فقیر واز غنی ، آتشی در نیریز شد
چون نباشد چرخ ممالک روی زمین بر معدلت
بار دیگر مرگ ستم کاران ، قصه دیروز شد
اینک مهلت آخر رسیده ، مرگ آنان را سزد
مهلت تمام است ، سرمایه آنان گنده نیم سوز شد
آنکه میسوزاند ریشه عدل وحق مردم حق دار را
سرمایه هنگفتش برفت ، بیش از آن مقروض شد

روزگاری مردم مظلوم، کین ظالمان اجحاف داد
روزی پایان حرمان بنگری، مردم پیروز شد
لیلی تا کی بهر آب و نان ، طعنه بر مجنون میزنی
چونکه مجنون مظلوم، فرمانبردار آن زرخیز شد
من گویم : لیلیا !، اینقدر بر مجنونت سخت مگیر
زین بازیهای دهر، ویرا بینی، سرور پیروز شد
جای او با جای صاحب زران ، میگردد جابجا
این مقدر در نظام آفرینش، گویش گر امروز شد
عدل یعنی: هر چیزی دارد موضعی در جایگاه حق
منصف جای حق نشیند، نامنصفان بیرون ز حق
وحدت اعتدلال خصلتی از جمع منصفان روزگار
گر نباشد اعتدلال ، هیچ دولتی نماند آخر ماندگار
بدون عدل ، فقر زاید و مرگ های پی در پی آن
زندگی با عدل معنی شود ، سلب شود فقر مردمان
گرچه کار دولت ها ، تبلیغ و اندرز گوئی است
از گرانی ، بیکاری معذور و کمی دل جوئی است
ولی ظالم کار خود میکند، مظلوم ، بدتر میشود
حاکم شهر فریاد برآرد ، ولی کاخ نشین گر میشود
آتش خشم الهی ، درهای بسته مظلوم ، باز کند
این کلید خدائی ، قفل های بسته مردم ، باز کند

گرایی در عشق مجنونش ، تردید آرد در میان
سفره رنگین آنان تهی گردد، در سیر زمان
گل گر نبخشد ، شهد خویش به زنبور عسل
گَرده نطفه خویش نگیرد از بال زنبور عسل
دنیا بر پاست بر اساس مهر، انصاف و عاطفه
هر که این اسرار فهمید ، در سروریش قائمه
هر که در این راه نجات مظلومان گردد شهید
در دل های مردمان رمزی دارد از فردای امید
ای خوشا آنان ، درین راه آزادی هستند قهرمان
مردمان دو خورشید دارند، در زمین و آسمان
گر ندانی این است از استاد ازل، بر ما نشان
زندگی نه شور دارد و نه حال و نی آواز خوان
بلبل مستان در بهاران ، نغمه دارد چه جهان
چون گلستان می رود ، تازه می گوید شرح آن
هر که باید از عدل خانه ای سازد، آنرا رنگین کند
خانه ای از مهر ورزی ، سفره ای رنگین کند
آنکه پر کرد جیب خود، از جیب های مردمان
خدا توفیق از او بگیرد ، آخر بگیرد حق مردمان
بر گردن مردان آزاد جهان، نزن زانوی جُنون
روزی گردن ستم پیشگان روان در جوی خون

دنیا بر مبنای عقل است ، انصاف و ذات خرد
هر که این اسرار دانست ، کاسه گدائی کی برد
مردم دنیا با یک معیشت مناسب ، راضی اند
مفت گران گر دنیا بگیرند ، باز ناراضی اند
اشکم آنان سیرنگردد و ان اعضای زیرین بدن
عاقبت میدهند از دست وگیرند امراض بدن
گوهر ناب انسانی ، وجود بی همتای اوست
گوهر انصاف برتر از آنچه پندارد، نکوست
چونکه با این سرمایه نزد مردمان ، گوهر است
آنکه گوهر دوستداران گردد، آخر سرور است
عدل ، توحید ، عشق و سلامت در یک رهند
سرمایه ای بیش از این کس نیاندازد در کمند
گر با فقیران جهان ، باشی با اسرار معدلت
از خشم نجات یابی ، با مهر حق باشی هم جهت
محمود خود را همچنان بر عدل ودانائی سنجه کن
تا شلاق ظلم نگردي ، نی کسی را رنجه کن

مورخ : اول شهریور 1399

شعری از محمود صانعی پور (محمودیه)

به عنوان: چه اخبار ها برون شد از پرده اسرارها (What news came out of the veil of secrets)

چه اخبار ها برون شد از پرده اسرارها عیان گردید بر ما، ترفند های مجموعه اغیارها

عده ای اندرزها گفتند و ما باور کرده ها
حیلت اغیار کشف نکردند و غفلت های خود
نقد دوستان زشت بنمودند لیک مداحی جمیل
نکردند فکرت فردا که سخن نیم کردار نیست
مردم کوله فقر بردوش و ثروت شد غارتگری
ندادند حق مردم به میزان حق معلوم عدل
آنجا که "العدل اساس الملک" میزان بُود
لباس ، کلاه ، کت و شلوار و هر گونه البسه
آنچه میبینی در آینه ظرفِ مظر و فست
این "من" شاهکار عظیم آن یکتا پروردگار
چون از خود بی خود شدیم، عزت ها باختیم
آنچه کشف نشد ، بسیار اندک بود در عمل
بهره های حرام و خیلی گزاف از بانک ها
ز تاریخ حوادث شد، غفلت های جبران ناپذیر
باور نمودند قصه امید به وعده های بی ثمر
حال معلوم گشت بر ما شرح کشف و شهود
عده ای در کاخ بودند و در محفل میعاد ها
عده ای در رفاه و عیش و نوش غارت گری
دان ! ظلم و اجحاف هر جا، تف سر بالا بُود
این جهان سرّ ها دارد از آنچه گردیده فنا

لیک غفلت نمودیم و فهمیدیم ، خلاف گفتارها
جای آن اندرزها گفتند بما کان شنیدیم بارها
عشق شکر افزود بر مجلس و رقص اطوارها
این لطف گوئی هایی که گویند و گفته اند بارها
از منابع کشور کاخها ساختند و زنجیره انبارها
یکی کاسه گدائی بدست ، یکی صد ها بارها
نه شاخصی بوده نه مناطی نه سهم مقدارها
میزان نبوده ، مهم بوده مَبْلَغ و ارزش مقدارها
کلیدی باشد در زیر البسه در آینه دیدی بارها
از جان ، علم النفس و شعاع حضور انوارها
خواب بودیم در روزگار خود، نی از بیدارها
پول تولید رفت در کاخ ها ، جیب پول دارها
تا ملون ها سازند از مشغله با برگه روا دارها
چونکه تاریخ به دل داشته این چنین کردارها
با نقش کلید و تدبیر و وعده ی همیاری اغیارها
لیک دیر فاش گردید این راز از پرده اسرارها
عده ای در کوخ بودند و غافل از این اسرارها
عده ای ز مهر پر دیدند و منتظر در صف بیکارها
عاقبت نگون گردد این بالاروی چون آبشارها
شک نکن، عاقبت نگون گردند جمع کاخ دارها

چون طریقت از عدل خارج گردد از مدار
هر که غرور داشت و در کردارش خودپسند
خدا کی دهد توفیق حل معما ها بر خودپسند
مردم میزان را در عمل خواهند نی در مقال
دنایای مافیهای ما جزء برگ آزمونی نداشت
عده ای ارجمندی خود بفروختند به بخش
عده ای از عشق گفتند ولی ندانستند عاشقی
آن "من" فطرت گاه الهی چون گشته خموش
گر نفس مطمئن جای گیرد در "من" گاه آدمی
هان نکن "تن" را رئیس و سرور "من" شریف
یکی گفت محمود: چرا گشتیم ما چنین خراب
چون خرد داری و بیدار گشتی اکنون چنین
مورخ : 10 شهریور سال 1399

آزمون ما است که طی گردیده در تاریخ ، بارها
بی خیر از کون و مکان و هویدا گشتن اسرارها
مهم نیست از چی وام گیرد، مهم است اخطارها
تراز ویش در سفره معیشت باشد نی در اخبارها
گردین آزمون ، قبول گشتی، مردم گویند مرحبا
چون طمع از حق مردمان، خریدند بهر خود، دارها
نابود کردند آنچه در "من" داشتند از نار آتشبارها
مسند الفردوس خود از دست داد با چنین کارها
تن سالم است و جان ایمن و آرام قلوب دلدارها
این "من" است در بقا و پیوسیده گردد تن در قیرها
گفتمش تا تخریب نباشد، اصلاح نگردد کارها
مستی مکن زین پس، پیدا نگردی فردا در غارها

ای ایران ، ای سرزمین با شکوه خاوران
تا هستند غیر تمندان از زن و مرد ایرانیان
دشمن تواز تو بسی دلاوری ها دیده است
تو هستی مهد نسل آیندگان در ماوای طیریان
ایران، ای سرزمین یکتا پرستان روی زمین
تو که گوهر پاک جهان هستی در دار زمین
تا سکه های زروسیم سازی بهر تومان

از مام وطن زایش کنند بلند مردان قهرمان
ایران هر اسی ندارد از نیرنگ دژ خیمینیان
بس سرفرازی ها یافته ای بارها زین وطن
تا کاروان تمدن راه آندازند از دانشواران
در روزگاران گوهر فشانای کردی در جهان
تو جواهرها فراوان داری درین سرزمین
همان اشرفی ها داشتند در ایران مردان وزنان

چيست اين پول بيمار از كاغذ هاى بى بها
در كيف خود داشتند و در بازار هاى جهان
هر كجا بينى در اين سرزمين يكسرگوهرى
از گل و فلور هاى رنگارنگ در مَر غزار
از سرپوش سپيد قله هاى كوه هاى بلند
هر كجا كاوى ، گنجى است در آن نهان
با خلق نوفروانى بسازيد آن پولهاى پربها
ايرانى پول پربها داشتى با خود، در جهان
مردمان نقش آفرينى ها بکردند از مهترى
از سبزه زاران و چهچه بلبلان فصل بهار
از دماوند ، زاگرس، تخت سليمان وسهند
هر كجا بينى ، گوئى گنجى است جاودان

من توانم يك عمر گويم گوهر هاى زين وطن

تا بدانى ، اينست ايران من ، اينست ايران من

هزاران چهار فصل دارد ايران زمين
طبيعت در ايران رنگان پوشان شده
هر چه گويند از فلور هاى ايران زمين
آبشاران جوشد در بستر آبخيز هاى آن
صخره هاى كه گويا با دست ساخته اند
صخره هاى يادگارى از سرداران دلير
هر كه از خاك ايران گيرد يك هنر
مرغان از سرزمين زمستان زمهرير
ايران با بهشتش ، هست مهمان جهان
شكوهت در جهان نمايان گشته است
هزاران گلستان از گل هاى رنگارنگين
سياحان در تماشاي اين بهشت حيران شده
يك صد نگفتم از فلورستان ايران زمين
چشمه هاى زلال تا بنوشى آب گوارى آن
دشمن ايران از ديدن آنها چهره باخته اند
در اين صخارى ، ايرانى غران چوشير
سرفرازى با او عجيب باشد از اين هنر
رهسپارند در بهر وبر سرزمينهاى كوير
هيچ كس نماند بى ثمر زين مهر جاودان
به تاريخ ، تاريخ نويس حيران گشته است

من چه گويم ، چها دارد ايرانى در اين وطن

تا بدانى، اين است ايران من ، ايران من

ایران جهان را دارد رقم در سرنوشت	چون آنچه برداشته از آنچه که او بشکست
آنچه زیر آسمان نیلی با دستانش سرشت	از پاکی های خود سرشته در این بهشت
فطرت پاک ایرانی یک سرمایه است	تا نباشد، این سرمایه ، ایران کی زنده است
قدر و قیمت ایران و ایرانی سنجیدنیست	هر که این سنجه نداند ، زین سرمایه نیست
گر ندانی تو این الماس های خلقت نژاد	در اغماض و نی قاطعیت میهن دادی بباد
طبع ایرانی و طبیعت ایران باید شناخت	تا رمز علت ها بدانی در میدان بُرد و باخت
ما کی توانیم رها گردیم از هرگونه ستم	که گرگان با خلقت ایرانی ندارد مثقالی جنم
من ایرانیم و بدانم پاکی این خوبان نهاد	دم نیارد، کسی در فقر، یکی در ویلای شاد
حُسن ایرانی در درک برخورداری ز عدل	زین فطرت، هزاران سال دارد از منشور عدل
ظفرها یافته از چالش های بازی های نرد	نیرو یافته از شیران ژیان در میدان نبرد
چه زخم ها خورده ای از تیرهای خدنگ	چه شهیدان داده ای در میدان های جنگ
چونکه ایرانی در ایران جهانی رامی سزد	رسم انتظار رویت چهره یارویاران میکشد
من تا نفس دارم گویم ار گوهر های وطن	
تا بگوئی، اینست ایران من ، ایران من	
ما ایرانیان با این سرمایه ها ایرانی شدیم	تا در جهان از هر نظر دُر دانی شویم
تا که در شهر خود از عدل باشیم زرنگار	نی درد کشیم از نداری نزد بیگانه خوار
از آب پاک و خاک این پهنه پر از گوهر	کسی گرسنه سر به بالین نگذارد تا سحر
از خاک توگوهرها گشته کشف و شهود	سکه های اشرفی ، میوه ها پر از عطروبو
ما چه کم داریم جزء گرگان بردندمال ما	بیادیش سلطه باشید تا کسی نگیرد مال ما
ما با این ایران و ایمان در دنیا زنده ایم	با سلطه بر ستم گر بی اغماض پاینده ایم

فرقی ندارد دژخیم درونی یا فرا بیرون ما
سکه های زر وسیم وملت به کاخ ها میبرند
این سخن ایرانی است که داند شرط مصلحت
دیگر سرمایه نبود تا خوانیم آزادی وسرور
با چنین روح خدائی ازمام وطن ، زاده ایم
حق خود گیریم ، باطل گریزان گردد ز حق
در پرتو این زندگانی ، ملت ما فرزانه است
ازخلاقیت پدید آرند هزاران فن های زمان
دیگر نباید مایوس گردیم در پیشرفت وطن
هزاران نعمت نهان است تا پیدا فوت گرش
خلق باید کرد وسکه نقد در دست مردم نهاد

آنکه با ما ست در نبرد با دژخیمان ما
دشمن است آنانکه ایران به یغما میبرند
باید از دشمن جان ستانیم در دار معدلت
ما گر دهیم از دست، ایران وایرانی غیور
ما زین فضل خدائی در جهان بلند آوازه ایم
تا این چتر عزت بر سرما ست از ذات حق
ایران وایرانی با این نیکی ها زنده است
ایران سرزمین علم است از دانشگران
دیگر نباید خام فروشیم از گوه رهای وطن
در زمین ، در فضا وزمین و زیرو برش
منظومه ای مملو از ارزش های اقتصاد

شرط انصاف گفتم از گوه رهای وطن

تا بگوئی، اینست ایران من، ایران من

از محمود صناعی پور (دهم دی ماه 1399)